LETO V. ŠT. 5 (199) / TRST, GORICA
ČETRTEK, 10. FEBRUARJA 2000

NOVI GLAS

SETTIMANALE
SPEDIZ. IN A.P. - 45% - ART. 2 COMMA
20/b LEGGE 662/96 - FILIALE DI GORIZIA
ISSN 1124 - 6596

CENA 1500 LIR / 0,77 €

NOVI GLAS JE NASTAL Z ZDRUŽITVIJO TEDNIKOV KATOLIŠKI GLAS IN NOVI LIST 11. JANUARJA 1996

AVSTRIJA IN EVROPA

Zadnje čase je do zdaj srednjeevropsko mirna Avstrija močno razburila evropsko in celo svetovno javnost. Znano je, da že nad štiri mesece Dunaj ni imel vlade, odkar so na zadnjih parlamentarnih volitvah prodrli desničarji-svobodnjaki koroškega deželnega vladarja Haiderja. Pred kratkim pa so se pogajanja med ljudsko stranko (ÖVP) in socialisti (SPÖ) dosedanjega avstrijskega kanclerja Viktorja Klime razbila. Ljudska stranka pa je sedaj stopila v koalicijo s svobodnjaško stranko (FPÖ), avstrijski predsednik Klestil pa je sedaj poveril sestavo nove vlade prvaku ÖVP Schüsslu.

Jörg Haider je v avstrijski javnosti že dolgo znana in politično kontroverzna osebnost. Tako Avstrijo kot Evropo je večkrat razburil s svojimi izjavami o nacistični preteklosti in podal svoja stališča v zvezi z aktualnimi pekočimi vprašanji. Je nasprotnik priseljencev, narodnih manjšin in židovske skupnosti. Njegov model nekake zaprte in samozadostne ali avtarhične Avstrije je zato v današnji evropski družbi popolnoma anahronističen.

Najprej je ostro nastopila Evropa. Francoski predsednik Jacques Chirac je uradno protestiral proti Haiderju v novi avstrijski vladi. Tudi portugalski predsednik (sedaj ima Lisbona šestmesečno predsedstvo Evropske unije) je zahteval obsodbo Avstrije in določene sankcije. Nato je nastopil tudi predsednik Evropske komisije Romano Prodi in se - sicer v manj ostrih tonih - zavzel za ohranitev demokratičnih vrednot v Evropi in torej tudi v Avstriji.

Pred leti se je nekaj podobnega - sicer v manjši meri - dogajalo ob sodelovanju Severne lige v Berlusconijevi vladi z nekdanjimi misovci oz. AN. Sam se spominjam (ker sem pri tem sodeloval), da je takrat Evropska svobodna zveza ALE oz. Mednarodna manjšinska zveza v Evropski uniji na seji v evropskem parlamentu v Bruslju začasno suspendirala evropske poslance Bossijevega gibanja zaradi sodelovanja z novofašisti v rimski vladi. Takrat smo tudi v imenu slovenske stranke obsodili to sodelovanje in pri tem osvetlili fašistično zatiranje Slovencev. Seveda je to le primer, ko so evropski dejavniki že prej zavzeli določena podobna načelna stališča.

Že sami odmevi v mednarodnih krogih in občilih so zelo zgovorni. Izraelski veleposlanik na Dunaju je že zapustil Avstrijo, države EU pa so že zamrznile svoje odnose z Dunajem. Prav tako so še ZDA odpoklicale svojega ambasadorja v Avstriji. Kot že rečeno, je svojo vlogo opravil zlasti evropski tisk. Tako ima, recimo, francoski dnevnik *Le Monde* dnevno cele strani posvečene zadevi Haider. Podobne članke ima tudi časopis *Le Figaro*. Duhovite so vinjete v dnevniku *Le Monde* o politiku, ki govori na odru z nacistično zastavo ali pa, ko kaže vrsto ljudi, od katerih eden z dvignjeno roko kliče *Heilder*. Pa še naslovi, ki že sami po sebi označujejo razpoloženje tega vodilnega francoskega dnevnika svetovnega formata. Tako npr. *Haider, predfašistični tribun...*

Znani rimski dnevnik *Il Messaggero* je prav te dni posvetil skoraj celo stran Haiderju in Koroški. Pri tem je na dolgo obravnaval vprašanje koroških Slovencev in v naslovih podčrtal, da je danes v Haiderjevem Celovcu še v avtobusih nevarno govoriti slovensko. Prav tako rimski dnevnik navaja besede drugega svojega dopisnika, ki med drugim pripominja, da je po Haiderjevem mnenju slovenska manjšina v Avstriji le peta kolona Slovenije...!

V sredi 19. stoletja je češki zgodovinar František Palacky zapisal, da bi morali Avstrijo ustvariti, če bi je še ne bilo. Danes bi verjetno marsikdo govoril prav obratno. Upamo pa in želimo, da bo znal Dunaj spet najti pravo evropsko pot, ki jo je v svoji dolgi zgodovini že pokazal v svoji znani srednjeevropski tradiciji.

ANDREJ BRATUŽ

VSTOP NACIONALISTOV V AVSTRIJSKO VLADO

KRIV SAMO HAIDER?

JANKO KULMESCH

Populizem predsednika avstrijskih svobodnjakov Haiderja je neznosen. Prav tako pa se zastavlja vprašanje, iz katerega političnega biotopa je bil možen njegov krepki podvig.

Ko so se Schüsslova Avstrijska ljudska stranka (VP) in Haiderjevi svobodnjaki (FP) odločili za vladno koalicijo, niti v sanjah niso računali s tako hudimi protesti iz evropskih prestolnic in ZDA - avstrijska javnost, zlasti mediji, pa še vedno ugibajo, kaj je vladne predsednike članic EU resnično spodbudilo, da posadijo Avstrijo na zatožno klop. Ne morejo si predstavljati, da se je evropska štirinajsterica odločila za tako drastične kazenske ukrepe samo zaradi Haiderja. Saj gre za partnersko državo, ki velja kot ena najsolidnejših izvajalcev politike v Bruslju in Strasbourgu. Svojo vlogo je gotovo igrala Socialistična internacionala, pri kateri so avstrijski socialdemokrati (SP) iskali podporo v svojih prizadevanjih za ohranitev oblasti. To je bolj ali manj dokazano, pri čemer je avstrijskim socialdemokratom šel na roko tudi državni predsednik Klestil. Postal je sicer zvezni predsednik kot kandidat Schüsslove ljudske stranke, vendar se ji je Klestil že pred zadnjimi predsedniškimi volitvami leta 1998 odtujil. Zato pa je bil takrat toliko bolj vesel podpore s strani socialdemokratov, ki so se na teh volitvah odpovedali lastnemu kandidatu. Ogorčenja avstrijskih socialdemokratov zaradi boleče izgube 30-letne oblasti in vloge njihovih evropskih tovarišev nikakor ne gre zanemarjati. Predstavljata pa samo vrh ledene gore. Glavni povzročitelj drastične reakcije EU na novo avstrijsko vlado je seveda Haider sam. Njegov populizem in njegovo zavestno ribarjenje v skrajno nacionalističnih in ksenofobskih vodah sta izraz skrajne neodgovornosti. Snubljenje za volilne glasove na račun šibkih (mdr. narodnih manjšin) in družbenih bojazni, ki jih mnogi občutijo zaradi globalizacijskih procesov v Evropi in ostalem svetu, se mora pač nujno maščevati.

Maščuje pa se ne samo Haiderjev populizem iz časa, ko je bil vodja svobodnjakov naravnan opozicijsko. Nihče ne more zanikati, da je Haiderju uspelo prepričati skoraj tretjino avstrijskega prebivalstva in da lahko dobi na naslednjih državnih volitvah celo večino. Sklepati iz tega, da je večina Avstrijcev nacistična, je, milo rečeno, neumno.

Socialni in krščanski demokrati se morajo že vprašati sami, v katerem biotopu se je krepko razvil Haider. Vprašati se morajo, ali k Haiderjevemu podvigu niso prispevali predvsem tudi s svojo povojno politiko, kateri se še do danes niso resno odpovedali. Slej ko prej skušajo uveljavljati strankarske interese pred državnimi. Slej ko prej še niso spoznali, da se je treba za evropske vrednote zavzemati vztrajno in - verodostojno.

To velja še posebej za socialdemokrate in njihov odnos do nacistične preteklosti ter narodnih manjšin. Njihov legendarni vodja Kreisky je bil tisti, ki je z reformo volilnega reda leta 1970 rešil Haiderjeve svobodnjake pred izpadom iz parlamenta v prepričanju, da bo oslabil meščanski tabor. V njegovih vladah so bili ministri, ki so pripadali zločinski Hitlerjevi skupini SS. V prejšnji zakonodajni dobi je Haider hvalil socialdemokratskega ministra Schlögla, da uveljavlja glede inozemcev politiko po svojem okusu.

STRAN 2

VOLILNI IZID PODČRTAL KONEC TUDJMANOVE DOBE

STIPE MESIĆ NOVI PREDSEDNIK HRVAŠKE REPUBLIKE

DRAGO LEGIŠA

Novi hrvaški predsednik je 65-letni pravnik Stipe Mesić. Na ožjih volitvah, ki so bile 7. t.m., je prejel 57% glasov, medtem ko jih je njegov tekmec zbral 43%. Volitev se je udeležilo kakih 60% upravičencev. Mesić politično pripada Hrvatski ljudski stranki (HNS). Bil je zadnji predsednik SFRJ in je leta 1991 odstopil ter sodeloval s Tudjmanom v Hrvatski demokratski skupnosti (HDZ), iz katere pa je leta 1994 izstopil, ker se ni strinjal s Tudjmanovo avtoritarno politiko in z njegovimi stališči do Bosne. Na ponedeljkovih volitvah je bil njegov tekmec 54-letni Dražen Budiša, ki politično pripada koaliciji, katere izraz je sedanja hrvaška vlada predsednika Ivice Račana. Stipe Mesić pa se v načelnih in bistvenih vprašanjih dejansko ne razlikuje od Dražena Budiše, saj poudarja, da mora izvršna oblast odgovarjati zakonodajni, to je parlamentu, medtem ko mora predsednik republike dejansko biti varuh zakonitosti. To pomeni, da je treba na Hrvaškem pričakovati pomembne ustavne spremembe, saj je znano, da je bila sedanja ustava dejansko pisana na kožo Franja Tudjmana, ki je bil odločilni dejavnik v hrvaškem političnem življenju. Izid državnozborskih volitev in nato izvolitev Stipe Mesića za predsednika republike zgovorno kažeta, da je treba pričakovati na Hrvaškem korenite spremembe, kar zadeva tako notranjo kot tudi zunanjo politiko.

STRAN 2

VSEBINA

03 Danijel Devetak / intervju
P. MARKO IVAN RUPNIK

04 Nadja Maganja
IZBERI ŽIVLJENJE!

05 Milan Gregorič
MOČ IN NEMOČ KATOLIŠKEGA PEDAGOGA

06 Ivan Žerjal
PREŠERNOVA PROSLAVA V TRSTU IN GORICI

06 Majda Artač Sturman
ZELENI VONJ POMLADI

08 USTANOVITEV SKLADA NADE PERTOT

10 ZA PREŽIVETJE ŠTANDREŽA

12 Jurij Paljk
O KULTURNEM PRAZNIKU

13 NOVA KNJIŽNICA ZA VSO GORIŠKO

14 Mara Petaros
MEDLETNA PRIJAVA DDV

15 Igor Cotič / pogovor
NIKOLAJ PINTAR O USPEHIH OLYMPIE

NAROČNINE 2000

ENOLETNA ZA ITALIJO IN SLOVENIJO 70.000 LIR
ENOLETNA ZA TUJINO 110.000 LIR
ENOLETNA PO LETALSKI POŠTI 140.000 LIR

NAŠIM NAROČNIKOM PRIPOROČAMO, NAJ ČIMPREJ PORAVNAJO NAROČNINE IN TUDI PRIDOBIJO NOVE NAROČNIKE.

SVET OKROG NAS

S 1. STRANI

STIPE MESIĆ

Hrvaško pestijo mnoge hude težave, od katerih je treba omeniti predvsem izredno slabo gospodarsko stanje. Tako bo morala Hrvaška v prihodnjih treh letih vrniti kar pet milijard dolarjev zunanjega dolga, ki trenutno znaša devet milijard in 200 milijonov dolarjev. Stanje državnega proračuna je naravnost katastrofalno, saj so se npr. izdatki v zadnjih sedmih letih povečali od 8,3 milijarde kun leta 1993 na kar 49,3 milijarde kun v letu 1999. Omeniti je treba dalje 20% brezposelnost, ki pa je znatno večja, saj je treba vedeti, da ka-kih 100.000 delavcev že več kot pol leta ni dobilo plače. Raćanovo vlado čaka torej zelo težavno delo, saj bo morala dejansko povsem obnoviti gospodarstvo v državi, pri čemer bo nujno potrebovala gospodarsko pomoč iz tujine. V sredo, 2. februarja, je bila na obisku v Zagrebu ameriška zunanja ministrica Madeleine Albright, ki je imela pogovore tako s predsednikom vlade Raćanom kot z zunanjim ministrom Toninom Piculo. Srečala se je tudi s obema predsedniškima kandidatoma Mesićem in Budišo. Madeleine Albright je ob tej priložnosti med drugim dejala, da bodo ZDA v znamenju podpore za novo pot, ki jo je izbrala Hrvaška po parlamentarnih volitvah, povečala pomoč Hrvaški od sedanjih 12 milijonov na 20 milijonov dolarjev. Raćan pa je ob tej priložnosti naglasil, da je njegova vlada pripravljena spoštovati in uresničevati vse mednarodne obveznosti ter je hkrati pripravljena delovati kot dejavnik stabilnosti v tem delu Evrope. Od ameriške države pa pričakuje pomoč pri obnovi gospodarstva in zlasti pri pridobivanju tujih vlagateljev.

Nova hrvaška vlada želi urediti odnose z Evropsko zvezo in bi v ta namen rada vstopila v drugi širitveni krog Evropske zveze. Še ta mesec se bodo namreč začela uradna pogajanja s Slovaško, Bolgarijo, Romunijo in še z nekaterimi vzhodnoevropskimi državami, pri teh pogajanjih pa bi rada sodelovala tudi Hrvaška. Vedeti je treba namreč, da Hrvaška od vojaške operacije Nevihta leta 1995 dejansko nima stikov z Evropsko zvezo, s katero sodeluje le po starem kooperacijskem sporazumu med SFRJ in EZ. Nekdo je v Bruslju te dni dejal, da utegne prav Hrvaška biti 14. kandidatka za vstop v Zvezo.

Novi slovenski zunanji minister Dimitij Rupel je takoj po imenovanju imel daljši telefonski pogovor s svojim hrvaškim kolegom Toninom Piculo. Pogovarjala sta se o izboljšanju dvostranskih odnosov in zlasti o rešitvi nekaterih kočljivih problemov, med njimi predvsem o piranskem zalivu. V zraku je odvisel tudi sporazum o maloobmejnem prometu, ki ga slovenski parlament ni hotel ratificirati. Rupel in Picula se bosta prvič uradno srečala konec tega meseca. Zanimivo je, da je Rupel sprejel odstop podtajnika v slovenskem zunanjem ministrstvu Franca Jurija, s katerim se baje ne strinja predvsem s stališči, ki jih je podtajnik zavzemal v zvezi z odnosi s Hrvaško.

S 1. STRANI

HAIDER

V sedanjem koroškem deželnem zboru sedi socialdemokratski poslanec Arbeiter, ki se zgleduje po zloglasnem nacističnem voditelju Goebbelsu. Koroški Slovenci pa so že desetletja žrtev tristrankarskega pakta, v katerem imajo Haiderjevi svobodnjaki odločilno vlogo.

Haider ni enkratni spodrsljaj avstrijske politike, temveč kričeč izraz njene globlje kontinuitete in nedoslednosti državnotvornih strank VP in SP. Na to sta opozorila tudi predsednika osrednjih organizacij koroških Slovencev Vouk in Sturm. Hkrati sta poudarila, da ima nova avstrijska vlada možnost, da se zoperstavi kritiki EU z dejanji. Obveže se naj, da bo izpolnila člen 7 in si prizadevala za izboljšanje položaja narodnih skupnosti.

SREČANJE MED SSk IN POSLANCEM CAVERIJEM

O NAŠI ZAŠČITI

FOTO KROMA

Dne 7. t.m. je bil v večernih urah v Vidmu v Centru Paolino d'Aquileia zbor deželnih institucij. Priredili so ga zato, da bi proslavili odobritev zakona o zaščiti dvanajstih zgodovinskih manjšin v Italiji in tudi zato, da bi se pogovorili, kako bo konkretno potekalo izvajanje omenjenega zakona v prid furlanske narodne manjšine. Na večeru so spregovorili predvsem o uresničitvi in vsakodnevnem uveljavljanju pravnih predpisov, ki jih predvideva novi zakon. Programske smernice bodo skušali uresničiti na različnih področjih: na področju šolstva vse do univerze, krajevnih uprav, v javnih službah in seveda na pravnem, kulturnem, podjetniškem in verskem področju. Srečanja v Vidmu sta se udeležila tudi deželni tajnik Slovenske skupnosti Andrej Berdon in podtajnik stranke Damjan Terpin. V živahnem razgovoru so sodelovali podtajnik na ministrstvu za deželna vprašanja in valdostanski poslanec Luciano Caveri, senator in poročevalec zakona o zaščiti manjšin v senatu Felice Carlo Besostri, predsednik Združenja za manj razširjene jezike Domenico Morelli, rektor videmske univerze Marzio Strassoldo, videmski župan Sergio Ceccotti, glavni urednik videmskega škofijskega tednika *La Vita Cattolica* Ezio Gožnjak in direktor deželnega sedeža RAI Roberto Collini.

Pred srečanjem v Vidmu se je v popoldanskih urah poslanec Luciano Caveri srečal na letališču v Ronkah z delegacijo deželnega vodstva SSk, ki jo je vodil tajnik Andrej Berdon. V ospredju je bilo prizadevanje za čim hitrejšo odobritev zaščitnega zakona v poslanski zbornici ter za izboljšanje sedanjega besedila, za kar si SSk prizadeva v stikih s parlamentarnimi strankami, zlasti pa z manjšinskima strankama Union Valdôtaine in Südtiroler Volkspartei. Poslanec Caveri je potrdil, da je nadaljevanje razprave vpisano na dnevni red poslanske zbornice za 15. februar in je pričakovati, da bo v tistem ali v naslednjem tednu besedilo izglasovano. Caveri namerava na povabilo SSk obiskati naše kraje še pred koncem meseca za razgovor o perspektivah parlamentarnega postopka, ki se mora vsekakor nadaljevati v senatu, pogovarjali pa se bodo tudi o problematiki, ki je vezana na okvirni zakon za manjšine v Italiji, zakon, ki zadeva tudi manjšine v Furlaniji-Julijski krajini. Na srečanju so se tudi pogovarjali o obnavljanju konvencije med vlado in družbo RAI, o čezmejni televiziji in težavah na slovenskih oddelkih deželnega sedeža RAI v Trstu.

NOTRANJA POLITIKA V ITALIJI

V ZNAMENJU VOLITEV

Kdor tudi samo bežno spremlja notranje politično dogajanje v Italiji, bo brž opazil, da se pravzaprav vse dogaja v znamenju deželnih volitev, ki bodo aprila, in državnozborskih volitev, ki bodo prihodnje leto (če se bo sedanja legislatura seveda končala redno). Kar pa vsakomur pade v oči, je sklepanje volilnih zavezništev med političnimi skupinami, ki so se še pred nekaj meseci ali celo samo pred nekaj tedni gledale kot pes in mačka. To velja predvsem za volilno sporazumevanje med Berlusconijem in Bossijem, to je med "Polom svobočin" in "Severno ligo".

Za skupni nastop z Bossijem se odločno zavzema sam Berlusconi, čeprav se je v tem pogledu že bil opekel. Leta 1994 je na državnozborskih volitvah "pol svobočin" zmagal in tudi sestavil vlado, v kateri je bilo nekaj ministrov, ki so politično pripadali Severni ligi. Berlusconijeva vlada pa je trajala le nekaj mesecev, ker ji je Bossi obrnil hrbet, tako da je Berlusconi moral odstopiti in je bilo zavezništva konec (za vedno, je dejal Bossi). Kaj se je zgodilo, da prihaja zdaj do novega "političnega ljubimkanja"? Zgodilo se je celo, da na volilno zavezništvo pristaja tudi voditelj Nacionalnega zavezništva Fini, ki se je še do pred nekaj tedni zaklinjal, da ne bo sklepal nobenih zavezništev s tistimi, ki zagovarjajo ustanovitev "Padanije", se torej zavzemajo za odcepitev dela italijanskega državnega ozemlja. Pravijo, da bosta Berlusconi in Bossi novo volilno pogodbo podpisala pred notarjem, kot da bi šlo za navadno kupoprodajno pogodbo. Toda v tem pogledu ima Berlusconi slabe izkušnje, saj je pred volitvami leta 1996 bil podpisal volilno pogodbo z radikalcem Pannello, ki pa je Berlusconija nato spravil pred sodišče, ker da ni spoštoval prevzetih obvez. Sodišče je pritožbo sprejelo, tako da je moral Berlusconi plačati Pannelli milijardo in 800 milijonov lir odškodnine. Mislimo, da ima prav tednik *Famiglia cristiana*, ko piše, da bi Berlusconi in Bossi ter njuni prijatelji bolj kot notarja potrebovali zdravnika!

Berlusconi sicer v zadnjih dneh vodi pravo križarsko vojno proti vladi in njeni večini, ker je poslanska zbornica odobrila zakon, ki ureja volilno propagando po radiu in televiziji. Gre za t.i. zakon o enakih možnostih, kar pomeni, da je treba vsem političnim silam zagotoviti enake možnosti pri volilni agitaciji po elektronskih medijih. Za Berlusconija in njegove politične prijatelje je odobritev takega zakona nič manj kot državni udar, češ da se kratkomalo zapirajo usta vsem, ki so proti sedanji večini, v kateri naj bi dejansko imeli odločilno besedo "komunisti". Gonje, ki že meji na histerijo, ni mogla niti malo zasenčiti prepoved avtomobilskega prometa po večini velikih italijanskih mest že dve nedelji zapored. Ukrep naj bi vsaj delno omilil hudo onesnaževanje zraka, česar je kriv zlasti strupeni plin, ki uhaja iz izpušnih cevi.

DL

POVEJMO NAGLAS — JANEZ POVŠE

HAIDERJEV PROGRAM NUJNO ODLOČNO ZAVRNITI

Odgovor večinskega dela razvitega sveta je na vstop Haiderja v avstrijsko vlado gotovo enkraten. Tako rekoč vsa Evropa je skupaj z Združenimi državami Amerike jasno pokazala stališča in izrazila globoko zaskrbljenost. Ne gre za strah pred nekaj več kot četrtino Avstrijcev, ki so volili Haiderja, verjetno niti ne za strah pred sedanjimi somišljeniki tega populističnega politika v drugih državah in končno tudi ne za bojazen, da bi se na pragu novega tisočletja obnovila fašistična nevarnost. Gre preprosto za dejstvo, da smo se po Haiderjevem prodoru v vlado zavedeli, kako imamo kot Evropa in kot ves razviti svet pred seboj dvoje zelo različnih poti, med katerima moramo odločno in hitro izbirati.

Prva je pot takšnega razvitega sveta, ki naj bo luč sebi in vsem drugim. Biti luč v prvi vrsti pomeni prinašati iskreno razumevanje za ves preostali svet, ki ni razvit, je reven in mnogokrat celo lačen. Biti luč pomeni temu preostalemu svetu pomagati, da bo postajal enako razvit in se nam pridružil na ravni srečnejšega življenja. Razviti svet v tej luči sprejema nerazvitega z vso uvidevnostjo, da ne rečemo solidarnostjo, ker se točno zaveda, da nas bivanje na zemeljski obli vse bolj povezuje in dela drug drugemu podobne, enake in enakovredne. To seveda pomeni drugim tudi dajati ter na ta način pridobivati na lastnem dostojanstvu, ki je sposobno preseči skrb zgolj zase. To je pot, za katero si prizadeva nova Evropa, pot, ki ni lahka, vendar je edina, ki je zaradi svoje človečnosti smiselna in prinaša mir.

Druga pot, ki jo poosebljajo Haider in njemu podobni, pa je pot sebičnega razvitega sveta, ki se čuti večvrednega od nerazvitih. Nerazviti naj bodo zato tam, kjer so, preveč se jih je že k nam priselilo, lahko shajamo brez njih, še več, skoraj nas že ogrožajo. Vsi priseljenci so pravzaprav naša nevarnost, znižujejo nam življenjsko raven, kvarijo lepo podobo mest, med nami v razvitem svetu jih je že milijone, zato je čas, da jih zaustavimo ali celo odpošljemo tja, od koder so prišli.

Kako zelo prav je, da se je Evropa v imenu razvitega sveta postavila takšni možni poti oziroma prihodnosti po robu in jo skuša preprečiti že na samem začetku. Kajti te vrste prihodnost pomeni stopnjevano zapiranje pred nerazvitim svetom, pomeni ograjevanje z novim zidom, ki bi bil še mnogo višji od berlinskega. Prihodnost, ki bi zrasla iz Haiderjevega programa, bi lahko ne nazadnje pomenila čiščenje razvitega sveta vsega, kar ni primerno ugledno, ter ostro obrambo pred vsem, kar ni najrazvitejša civilizacija. Slednjič takšna pot pripravlja pogoje za napeto in nemara nekega dne tudi vojaško soočenje med razvitim in nerazvitim svetom, ko bi razviti branili svoje bogastvo pred revnimi in lačnimi. V imenu človečnosti je zaradi tega Haiderjev program nujno odločno zavrniti in z dejanji še okrepiti načela vsečloveške solidarnosti.

NOVI GLAS

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
34170 GORICA, RIVA PIAZZUTTA 18
TEL 0481 533177
FAX 0481 536978
E-MAIL noviglas@tmedia.it
34133 TRST, ULICA DONIZETTI 3
TEL 040 365473
FAX 040 775419
E-MAIL nglasts@tin.it

GLAVNI UREDNIK: ANDREJ BRATUŽ
ODGOVORNI UREDNIK: DRAGO LEGIŠA
IZDAJATELJ: ZADRUGA GORIŠKA MOHORJEVA, PREDSEDNIK DR. DAMJAN PAULIN
REGISTRIRAN NA SODIŠČU V GORICI 28.1.1949 POD ZAPOREDNO ŠTEVILKO 5
TISK: TISKARNA BUDIN / GORICA
NOVI GLAS JE ČLAN ZDRUŽENJA PERIODIČNEGA TISKA V ITALIJI - USPI IN ZVEZE KATOLIŠKIH TEDNIKOV V ITALIJI - FISC
LETNA NAROČNINA: ITALIJA in SLOVENIJA 70.000, INOZEMSTVO 110.000 LIR, ZRAČNA POŠTA 140.000 LIR
POŠTNI TEKOČI RAČUN: 10647493
CENA OGLASOV: PO DOGOVORU

INTERVJU / P. MARKO IVAN RUPNIK

POEZIJA UTRIPAJOČIH KAMNITIH PODOB

DANIJEL DEVETAK

Ime p. Marka Ivana Rupnika, jezuita, rojenega leta 1954 v Zadlogu pri Črnem Vrhu, bo ostalo za vedno zapisano z zlatimi črkami v zgodovini krščanske umetnosti. To je namreč eden teoloških svetovalcev sv. očeta Janeza Pavla II., vseučiliški profesor, direktor rimskega teološkega in kulturnega Centra Aletti, ki razmišlja o prihodnosti zahodnega in vzhodnega krščanstva, umetnik, ki je na pragu svetega leta 2000 vodil dela v papeževi kapeli Odrešenikove Matere v srcu Apostolske palače, tik ob baziliki sv. Petra v Vatikanu. P. Rupnik je od vedno želel posvečati življenje večnosti, stvarem, ki bodo ostale; zanimalo ga je preoblikovanje stvarstva, snovi, spreminjanje obličja zemlje. Z zadnjim podvigom mu je to uspelo. Tudi zato ga je domovina pred nekaj dnevi primerno počastila.

P. Rupnik, kako ste sprejeli za Slovence najbolj prestižno narodno odličje, Prešernovo nagrado?

Vest o podelitvi nagrade me je izredno presenetila. Niti od daleč si nisem mislil ali želel česa takega; niti na kraj pameti mi ni prišlo, da bom prejel Prešernovo nagrado. Z druge strani pa sprejemam to odličje z velikim spoštovanjem, odgovornostjo in hvaležnostjo. Moram pa povedati, da je zame največje, neizmerljivo priznanje že dejstvo, da sem bil izbran, da naredim kapelo za papeža.

Delo presega in bo preseglo naš čas. O tej izkušnji pravite, da je bila to za vas "milost". Kakšen pomen dajete tej besedi, ki v sodobni govorici verjetno ni povsem jasna?

Zame je milost območje čudeža, ko se človek zave, da mu Bog vsak dan daje ogromno možnosti; na človeku pa je sodelovanje z Bogom. Milost je nekaj, kar ni načrtovano. Najbolj absurdno bi bilo, ko bi jaz to načrtoval, ko bi si to želel, ko bi o tem razmišljal ali sanjal. Potem bi bilo vse to banalno. Ker pa je milost, je čudež, je takó, kot se zvonik dvigne nad hišami v vasi in je nekaj izrednega; tako je nekaj izrednega dar, ki ti je podarjen, da se znajdeš sredi takega zgodovinskega vrtinca.

Nekdo je izjavil, da so vaši mozaiki zaradi prepojenosti s teološkim naukom prava "enciklika v podobah". Kako doživljate svoje poslanstvo duhovnika-teologa in umetnika?

To doživljam v sebi zelo organsko povezano, ti dve poslanstvi si namreč dajeta roko druga drugi. Sem slikar, kakršen sem, ker sem obenem teolog in duhovnik; in sem duhovnik in teolog, kakršen sem, ker sem hkrati tudi umetnik. Mislim, da v sebi nikakor ne morem teh stvari umetno ločiti, ker se popolnoma ujemajo.

Pri zasnovi kapele ste bili glede na marsikatero teološko zamisel ali umetniški prijem zelo izvirni, drzni; upodabljate namreč tudi sodobne namige, kot npr. računalnik. Ali so vas pri tem nadzorovali? Katero vlogo je imel pri tem delu vaš mentor p. Špidlík?

Špidlíkova vloga je bila ta, da je posredoval temeljno zasnovo v štirih izrazih: novi Jeruzalem, spust Boga, dvig človeka in vesoljna sodba. Drugo sem moral jaz spraviti skupaj. Ko sem vse dodelal, sem vsako zamisel najprej preveril in predebatiral s p. Špidlíkom ob skicah. Glede vnašanja sodobnosti moram reči, da si nihče ne more misliti, kako mi je papež Janez Pavel II. dal popolno svobodo. Če sem se odločil, da bo upodobljen računalnik, in če mi je uspelo pred komisijo dokazati, da je to pametno, modro in estetsko, ni bilo nobenega dvoma. Nihče mi ni nikdar povedal, naj bo neki prizor tak ali drugačen. Šlo je za res popolno zaupanje.

Katero je sporočilo materije, ki diha, ki jo oživlja duh, za današnjega človeka?

Krščanstvo gotovo pomeni velik korak naprej v notranji razdvojenosti sveta med materijo in duhom. Krščanstvo je to absolutno premagalo v Kristusu. To pomeni, da snov ni samo protiutež duha, ampak otipljiv element razodevanja duha. To je nekaj fantastičnega! Snov želi priti v stik s telesom, da bi lahko služila ljubezni, kajti le ta ostane v večnosti. S tem da je vpletena v ljubezen, si odpre možnost, da zares zaživi.

Kaj vam je pomenilo "poslušati kamen"?

To je zame pomenilo prav fizično razumeti, kako moram kamen udariti, da bi se ne udaril po prstu in da bi se kamen odprl. Primer: kdor ne pozna preprostega kamna, npr. travertina, bo udrihal po njem, vse se bo raztreščilo, pa še prst si bo posekal; kdor pa ga pozna, ga bo pravilno obrnil, udaril točno tam, kot je treba. Gre za fizičen stik, da spoznaš, kako je kamen narejen.

Sam sv. oče je v homiliji pred blagoslovitvijo kapele 14. novembra lani govoril o teologiji dveh kril pljuč, vzhodne in zahodne krščanske tradicije. Ali mislite, da je to lahko veljaven napotek za bojo Cerkve v novem tisočletju?

Ne vem, ali se bo stvar obnesla. Trdno pa sem prepričan, da je dozorel čas, da ne dialogiziramo neposredno samo z mislijo zunaj Cerkve, ampak tudi med Cerkvami; da iz pogovora med Cerkvami izide dovolj močnih intuicij, kako se odpreti svetu, kako poslušati svet, kako ga razumeti. Kapela je gotovo izraz te drže medcerkvenega pogovora. Prepričan sem, da daje Sv. Duh Cerkvi vse, kar potrebuje za življenje v vsakem času. Treba pa je to preverjati tudi z drugimi Cerkvami, posebej s tistimi z apostolsko tradicijo, kakor so vzhodne Cerkve.

Center Aletti si prizadeva za uresničitev trinoma vera-duhovnost-kultura. Ali mislite, da je umetnost kapele lahko tudi nositeljica nove evangelizacije v smislu ekumenizma?

Tega si srčno želim in v to upam. Mnogi veliki misleci pravoslavja in katolicizma so o tem prepričani. Mislim, da je le napočil čas, ko bomo začeli misliti, da vse, kar je Kristusovo, pripada meni kot kristjanu, ki živi danes. Kristusovo pa je vse tisto, kar je Kristus uresničil v vseh tradicijah tudi drugih Cerkva. Vedno bolj je ekumenizem vprašanje izmenjave darov in vedno manj vprašanje nekega suhoparnega ali celo agresivnega primerjanja drugega z drugim. Zgodovina sama nas sili v to, da upoštevamo vprašanja sodobnosti tudi raznih agresivnih struktur današnje miselnosti, tudi nove evropske populacije; vidimo, da ni čas, ko naj se med sabo kregamo. Pogledati moramo, kaj lahko drug drugemu damo, da spet zaživimo življenjski sok in moč.

V okviru Centra Aletti imate tudi atelje duhovne umetnosti, ki deluje kot "srednjeveška delavnica", kjer skupno živite, molite, razmišljate, študirate in ustvarjate. Kakšno je vzdušje med člani različnih narodnosti v ateljeju?

Gre za življenje v skupnosti. Ni to družina, saj je družina nekaj točno določenega. Gre za skupnost, za duhovno in miselno ujetost, skratka: razumemo se. Temeljno načelo pa je priznavanje drugega, priznavanje njegovega sveta, njegove kulture, izrazne moči, izraznih navad itd. To je pravi religiozni princip: priznavanje drugega.

Kakšno vlogo pa ima sploh v Centru Aletti p. Špidlík?

P. Tomáš Špidlík je v Centru Aletti duhovni oče, človek, s katerim preverjam popolnoma vse odločitve; je modrec, velik mislec. To je steber, hkrati pa trta, mi pa smo mladike. Rastemo iz njega, iz njegove dediščine. Vsi mi, ki živimo v Centru, smo sprejeli njegovo dediščino z veliko ljubeznijo in spoštovanjem.

V zadnjih letih ste se večkrat srečali s svetim očetom. Ali nam lahko kaj poveste o njem kot oseba, ki ga je pobliže spoznala in sedela z njim ob isti mizi?

Zdi se mi, da je pri tem najpomembnejša stvar, da gre za pravega svetnika. Janez Pavel II. ti da takoj občutek domačnosti in sprejetosti; dovoli ti, da si pri njem točno to, kar si v resnici. Mislim, da je njegovo obličje, njegov način poslušanja in reagiranja blaga luč, blaga svetloba, ki jo odseva njegov obraz, sicer že zaznamovan s trpljenjem, z velikansko utrujenostjo. Gre za ogromno blago svetlobo. Ta svetloba je nekaj izrednega. To je sijoč človek, iz njega sije. Sploh pa je zelo duhovit in sproščen.

Ob vas so bili pri uresničitvi dela tudi slovenski sodelavci, med mozaiki so tudi slovenski kamni, v slogu je razpoznaven tudi vpliv slovenskega ekspresionizma. Kakšen delež ima vaša slovenska duša pri tem slovanskem prispevku novi podobi Evrope in Cerkve?

Mislim, da je slovenska duša v celoti prisotna. Mozaiki so mehki in topli. Slovenstvo pomeni zame sposobnost biti prisoten v svetovnem - "makro" dogajanju, obenem pa biti zaskrbljen za en kraševski bor kot Kosovel, za enega kmeta na Vrhniki kot Cankar. Sposobnost velikega in majhnega, "mikro" in "makro". Zato menim, da lahko ohranja Slovenija evropsko razsežnost, obenem pa nekaj popolnoma slovenskega, gostoljubnega, mehkega, pozornega do človeka, do poteze in do posameznega obličja. V mozaikih kapele Redemptoris Mater je prisotno ogromno gibanje, hkrati pa je vsako obličje izdelano zelo resno.

OBISK KAPELE REDEMPTORIS MATER V VATIKANU

SLAP VIZIJ

Turistično romarski urad Družine je 2. februarja organiziral ogled vatikanske kapele Odrešenikove Matere, dela p. Marka Ivana Rupnika, ki je za svoj izjemni podvig eden od dveh dobitnikov Prešernove nagrade za leto 2000.

Ob prihodu kakih petdeset časnikarjev, umetnostnih ustvarjalcev in kritikov ter kulturnih delavcev je p. Rupnik izjavil, da ga zanimanje in odziv slovenske javnosti prijetno presenečata in ganeta. Tudi zato je obiskovalcem večnega mesta z veliko gostoljubnostjo, preprostostjo in pripravljenostjo poslušati vsakogar posvetil cel dan. Osrednja točka enodnevnega potovanja je bila seveda skoraj dveurni ogled kapele, pravega bisera sodobne sakralne umetnosti, ki bo gotovo ostal zapisan v zgodovini umetnosti. P. Rupnik je namreč prvi slovenski in sploh slovanski umetnik, ki je z mozaično poslikavo papeževe kapele v Vatikanu pustil za sabo večno sled. Skozi vrata sv. Ane in po hodnikih Apostolske palače smo dospeli do druge Raffaellove lože, kjer je kapela, ki v več kot 500 letih ni bila nikdar primerno likovno opremljena. Do pred kratkim je bila znana kot kapela Matilda, poimenovana po družini, ki je dala zemljo za zgradbo papeževe palače; že sedaj pa jo imenujejo Karolina v čast sv. očetu Karolu Wojtyli. Le nekaj metrov od kapele so vrata, kjer se začenjajo papeževa stanovanja. Čeprav kapela Odrešenikove Matere ni velika kot bližnja Sikstinska, je pa vsekakor že na prvi pogled prevzela slovenske obiskovalce, ki so ob vhodu vanjo kar obstrmeli nad izvirno lepoto umetnine, ki preseneča tako zaradi vsebinskega koncepta, ki razkriva večplastne domiselno oblikovane teološke resnice, kot zaradi živobarvnih nians mozaikov in dragocenosti uporabljenih materialov.

NEKAJ PODATKOV

Kapela je dolga 15 metrov, široka 11, visoka pa 9; sestavljajo jo približno 4 milijoni vgrajenih kamenčkov, od marmorja do travertina in zlata, ki pokrivajo kakih 660 m^2 površine in prihajajo z vsega sveta, tudi iz Slovenije. Januarja 1996 je bila ateljeju duhovne umetnosti rimskega študijsko-raziskovalnega Centra Aletti, katerega direktor je p. Rupnik, zaupana naloga obnovitve kapele; šlo je za dar kolegija kardinalov papežu ob 50-letnici njegovega mašniškega posvečenja. Teološki načrt je nakazal p. Tomáš Špidlík, zamisel strukture in podob pa je oblikoval in uresničil sam p. Rupnik s pomočjo sodelavcev. To so bili: Rus Alexander Kornooukov in njegov gruzijski asistent Levan Naveriani, ki sta izdelala steno nebeškega Jeruzalema, Gruzijec arh. in rezbar Amirani Bakuradze, Slovenca mozaicistka inž. Barbara Ravnikar in tehnični asistent Jože Zajc, Tržačanka Manuela Viezzoli, Srbinja iz Črne gore akademska slikarka Valerija Stojakovik, mozaicist Rino Pastorutti iz Palmanove (37 let direktor spilimberške šole za mozaik); moravski kipar Otmar Oliva je poskrbel za liturgično opremo (oltar, ambon, baptisterij, papežev sedež, križ).

DD / STRAN 16

SVETOPISEMSKA RAZMIŠLJANJA
OB BOGOSLUŽNIH BERILIH
V LITURGIČNEM LETU B

ŽLAHTEN IZBOR BOŽJE BESEDE, NEDELJO ZA NEDELJO

VILJEM ŽERJAL

6. NAVADNA NEDELJA, "ZA ŽIVLJENJE"

"Gobavec naj kliče: 'Nečist, nečist!'... zunaj tabora bo njegovo bivališče!" 3 Mz 13, 45-46
"Vriskajte vsi, ki ste v srcu iskreni" Ps 32,11
"Vse delajte v Božjo slavo" 1 Kor 10,31
"Iztegnil je roko, se ga dotaknil" Mr 1, 41.

Jezus je med nami v vsej Stari in Novi zavezi tja do konca sveta. Je "isti, včeraj in danes in na veke" (Heb 13,8).

Michelangelo ga je upodobil na glavni steni Sikstinske kapele kot sodnika živih in mrtvih. Na stropu istotam pa je naslikal Očeta pri stvarjenju Adama: iztegne svojo roko, se dotakne svoje stvari, da postane po Besedi in ljubezni živ in njemu podoben človek. Iz moža pa ustvari Evo, njegovo ženo in mater vseh živih.

Obiskovalci Vatikanskih muzejev potrpežljivo čakajo v vrsti tudi ure in ure za ogled zlasti Sikstinske kapele, ki je veličastna stvaritev več velemojstrov čopiča, še posebej Michelangela.

Kristjani in vsi ljudje dobre volje, tudi neverni, pa obstrmimo pred podobo evangeljskega Jezusa, ki se izogiba vsakršni reklami in se umika v samotne kraje, kot da bi ne maral za ljudi, kot da bi se jih bal. Toda v resnici nas preseneča, ko ga gledamo na poti tja, kjer živijo obsedenci, gobavci in še kdo. Prihaja do tistih, ki prebivajo v opuščenih grobovih (Mr 5,2.3.5.), kamor jih je trdi Mojzesov zakon spodil iz domov, v puščavo, kjer so povečini počasi umirali v nečloveški osami, pol blazni od žalosti in tesnobe. Tu se jih dotika Bog s svojo stvariteljsko roko in ljubeznijo. To zmore kot prvi samo On, ki je pustil, da so ga gnali zvezanega, s prečnim tramom na ramah, ven iz mesta, na Golgoto, na sramoten kraj (Heb 13, 12-14). Ni bil namreč vreden, da bi umrl med svojci, marveč je visel obešen in križan med razbojnikoma in podivjanimi vojaki zunaj tabora.

Če želimo najti Boga, moramo ven iz naših grobov v njegovo umiranje z najbolj nesrečnimi ljudmi. To so oboleli in umirajoči za aidsom, iznakaženi invalidi, večinoma otroci, žrtve hudičevo-človeških protitankovskih min ali pretepanja staršev in drugih.

Sv. Frančišek Asiški prepozna Jezusa v gobavcu in ga poljubi kot samega Kristusa, kot brata.

Follerau je dregnil v našo vest, da se je končno vsaj odprla za načrtno reševanje gobavcev. Podobno tudi dr. A. Schweitzer. P. Damijan Deveuster umira z gobavci in umre komaj 49-leten na otoku Molokai (Hawaii), kjer dogori kakor sveča ljubezni.

Že Jeremija polaga v usta Jezusa besede SZ: "Premislite in glejte, ali je kakšna bolečina, kakor je moja" (Žal 1,12). Jezus pa ne misli nase, marveč nas nagiba, da v njegovi bolečini in smrti gledamo vse mučene, umrle v nesrečah, preganjane, vse tiste, "ki jih svet ni bil vreden" (Heb 11,38).

Ko se pogovarjamo s preživelimi iz neštetih taborišč smrti ali o njih beremo, saj so tudi naši rojaki umirali po neštevilnih italijanskih otokih in ječah že pred 2. svetovno vojno, in zopet masovno med njo po italijanskih, nemških, avstrijskih ter drugih golih otokih in gulagih, tedaj razumemo vsaj delno tragiko in ostrino človeškega življenja. Lahko si osvežimo spomin pri Dostojevskem, B. Pahorju, V. Tuti, K. Štainerju, Solženicinu in drugih: o tem pišejo. Tudi Psalm 88, ki so ga nekateri taboriščni duhovniki molili na pamet vsak dan, v latinščini, izraža skrajno človekovo bedo. Polaga v usta teh nesrečnih sester in bratov človeški krik: "Nečist! Nečist!" (3 Mz 13, 45-46). Sam Jezus je v grozi umiranja votlo, komaj slišno, klical k Očetu: "Moj Bog, moj Bog, zakaj si me zapustil?" (Ps 22,1; Mt 27,46; Mr 15,34). "Obkrožilo me je mnogo juncev, bašanski biki so me obdali; svoje gobce so razprli proti meni, kakor lev, ki trga in rjove... Obkrožili so me psi... prebodli so mi roke in noge... Ti pa, Gospod, ne bodi daleč! Moja moč, hiti mi pomagat!" (Ps 22, 13-17).

Tudi obisk bolnika nas lahko v sv. letu za stalno spreobrne, da postanemo bolj človeški; da obrnemo pogled proč od sebe, kakor Jezus, in ga usmerimo v bližnjega. 11. februar, praznik Lurške Matere Božje, naj postane tudi za nas svetovni dan bolnikov, da nas nagne k delu za druge, za zdrav svet, za zdravo okolje, da nas nauči ljubiti življenje.

Sv. Pavel nas sprašuje: "Mar ne veste, da ste Božji tempelj in da Božji Duh prebiva v vas?" (1 Kor 3,16; 6,19). "Mi smo namreč svetišče živega Boga" (2 Kor 6,16).

Človek je več vreden kot sijajni Salomonov ali Zerubabelov ali Herodov tempelj, ki so jih razrušili Babilonci in Rimljani. A vse to je le podoba človeka, templja živega Boga, ki ga poderejo in skrunijo greh, hudič in hudobni ljudje. Toda Jezus ga zopet postavi "v treh dneh" (Jn 2,19). On namreč gradi vse na vstajenju.

Jezus vabi tudi nas, da do konca sveta oznanjamo s pesmijo v srcu, zlasti pri bogoslužju, pri maši, in v trpljenju skrivnost vstajenja v njem.

OB SVETOVNEM DNEVU ZA ŽIVLJENJE

IZBERI ŽIVLJENJE!

NADJA MAGANJA

Z veseljem objavljamo predavanje, ki ga je v nabrežinski župnijski dvorani imela v nedeljo, 6. t.m., prof. Nadja Maganja na Dan za življenje.

Lepo pozdravljam vse prisotne in hvala za povabilo!

Z zadovoljstvom sem ga namreč sprejela, ker mi je današnja tema izredno pri srcu: kot materi, vzgojiteljici, javni delavki, a predvsem kot ženski. Z emancipacijo ženske je v javnost prodrlo tudi prepričanje, da je z uzakonitvijo splava dosegla ženska eno največjih pridobitev. Tej zavajajoči trditvi se upiram z vsemi silami, ker splava ne morem sprejeti ne le iz verskih in moralnih načel, temveč tudi iz prepričanja, da kot ženska nočem nikoli biti posrednica smrti. Bistvo ženskosti je prav v tem, da nam je bila naložena izredno odgovorna vloga, in sicer posredovati življenje.

Geslo slovenske sinode je: Izberi življenje! Ne gre tu le za duhovno življenje - za kristjana bi predstavljalo izbiro za Kristusa -, temveč gre tudi za sprejemanje vseh oblik tuzemskega bivanja. Gre predvsem za naš odnos do življenja: ali nam je življenje res sveto ali ne? Kdo izmed prisotnih bi lahko pristavil, da je to samo po sebi umevno. Postavljen sem na ta košček zemlje do izteka svojih dni. In svoj zemeljski čas hočem živeti na najbolj ploden in ustvarjalen način, četudi so težave še tako velike. Kot so pač živeli naši očetje. In to, dokler ne nastopi smrt. In tako pridemo do bistva: do tiste stalne sopotnice našega življenja, ki jo danes svet skuša skriti in potisniti v najgloblji kot našega bivanja. Smrti ni! Tako nam govorijo najrazličnejši hedonistični programi, defileji modnih lepotic, uspešni menedžerji, večno mladi filmski igralci in igralke itd. Smrt je še prisotna le kot virtualni televizijski pojav ali v filmih, saj z napredkom v genetiki in medicini človek obvladuje vedno bolj življenje in z njim smrt. Resnično postaja gospodar vesoljstva, kjer ni prostora za Boga. A vendar! Vse okoli nas opozarja na smrt: duhovno in telesno. Vedno bolj prodira v zavest ljudi, tudi kristjanov, da sta splav in evtanazija nekaj čisto sprejemljivega. Evtanazija je celo prikazana kot izredno človekoljubno, altruistično dejanje do trpečega človeka. Človek hoče razsojati o življenju in smrti. Hoče odločati, kdo lahko živi in kdo mora umreti.

Danes zjutraj sem sodelovala pri pobudi Skupnosti sv. Egidija, ki je v sodelovanju z župnijo sv. Jerneja na Opčinah zbirala po mašah podpise proti smrtni kazni. Ni moj namen, da bi danes na dolgo in široko govorila o nečloveških razmerah, v katerih životarijo obsojenci na smrt. Teh je po svetu zelo veliko, tudi v tistih državah, ki imajo sebe za branike temeljnih človekovih pravic, kot so na primer ZDA. Spomnila bi le na besede, ki jih je papež že večkrat izrekel, naj bi bilo jubilejno leto 2000 za kristjane, a tudi za ljudi dobre volje, leto duhovnega poglabljanja, očiščevanja, medsebojnega odpuščanja in sprave. Predvsem pa naj vsakdo stori kako dejanje v prid človeka v stiski. Tudi taka mala konkretna gesta, kot je podpis proti smrtni kazni, lahko pripomore k odpravi izredno pekoče rane v civilni družbi. Janez Pavel II. je označil smrtno kazen za nesmiselno in kruto dejanje. Pri tem gre tudi za vprašanje: ali nam je življenje sveto ali ne. Ne moremo biti proti splavu in evtanaziji in biti za smrtno kazen, ali pa za splav in evtanazijo, a proti smrtni kazni.

Potopljeni smo v kulturo smrti. In ker smrti ni, tudi življenja ni. Preko televizije, filmov, knjižnih uspešnic, gledališča, glasbe bruha v naš vsakdan svet absurda, nihilizma, individualizma, miselnega relativizma, materializma, a tudi mamil, alkohola in nepremišljenega postavljanja svojega življenja zaradi hitre vožnje v smrtno nevarnost. Nekdanje temeljne in pristne vrednote so potisnjene v kot. Reklama nam v omamni obliki ponuja vsak dan nove vrednote, tako da lahko vsakdo izmed nas sestavi svojo lestvico vrednot. Kako dopovedati mlademu, ki stopa v življenje, da so družina, otroci, družinska varnost in toplina še vrednote, za katere se splača žrtvovati se? Kako prepričati zakonske pare v krizi, da se je treba za družino boriti vsak dan, kot se znamo žrtvovati za službo ali lepo hišo, če pa smo priča dejstvu, da družba in zakoni nudijo poročenim in neporočenim parom enake pravice in ugodnosti? Tradicionalna oblika družine je res pod udarom in zato v popolni krizi.

Ko se sprehajam po kraških vaseh, občudujem lepe in prostorne hiše, skrbno negovane vrtove. V zadnjih letih se je videz kraških vasi bistveno spremenil in izboljšal. O kakem pomanjkanju ali ekonomski krizi je tu govor odveč. Kamnite, razpadajoče hiše, ki še tu pa tam kljubujejo zobu časa, so le še spomeniki stari kraški arhitekturi. A zaman boste po ulicah kraških vasi opazovali potepanje otrok, prisluhnili njihovemu glasnemu živžavu. Po kraških ulicah vlada tišina ali le občasno brnenje avtomobilov in motorke. Otrok ni. Te čudovite hiše so na pol prazne. In čeprav je naša manjšina tako ustvarjalna, da napolni celo stran v Primorskem dnevniku z oglasi in vabili na najrazličnejše kulturne prireditve in športne pobude, se ne morem otresti občutka, da ni v naši manjšini več vitalnosti, volje do življenja. Tudi mi vsi smo postali talci kulture smrti, ki nam briše prave vrednote in pravi smisel tuzemskega bivanja.

Vendar se moramo kot kristjani z vso silo upreti razčlovečenim oblikam bivanja. Sebi in svojim otrokom moramo stalno dopovedovati, da obstajajo še druge kvalitete življenja, kjer je prostor za pristne medčloveške odnose, za prijateljski dialog, za medsebojno odpuščanje, za zaupanje, za solidarnost s človekom v stiski. Nič ne de, če pride v družini do občasnih napetosti, kreganja. Zaupanje in ljubezen bosta znala vsakokrat premostiti občasno nerazumevanje. Če bomo vsi, in predvsem če bodo naši otroci dihali ta zrak razumevanja in ljubezni, bomo znali biti odprti tudi do drugih, predvsem do trpečega človeka, kar je tudi pot do trpečega Kristusa, do Boga. Ti "otoki ljubezni" obstajajo predvsem tam, kjer vladata solidarnost in prizadevanje za bolj human in pravičen svet. Žal pa moram reči, da je teh otokov v naši stvarnosti malo ali skoraj nič. Če bomo znali usmeriti svojo pozornost predvsem navzven, na vsa tista področja, ki potrebujejo človeško solidarnost, bo tudi naš odnos do življenja bolj svet, bolj krščanski, saj bomo bližji božjemu načrtu, ker nas Bog gotovo ni postavil na ta svet, da bi samo trpeli.

TORONTSKI NADŠKOF

KARDINAL ALOJZIJ AMBROŽIČ 70-LETNIK

Pred kratkim je obhajal okroglo obletnico rojstva torontski nadškof, slovenski rojak kardinal dr. Alojzij Ambrožič. Rodil se je namreč pred sedemdesetimi leti v Gabrju pri Dobrovi blizu Ljubljane. Poročali smo že večkrat o njegovi zanimivi življenjski poti, ki se je po vojni začela z begunstvom, nato pa nadaljevala v Kanadi, kjer se je tudi začela njegova duhovniška pot. V Torontu je od bogoslovnega profesorja biblicnih ved šla najprej do imenovanja za pomožnega škofa, mnogo let kasneje za nadškofa-koadjutorja s pravico nasledstva kardinalu Carterju, dokler ni v devetdesetih letih postal redni nadškof te poleg Montreala največje kanadske nadškofije. Februarja leta 1998 pa ga je papež Janez Pavel II. imenoval za kardinala.

Slovenski kardinal je ostal vedno zelo povezan z domovino, prav tako z našim manjšinskim prostorom. Zadnjič je bil v Evropi lansko jesen na beatifikaciji škofa Slomška v Mariboru. Leto prej pa je bil tudi v Gorici, kjer se je srečal z goriškimi Slovenci v Kulturnem centru Lojze Bratuž.

Visokemu cerkvenemu dostojanstveniku ob lepem življenjskem jubileju iskreno čestita tudi naše uredništvo.

SREČANJE Z MAG. SILVOM ŠINKOVCEM V KOPRU

MOČ IN NEMOČ KATOLIŠKEGA PEDAGOGA

MILAN GREGORIČ

Velika učilnica v kletnih prostorih cerkve na Markovcu v Kopru je pred dnevi počastila predavanje mag. Silva Šinkovca **(na sliki)** o "moči in nemoči katoliškega pedagoga" z velikim zanimanjem in zbranostjo. Predavatelj, jezuit, diplomirani teolog, urednik revije *Vzgoja*, soavtor etičnega kodeksa katoliških pedagogov in predvsem sam neutrudni pedagoški mentor je s svojim izbojevanim, širokim, tolerantnim in prepričljivim videnjem problematike katoliške pedagogike uspel prenesti na poslušalce močan naboj optimizma, ki je še kako potreben po desetletjih katakomb, v katere je bil v Sloveniji potisnjen katoliški pedagog.

Začel je z ugotovitvijo "iz nekega svojega uvodnika, kako v šolskih klopeh utripa na tisoče mladih src". O teh pedagog komaj sluti, kaj vse nosijo v sebi, kot npr.: "pričakovanje in upanje, vedoželjnost in ambicioznost, razigranost in čudenje, pa tudi strah, naveličanost, poraženost, občutek neustreznosti in odvečnosti, umazanost in ogoljufanost..." Zato je njegovo prvo vprašanje, ko se prvič sreča s svojim razredom, predvsem v tem, "kako stopiti v ta njihov notranji svet in kako jim pomagati." Da bodo jutri iz teh šolskih klopi izšli "raziskovalci tega sveta, ki se nikoli ne bodo načudili zapletenosti in mamljivosti skrvnostne materije in razodevajoče se resnice; ljudje s posluhom za človeka, pozorni na notranjo glasbo človeške govorice-ubesedene in neubesedene; duhovniki s čutom za sveto; kulturniki, ki jih bo spremljala pojavnost lepote; družboslovci, izzvani, da ustvarjajo pravično sobivanje v strukturah, ki jih potrebujemo; mame in očetje, zaljubljeni v življenje; ljudje vseh poklicev, ki bodo odkrivali radost ustvarjanja in služenja." Ne pa ljudje, "brezčutni do sebe in drugih, ki materije ne bodo doživljali kot zanimivo, ampak otežujočo; ki jim delo ne bo nikoli radost, ampak samo nesmiselni napor; ki ne bodo zaznali toplote človeške besede, skrivnosti presežnega, lepote, ki navaden trenutek spremeni v praznik...".

In v čem je danes moč in nemoč katoliškega pedagoga pri soustvarjanju Človeka, te edinstvene "Božje umetnine"? Šinkovec opozarja, da stopamo oz. živimo v postmoderni družbi, v kateri izginjajo velike ideologije in veliki filozofski sistemi s svojimi medsebojnimi konfrontacijami vred. V tej družbi so vse manj pomembne ideje in vse bolj postaja pomemben človek. Torej smo priča "odločitvi za človeka", tudi v primeru, ko je govor o njegovi uspešnosti. Saj je tudi ta odvisna od človekovih kvalitet in ne samo od znanja. In zato ne more samo trg usmerjati vzgojni proces, ampak in vse bolj tudi potreba po kakovostnem življenju. Ta problem ni samo slovenski, temveč je prisoten tudi v evropskih in drugih šolah po svetu. Zato se teža vloge pedagoga seli z odgovornosti za kakovostno znanje na odgovornost za etičnost človeka. In ravno v tej prihajajoči

novi etični razsežnosti vzgoje se odpira katoliškim pedagogom nova perspektiva. Dejstvo, da se Slovenija v pedagoškem pogledu še ni izvlekla iz ene same (ateistične) filozofske sheme, ne sme razorožiti katoliškega pedagoga. Tudi ta shema je namreč legitimna in del življenja. Vendar ne more biti edina in tudi ne prevladujoča. In čas ne dela zanjo, saj v svetu prevladuje spoznanje, "da je etičnost edini način vzgajanja" in da obstaja ena sama pedagogika, to je "pedagogika zgleda."

Torej kljub občutku nemoči katoliškega pedagoga, izvirajoče iz težkih izkušenj preteklosti, ki se po sili inercije prenaša v sedanjost, se vendarle odpira prostor tudi za etični pedagoški koncept. Tudi okoliščina, da katoličani v svoji večdesetletni potisnjenosti na družbeno obrobje niso razvili in strokovno izpopolnili lastne pedagoške alternative, ne sme delovati razorožujoče, saj hitijo, da nadoknadijo zamujeno z ustanavljanjem katoliških pedagoških skupin in združenj, s pedagoškimi delavnicami, s sprejetjem etičnega kodeksa katoliških pedagoških delavcev, z vse bolj bogato literaturo itn. Tudi že v sedanjih okoliščinah pa ima katoliški pedagog svoj, sicer omejeni, vendar kar občuteni manevrski prostor delovanja. Ena izmed razpravljalk na predavanju je namreč spomnila, da je vendarle "učitelj šef svojih učencev". In le-ti kot tudi širša javnost cenijo pedagoga predvsem po njegovem osebnem zgledu, dobroti in globlji predanosti vzgojnemu delu. Kljub izrinjenosti vere iz šol in zapostavljanju etičnih vrednot lahko pedagog veliko tega vnaša v svoj vsakodnevni stik z učenci. Mladi so namreč mnogo manj obremenjeni s predsodki do vere, kot si morda mislimo. Potem je moč katoliškega pedagoga tudi v starših. Kajti šola se bo morala še kako truditi, da pridobi v starših svoje zaveznike. Saj brez sodelovanja staršev, brez skupnega razmišljanja in iskanja pade sleherni izobraževalni oz. vzgojni sistem. Kljub verjetni vse večji mreži privatnih (tudi versko usmerjenih šol) pa morajo katoličani ostati prisotni v javnem šolstvu ter ga s svojo vizijo vzgoje izboljšati, tudi zaradi občestvene razsežnosti krščanstva in njegove univerzalne vizije. To pa bodo dosegli takrat, ko se bo njihova alternativna pedagoška kultura potrdila kot bolj kakovostna. In ravno na področju vzgoje imajo katoličani zanesljivo kaj več povedati. Zato naj ne tratijo preveč energij za objokovanje svojega dosedanjega položaja ter za premlevanje travm preteklosti, ampak naj se z vsemi močmi predajo predvsem novim izzivom in možnostim.

SVETNIK TEDNA

14. FEBRUAR

SILVESTER ČUK

VALENTIN (ZDRAVKO), MUČENEC

Pred nedavnim umrli slovenski narodopisec dr. Niko Kuret je pred petindvajsetimi leti v svojem znanem delu Praznično leto Slovencev zapisal: "K nam še ni prodrlo praznovanje, ki je doma menda v Ameriki in ga pozna že dobršni del Zahodne Evrope. Valentinovo namreč slavijo kot praznik mladih ljudi, zlasti zaročencev, ki si na ta dan pošiljajo darila, predvsem sladkarije. V sosednji Italiji po izložbah slaščičarn že dneve prej ponujajo bogato izbiro vabljivo pripravljenih zavitkov za 'Valentine'." Če bi knjigo izdal zdaj, bi moral ta odstavek popraviti, kajti pred dvema letoma je to praznovanje prodrlo tudi v Slovenijo, in sicer z vsemi "blagoslovi" trgovcev, ki hitro zgrabijo vsako priložnost za zaslužek.

Sveti Valentin, ki danes goduje, združuje v sebi osebi dveh duhovnikov mučencev iz iste dobe in istega imena. Ljudska pobožnost se za zgodovinske podatke ni dosti menila in je že od nekdaj častila skratka sv. Valentina. Pobožna legenda pripoveduje, da je bil Valentin duhovnik in da je prelil svojo kri za Kristusa pod cesarjem Klavdijem II. med letoma 269-279. Nekako v tem času je umrl kot mučenec Valentin, škof v umbrijskem mestu Terni. Ker so spomin enega in drugega že stalno obhajali isti dan (14. februarja), gre gotovo za isto svetniško osebo, tesno povezano z Rimom, kajti tudi za mučenca iz Ternija trdi legenda, da ga je doletela mučeniška smrt v Rimu. Možno je torej, da je bil Valentin najprej duhovnik v Rimu, nato pa škof v Terniju. Prav tako smemo sklepati, da je bil njegov prvotni grob ob Milvijskem mostu, drugotni pa v Terniju. Raziskovalci svetniške zgodovine te uganke še niso dokončno rešili. Gotovo pa je, da gre za resničnega mučenca iz časa poznih preganjanj. Češčenje sv. Valentina se je naglo razširilo po vseh delih Evrope. Njegov god 14. februarja so spoštljivo praznovali in zaupali v moč njegove priprošnje. Ime Valentin izhaja iz latinske besede "valens", kar pomeni močan in zdrav; imeli so ga za priprošnjika zoper telesne slabosti in zoper kužna obolenja. Svetnikov god je v predpustu, času, ki je bil nekdaj namenjen svatovanjem, in zato so se mu priporočali novoporočenci. Valentinovo je ob koncu trde zime, zato so se svetniku priporočali mladostniki - in čebelarji, ker se njihove "muhe" zbudijo iz zimskega spanja.

Po rimski legendi je svetnik vrnil vid slepi poganski deklici, ki se je nato z vso družino dala krstiti: zato je sv. Valentin zavetnik za oči in za pravo spoznanje (pogled duše). Druga legenda ve povedati, da je svetnik ozdravil božjastnega sina nekega pogana, zato ga upodabljajo z otrokom, ki mu - v krču zvit - leži pod nogami in na podlagi tega velja za priprošnjika božjastnih bolnikov. Pri nas je sveti Valentin zelo čaščen, najslovesneje pa ga častijo na Limbarski gori pri Moravčah, kjer stoji njemu posvečena božjepotna cerkev.

Danes obhajajo svoj godovni praznik tisti, ki jim je ime Valentin, Tine, Tinček ali Zdravko, in tiste, ki so pri krstu dobile ime Valentina, Tina, Tinca, Zdravka.

BOŽJEPOTNE CERKVE NA SLOVENSKEM

DUŠA, LE POJDI Z MANO

V četrtek, 3. t.m., je bila v Ljubljani v lepih galerijskih prostorih verskega tednika Družina na Krekovem trgu slovesna predstavitev pete knjige *Duša, le pojdi z mano*, knjige o božjih poteh na Slovenskem.

Avtor petih knjig o romarskih in božjih poteh in božjepotnih cerkvah na Slovenskem in v slovenskem zamejstvu v Italiji in Avstriji je odgovorni urednik Družine msgr. Franci Petrič **(na sliki)**, ki je na predstavitvi tudi spregovoril in povedal, da se je ideja za knjižno izdajo porodila ob člankih, ki jih je v letih 1991-95 pisal v Družino, kjer je imel odmevno rubriko, feljton, ki je imel naslov po znani slovenski cerkveni pesmi *Duša, le pojdi z mano* in so jo verniki peli, ko so v preteklosti odhajali na romanja, poznana pa je še danes.

Msgr. Franci Petrič je na predstavitvi povedal, da je že med pisanjem rubrike v Družini doživel neverjeten odziv bralcev, saj so ga kar zasipali z nasveti in podatki. Vseh seveda ni mogel upoštevati, ker je imel še posebej za knjižno izdajo omejen prostor, v vsak zapis pa je vključil kratek zgodovinski oris posamezne božjepotne cerkve, morda legende, najvažnejše podatke in njeno stanje danes itd.

Tako je avtorju z marljivim delom, ki ga je bilo predvsem veliko na terenu in v župnijskih arhivih, a tudi drugod, uspelo v petih knjigah *Duša, le pojdi z mano* zbrati podatke o 125 cerkvah, ki so na Slovenskem posvečene Materi Božji, in podatke o 85 cerkvah, ki so posvečene drugim svetnikom, drugim zavetnikom in zavetnicam. V zadnji, peti knjigi pa je zbranih 25 opisov Marijinih božjih poti in sedemnajst zapisov o cerkvah, ki so posvečene drugim zavetnikom. Med dvainštiridesetimi zapisi jih je štiriindvajset posvečenih cerkvam ljubljanske nadškofije, deset jih je v mariborski, pet cerkva je v koprski škofiji, ena v tržaški škofiji, dve pa v celovški. Vsak zapis v knjigi je opremljen z barvno fotografijo mojstra Marjana Smerketa, ki je skušal ujeti vsako posamezno romarsko cerkev v najlepšem vremenu in tudi skušal prikazati njeno značilno lego, vse tisto, kar jo razlikuje od druge. Za lepo tehnično ureditev vseh knjig je poskrbel Tone Seifert, vseh pet knjig pa so natisnili v tiskarni Gorenjski tisk v Kranju. Ob zadnji, peti knjigi iz zbirke *Duša, le pojdi z mano* so pri Družini poskrbeli tudi za ličen plakat, na katerem so natisnjene fotografije cerkva, ki so zbrane v knjigi, in tudi za koristno kartonasto škatlo, v katero lahko spravi bralec vse knjige.

Msgr. Franci Petrič je s svojimi petimi knjigami o slovenskih božjepotnih cerkvah dokončal imenitno delo, saj dobi bralec v knjigah osnovne podatke o slovenskih svetiščih: od tega, kje dobi ključ za morebiti zaprto cerkev, do

tega, kdaj se zbirajo v dotični cerkvi romarji na prazničnih shodih, morda semanjih dneh, in še druge podatke. Sam avtor je že večkrat poudaril, da ni imel nobenega namena napisati turističnega vodnika, ampak predvsem pregled važnejših in prevečkrat že pozabljenih božjepotnih cerkva na Slovenskem in v zamejstvu. Kot kronisti pa lahko zapišemo, da bo pet knjig o slovenskih božjepotnih središčih prišlo še kako prav vsakemu slovenskemu človeku, ki nekaj da na svojo vero in tudi na svoje korenine. Ve se namreč, da je ves slovenski svet posejan s cerkvicami, ki so po eni strani zares odraz globoke vere slovenskega človeka, po drugi strani pa tudi odraz njegove krščansko-slovenske omike in vraščenosti v prelepo slovensko pokrajino.

O stanju cerkva na Slovenskem je spregovoril tudi dr. Marjan Smolik, profesor na Teološki fakulteti v Ljubljani, ki je povedal, kako žalostno je dejstvo, da mora biti večina slovenskih cerkva na Slovenskem zaprta "zaradi časov, v katerih pač živimo, in so takšni, kakršni so", se pravi: zaradi vse večjega števila tatov, ki na Slovenskem kradejo, kjer le morejo, tudi v cerkvah.

Msgr. Franci Petrič je s svojimi petimi knjigami *Duša, le pojdi z mano* napravil veliko delo, ki seveda kar kliče po tem, da ga vzamemo v roke in se odpravimo na pot po slovenski deželi, če že ne kot romarji, pa vsaj kot nedeljski izletniki. Če bi vsak izobražen Slovenec obiskal vsaj polovico cerkva, ki so opisane v knjigah *Duša, le pojdi z mano*, bi mu bilo takoj jasno, da živi v omikani deželi, kjer je prepolno vrednih umetniških slik, kipov, cerkva, ki delajo Slovenijo s Tirolsko nekak "unicum" v Evropi, saj je znano, da je prav v omenjenih deželah največ cerkva na kvadratni kilometer in na prebivalca. Vsekakor pa je zbirka knjig *Duša, le pojdi z mano* namenjena predvsem vernemu človeku, ki se včasih poda na romanje, in kot taka je kot nalašč v svetem letu, v katerem bo veliko romanj in priložnosti za romanje. Msgr. Petrič s svojim nizom knjig kar vabi slovenskega človeka k boljšemu poznavanju lastne dežele in lastnih božjepotnih cerkva, da bo tako bolje in lepše cenil, kar ima, in tudi bolj poznane in danes predvsem "medijsko" bolj znane božjepotne cerkve na tujem.

JUP

PREŠERNOVA PROSLAVA V TRSTU IN GORICI

POMEN MEDSEBOJNEGA OPLAJANJA LJUDSKE IN UČENE KULTURE

IVAN ŽERJAL

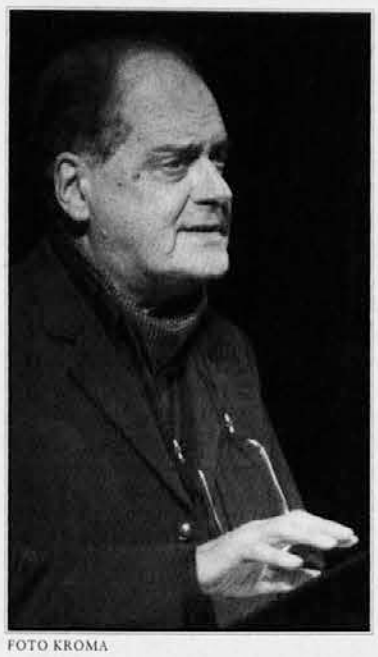

FOTO KROMA

Vsak narod veliko dolguje svojemu ljudskemu izročilu, svoji ljudski kulturi. To še posebej velja za nas Slovence. Ljudska pesem ali viža, zapeta ali zaigrana skozi stoletja s strani fantov na gorici, se pravi na vaškem trgu, je predstavljala namreč tisto, v katerem se je vsak izmed nas spoznal. Danes tega ni več, vendar "v trenutku, ko je družbena funkcija, za katero in s katero je ljudska glasba nastajala skozi stoletja, odpovedala in ta glasba utihnila, je ponovno zaživela v novem družbenem okolju in s spremenjenim družbenim smislom v delu naših skladateljev".

Gre namreč za prepletanje in medsebojno oplajanje ljudske in t.i. učene kulture, prepletanje in oplajanje, ki je vedno in povsod bilo. Naši vrhunski književniki in skladatelji so namreč znali ljudsko kulturo prepesniti, prirediti in predelati ter podčrtati njeno pokrajinsko in nacionalno svojskost. To je bila namreč glavna tema osrednje proslave Dneva slovenske kulture, ki so jo priredile Zveza slovenskih kulturnih društev, Zveza slovenske katoliške prosvete in Slovenska prosveta pod pokroviteljstvom tržaške občine, goriške pokrajine in Generalnega konzulata republike Slovenije v Trstu. Proslava, s pomenljivim naslovom *Z gorice na oder*, je bila v nedeljo, 6. t.m., v Kulturnem domu v Trstu, v torek, 8. t.m., pa v Kulturnem domu v Gorici. Njeno osrednje sporočilo medsebojnega oplajanja ljudske in učene kulture si je zamislil muzikolog, jezikoslovec in etnograf prof. Pavle Merkù **(na sliki)**, ki je spored tudi strokovno obdelal, izbral in povezal, medtem ko je za režijo in odrsko postavitev posrkbel Igor Cvetko, za scenografijo Peter Furlan, vezno besedilo pa je podal Matej Susič. Etnološka skupina pri Narodni in študijski knjižnici pa je pripravila razstavo starih primerkov ljudskih glasbil.

Spored proslave tokrat ni vseboval slavnostnih govorov (le na začetku je prof. Merkù podal uvodno misel), ampak je predstavljal "potovanje skozi ljudsko glasbo slovenskih pokrajin ob naši zahodni meji, od Kanalske doline skozi Rezijo, Benečijo, Goriško, tržaški Kras, tržaško okolico, Breg in Istro". Ljudske pesmi, viže in plesi tega področja od Alp do morja pa so zazveneli v priredbah Pavleta Merkùja, Julijana Strajnarja, Ignacija Ote in Alda Kumarja (tonski zapisi so iz arhiva Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU), ob nastopu zbora Jacobus Gallus, okteta Odmevi, folklorne skupine Val Resia, godalnega kvarteta Glasbene matice, ljudskih pevk Luciane in Gabrielle Cicigoi, mešanega zbora Beneške korenine, mešanega zbora Hrast, dekliškega zbora Vesna, ženske pevske skupine Stu ledi, godcev Emila Zonte in Maura Galgara, mešanega zbora Oton Župančič in tržaške folklorne skupine Stu ledi. Bilo je to pomenljivo glasbeno potovanje od Kanalske doline do Istre, ki je prikazalo bogastvo našega ljudskega izročila in njegovo visoko umetniško vrednost, s katero se ljudska kultura popolnoma enakopravno postavlja ob bok drugim zvrstem t.i. učene ali "visoke" kulture in na tak način še kako spada v spored proslave slovenskega kulturnega praznika.

FOTO BUMBACA

"TAKO VNOVIČ LISTAM PO PREŠERNOVIH POEZIJAH..."

ZELENI VONJ POMLADI

MAJDA ARTAČ STURMAN

Letošnji februar naj bo v duhu latinske etimologije (februar - praznik očiščevanja) res mesec prenove in očiščevanja. Prijetno presenečena sem nad dejstvom, da se je preko 150 italijanskih mest končno odločilo za nedeljo brez avtomobilov. Morda pa je le zapihala pomladna sapica sprememb, ki naj bi lahno, a vztrajno začela prepihovati zaprašena možganska podstrešja ljudi, ujetih v asfalt, beton, prilepljenih na televizijski ali računalniški ekran, naglušnih zaradi brnenja mobitelov in ropota avtomobilov.

Nesporno so neznatni delci izpušnih plinov, ki jih vsakodnevno vdihujemo v onesnaženih mestnih središčih, zdravju zelo škodljivi, saj se usedajo v najskritejše delce naših dihal, se kopičijo in povzročajo različna obolenja, od kroničnega bronhitisa, astme do rakastih obolenj.

Če so začela italijanska sredstva javnega obveščanja vse bolj opozarjati na zračno in zvočno onesnaževanje velikih mest in če je treba ljudi vse bolj prepričevati, da se morajo odpovedati avtomobilu v splošno korist vseh, je problem onesnaženja res zaskrbljujoč in nevzdržen, nedvomno je torej dozorel čas za nove življenjske navade.

Pot pod noge, na kolesa, na mestne trge, ki naj zaživijo novo življenje v poplavi koles in pešcev. Prva "ekološka" nedelja, 6. februarja, je bila posvečena kulturi, saj je bila ponudba kulturnih prireditev kar pisana, možen pa je bil tudi brezplačen ogled nekaterih muzejev. Za Italijane je bilo to res doživetje, a v praznovanju kulturnega praznika smo jih Slovenci krepko prehiteli. Kar bodo morda nekateri začeli šele odkrivati, je že dolga desetletja zraščeno z nami. Letos, v Prešernovem letu, bomo praznovali dan slovenske kulture posebno slovesno, a vendar je pomembno, da naši kulturni načrti in nameni ne skopnijo kot prvi sneg, ampak da postanejo plodni humus *za novo rast.*

Veliki Prešeren, ki je prezgodaj izgorel v plamenih ljubezni do umetniškega ustvarjanja, do ženske, do zatirane in ponižane domovine, je najbolj genialno in pretanjeno izrazil svoj pesniški talent v mojstrstvu Sonetnega venca. *Redke, nebogljene "mokrocveteče rož'ce poezije", prej blede, vele in usahle, so se razcvetele v bohoti tople pesniške pomladi. Pesnik je z orfejevsko bolečino izkrvavel v trpljenju, na katerem so naslednji rodovi gradili in udejanjili slovensko prihodnost. Prešernovo ime je povezano z narodnim ponosom, strpnostjo, zavzetostjo za pravice slovenskega naroda in jezika, ki ga je oplemenitil z vzvišenostjo svojega pesniškega sloga, a vendar ozemljil z aluzijami in kako grobo, pikro besedo na račun nenaprednih, kratkovidnih idejnih nasprotnikov.*

*Prešeren je bil torej človek izredne širine in neukrotljivega duha. Bil pa je tudi čudovit pesnik narave, kajti mnogi njegovi verzi zvenijo kot prava himna naravnim silam. Popeljejo nas v romantiko lunine noči (*Pod oknom*), prek razburkanega morja, rek in potokov, viharjev (*Kam, Mornar, Povodni mož, Slovo od mladosti*), v očarljivi svet pomladnih cvetic in ptic pevk (*Gazele*), zvezdnatega, jasnega ali pomirjenega neba (*Glosa, Ljubeznjeni soneti*). Po dolgih stoletjih zatiranja in narodovega trpljenja se izvije klic po osvobajajočih sončnih žarkih pomladi (*Sonetni venec*), a vendar trpeča bolečina še kljuje v pesniku, izraža se preko mrkih in težkih naravnih prispodob (*Sonetje nesreče*). Uničujoča in razdiralna moč vojnega viharja in deročega hudournika se razbesni v* Uvodu h Krstu pri Savici, *v zaključnih verzih* Krsta *pa je samo še oddaljen spomin, saj izza oblakov prenikne sončni sij in mavrica ob slapu Savice razlije svoj čisti svit na bledo Bogomilo.*

Tako vnovič listam po Prešernovih Poezijah *in nanovo odkrivam v njej kristalno izbrušene podobe narave. Skozi okno slišim žvrgolenje ptic in se veselim pomladi, čeprav vem, da je še mnogo prezgodaj, da bi se opajala z njenim zelenim vonjem.*

ŠESTA ŠTEVILKA PASTIRČKA

ŽIVOPISANE RISBICE IN MNOGO PISEMC

Otroci so prav dobro spoznali Pastirčkovo vrlino, točnost, zato so že čisto na začetku februarja imeli v rokah svojega nezamenljivega "bralnega" prijatelja. V kot po navadi zelo pestri in z domišljijo prepojeni Pastirčkovi številki je najbolj živahnih osem središčnih strani, ki razkrivajo vso ustvarjalno moč naših rosnih slikarjev in piscev. Pastirčkova pošta je bila tokrat tako bogata, da se je v rubriki oglasil sam urednik Marjan Markežič in še posebno pohvalil učence OŠ O. Župančič iz Gorice, F. Erjavec iz Štandreža in A. Gradnik iz Števerjana, ki so zasuli uredništvo s prispevki, obenem pa je priporočil, naj bodo zapisi čim krajši, tako da jih bo mogoče objaviti čim več, in pa seveda naj bodo vsi skrbno podpisani z navedbo šole.

Tudi detektiv Muc je zadovoljen, saj ima še zmeraj veliko "pristašev", ki skrbno dograjujejo njegove dogodivščine. Tokrat je izbral nadaljevanje Loredane Perdec iz OŠ F. Erjavec iz Štandreža. Seveda se srčno priporoča za nadaljnjo pomoč in čaka iznajdljive pisne pomočnike do 15. februarja. Deležen pohvale pa je še Jurij Klanjšček, učenec petega razreda OŠ J. Abram iz Pevme: s svojim dolgim prispevkom *Poučni izlet v Goriška Brda k prijateljem vrstnikom onstran meje* je bil namreč deležen častne Pastirčkove časnikarske izkaznice.

Poleg ljubkih dopisov mladih ustvarjalcev so tudi v tej številki ustaljene rubrike z mnogimi dopolnjevalkami, pa tudi razvedrilni in zabavni kotiček je našel primeren prostor. Ker v tem mesecu v šolah in po raznih društvih praznujemo naš kulturni praznik in se ob tem spominjamo velikana slovenske besedne umetnosti Franceta Prešerna, ki je zagledal luč sveta pred dvesto leti, bodo Pastirčkovi bralci preverili svoje znanje o pesniku iz Vrbe s Kvizom o Prešernovih pesmih in pri tem še popravili Packov spakedrani pogovor o dnevu kulture. Gotovo se bodo tudi rade volje zaustavili pri pravljici *Maja in začarani vrt* pisateljice Marize Perat, pri pesmicah Ivanke Zavadlav in V. T. Arharja, pri nežnem prizorčku o babici Zimi, pri popravljalcu Ivančku Zlate Volarič in ob knjižni polici, na kateri sta tokrat ilustrirani knjigi slovenskih ljudskih pravljic.

Vneti kolesarji pa morajo pozorno prebrati *Varno na poti*, da bo njihova vožnja po mestu in podeželju res varnejša.

S pomočjo pridnih nonic ali mamic se bodo otroci lahko posladkali ob pomarančni torti, ki jo ponuja Superkuharhari. Ker se bliža šaljivi pust, si bodo spretne ročice pripravile domačo masko po navodilih domiselne Pike v Pastirčkovi prilogi.

"Gradiva" je za vse okuse, zato prijetno branje, mali in veliki Pastirčkovi prijatelji!

IK

VEČER DOMAČE POEZIJE V SOVODNJAH

V petek, 4. t.m., je društvo Skala iz Gabrij posvetilo prijetno domač večer sovaščanki Vesni Primožič ob izidu njenih poezij, ki so pred kratkim izšle v samozaložbi. Prireditev je bila v Kulturnem domu v Sovodnjah, kajti vaško društvo v Gabrjah ne premore primerne dvorane za takšna srečanja, na katerih se zbere veliko domačinov. Tako je bilo tudi na petkovem večeru, ko je časnikar Jurij Paljk, ki ga poznamo tudi kot klenega lirično izpovednega pesnika, predstavil preproste, a iskrene Vesnine misli. V svojem posegu je Paljk poudaril, da so pesmi, spisane v tradicionalnih lahkotnih verzih, lahko dojemljive, pristne, ker izražajo poštena čustva do sočloveka, do ljubljene osebe, do domače zemlje, predvsem pa veje iz njih veselje do življenja, od tod tudi naslov zbirke *Lepo je živeti*. Vsa Vesnina materinska nežnost pa pride do izraza v pesmicah, predvsem dveh uspavankah, ki jih je spisala hčerkici Nikiti. Nekaj svojih poezij je prebrala avtorica sama, za glasbeni uvod in sklep je poskrbel domači moški pevski zbor Skala.

IK

OBVESTILO

ŠTEFAN - STIPE - ŠTEKAR (1899-1986): RAZSTAVA OB STOLETNICI ROJSTVA

V Pilonovi galeriji v Ajdovščini bodo 11. t.m. odprli razstavo, posvečeno zbiratelju, amaterskemu arheologu, amaterskemu igralcu in režiserju, kronistu in dolgoletnemu upravniku kina v Ajdovščini Štefanu - Stipetu - Štekarju. Lanskega aprila je minilo 100 let, kar se je Štekar rodil v Ajdovščini. Pripadal je generaciji, ki jo je prva svetovna vojna zaznamovala za celo življenje, saj je bil 24. oktobra 1917 na Rombonu težko ranjen.

Razstava prikazuje del njegove zbirke, ki jo je Goriški muzej odkupil v 90. letih. Razdeljena je na področja, ki so Štekarja zanimala kot zbiralca in kulturnega zanesenjaka. Odprtje razstave bo, kot rečeno, v petek, 11. t.m., ob 19. uri v Pilonovi galeriji. Razstavo bo odprl ajdovski podžupan Igor Česnik, strokovno jo bo predstavil Drago Sedmak, avtor razstave. Pri projektu je sodelovala tudi arheologinja Beatriče Žbona-Trkman. Ob razstavi je Goriški muzej izdal katalog in razglednico. Razstava bo odprta od 11. t.m. do 10. marca z urnikom: od torka do petka med 10. in 12. ter 14. in 17. uro, ob sobotah in nedeljah med 15. in 18. uro.

»JE, KAR JE«

SLOVENCELJNKA LETA

Pred leti je baje Svetlana Makarovič skovala izraz Slovenceljni *in s tem najbrž mislila na kmetavza, ki se odpravi v svet in se v njem ne zna obnašati.* Slovenceljni *naj bi torej bili vase zaprti in zazrti, polpismeni ljudje, ki prilezejo s hribov ter široko odprtih ust tavajo po čudežnem meščanskem kulturnem svetu, ki naj bi Svetlani Makarovič bil tako domač. Sama se ponaša s svetovljansko kulturo, poseda po finih ljubljanskih kavarnah, kadi tanke cigarete in se posmehuje* Slovenceljnom.

Ob podelitvi Prešernovih nagrad v Cankarjevem domu je Svetlana Makarovič zahtevala mikrofon, da se je lahko zahvalila vsem, ki so jo podprli, in obenem zavrnila priznanje. Poteza je bila po mojem mnenju skrajno neokusna in, če že hočemo, slovenceljnska. *Če se z nagrado ne strinja in jo zavrača, zakaj potem prihaja na podelitev? Zakaj stopa na oder, si dodobra ogleda občinstvo in mu nato v obraz zabrusi, da nagrado zavrača? Zakaj ne pove razloga zavrnitve? Darila se ne zavračajo. Za darilo, če ga že ne moreš sprejeti, se najprej zahvališ - tega ni storila. Nato poveš, zakaj ga ne moreš sprejeti - tudi tega ni storila. Po možnosti ga vrneš ali, kar je še bolje, ga daš komu drugemu - česar tudi ni storila. Čisto spodobno bi bilo, ko bi rekla: "Diplomo podarjam svoji muci Maci, ki me je vedno navdihovala, denar pa Društvu za zaščito potepenih mačk." Tako pa je njena zavrnitev izzvenela kot: "Nagrado zavračam. Vsi prisotni ste neumni, da sploh praznujete Kulturni praznik in delite priznanja."*

Tomaž Šalamun je v svojem nagovoru pokazal nasprotno vizijo. Pravi, da je ponosen na dosežke politično mladega in kulturno plodnega slovenskega naroda. Pa naj si še kdo upa biti slovenceljnsko *sramežljiv in plah v velikem svetu. Krasen se mi je zdel Šalamunov stavek o prihodnosti Slovencev in slovenskih umetnikov v svetu: "Ker nas je malo, bomo inteligentno razporejeni." Nehajmo jokati nad svojo majhnostjo in bodimo ponosni na svoje sposobnosti. Strateško se razporedimo po svetu in uresničimo velika dejanja, za katera smo sposobni.* Slovenceljni *pa naj postanejo stvar preteklosti, kot je, upam, stvar preteklosti Svetlana Makarovič, letošnja dobitnica mikrofona.*

PETER SZABO

PREŠERNOVA PROSLAVA V LJUBLJANI

"PREŠEREN NAS JE VESEL"

ERIK DOLHAR

V Cankarjevem domu v Ljubljani je bila v ponedeljek, 7. februarja, Prešernova proslava, ki je bila letos še toliko slovesnejša, saj poteka okroglih 200 let od pesnikovega rojstva. Na proslavi so podelili ta prestižna priznanja. Prešernovo nagrado sta letos prejela pesnica Svetlana Makarovič za svoj literarni opus ter slikar Marko Ivan Rupnik (**na sliki**) za poslikavo v mozaiku kapele *Redemptoris Mater*. Nagrajenci Prešernovega sklada pa so: kipar Mirsad Begić, skladatelj Jani Golob, violinist Miran Kolbl, igralka Saša Pavček, režiser Vito Taufer ter Vinko Möderndorfer za svoje pisateljsko delo. Omenjeni umetnik pa je bil tudi režiser osrednje Prešernove proslave. Večer so povezovali vrhunski slovenski igralci: Aleš Valič, Slavko Cerjak, Milena Zupančič, Štefka Drolc in Polde Bibič.

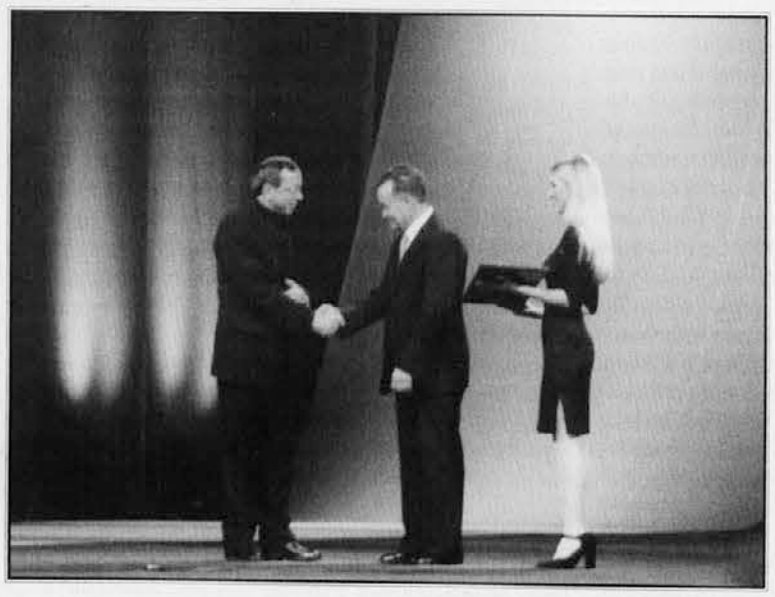

Za največje presenečenje je poskrbela Prešernova nagrajenka Svetlana Makarovič, ki je pred nabito polno Gallusovo dvorano Cankarjevega doma povedala, da nagrado v celoti zavrača. Makarovičeva se je obenem bralcem, publiki, sodelavcem, prijateljem in tistim ljudem, ki so jo za to priznanje predlagali, zahvalila za vse čestitke in za vse iskreno izrečene in zapisane tople besede, vendar nagrado, kot je na odru dejala, "seveda v celoti zavrača". Razlogov za zavrnitev ni navedla.

Modrost ljudstva je tudi v tem, da ne sledi svojim elitam. To je med drugim dejal slavnostni govornik na osrednji slovenski proslavi ob 8. februarju, Prešernovem dnevu, pesnik Tomaž Šalamun, ki je tudi sam lani za svoj poetski opus prejel Prešernovo nagrado. Za Šalamuna je "zgodba umetnikov" v vseh časih in kulturah ista. Tudi takrat, ko se še ne imenujejo umetniki, ko umetnost sploh še ni ali morda kdaj tudi ne bo več ločena kot posebna kategorija. "Pospešek, ki ga živimo danes, je verjetno najsilovitejši v vsej nam znani človeški zgodovini. Zasipavanje z vnaprej izdelanimi podobami, skoraj v celoti po meri interesov moči gospodarjev in obvladovanja produkcije stvari, zasipava obzorje in sproti zastruplja žive vrelce. Čedalje težje je izluščiti svoj lik, se srečati s svojim obličjem," je razmišljal Šalamun in dodal, da se "kljub temu življenje nadaljuje, sposobna je fantastičnih in nepredvidljivih metamorfoz, življenje ima višji um kot smrt". Slovenska literatura in umetnost je v času, ki se ga zaveda govornik, živela najproduktivnejše obdobje v svoji zgodovini. Od konca petdesetih let se je dinamika, informiranost, ambicija in drznost stopnjevala, začasno uplahnila v drugi in tretji tretjini sedemdesetih let zaradi svinčenih časov v slovenski in evropski zgodovini in že v začetku osemdesetih let z *Novo revijo*, *Tribuno*, *Mladino* in *Literaturo* sooblikovala civilno družbo. Priborili smo si državo. Komunizem, zadnji totalitarni režim v težkem stoletju, je počil kot balon. Šalamun je ob tem opozoril, da so v Sloveniji premalo šolani in prilagojeni za svet in da je med Slovenci daleč prenizek odstotek visoko šolanih ljudi.

Šalamun je po svoji večletni odsotnosti iz Slovenije nekaj vtisov strnil v ugotovitve, da so "ljudje prijaznejši, spremembe globinske, jezik svež, isker, manj ritualiziran in kodiran, manj cenzuriran in otopel od pritiskov interesov kot marsikje v razvitem svetu, premišljevanja po časopisih visoko pismena, zanimiva, duhovita." V Sloveniji na leto izdajo 4.000 knjig, Ukrajinci, denimo, 600, Katalonci 2000. Slovenska literatura je v zadnjih petih, šestih letih prevajana bolj kot, na primer, grška. Plečnik in Žižek sta svetovni epohalni in modni figuri obenem, v ZDA in tudi nekaterih evropskih deželah se dejansko pojavljajo mladi ljudje, ki se s strastjo zaženejo v študij slovenščine, da bi si odprli dostop do naših duhovnih vrednot. Celo politična elita se začenja zavedati, da jo bodo brez kulture puščali v čakalnicah. Klavstrofobija in ksenofobija počasi popuščata. Potem ko je Šalamun ugotovil, da smo dejansko na stičiščih, je izrazil upanje, "da ne bomo več hlastali po dežurnih velikih očetih, da bomo vzdržali svojo suverenost in svojo demokratičnost". Modrost ljudstva je zanj tudi v tem, da ne sledi svojim elitam, če te zablodijo, ampak jih enostavno razreši dolžnosti. "Ne se pustiti premetavati in deliti", je govornik sporočil ljudstvu in mu položil na srce: "Bodimo mirni delavci, vsak na svojem polju, nekoliko odgovorni drug za drugega, ampak ne preveč. Potrebna nam bo treznost, sposobnost prilagajanja, pa tudi trma in upornost, če nas bodo lomili globalizacijski pritiski. Ker nas je malo, bomo inteligentno razporejeni: in ker smo okrepljeni in se še krepimo, smo lahko bolj ljubeznivi in širokogrudni, kot so bile tega vajene naše celice." "Prešeren nas je vesel", je sklenil Tomaž Šalamun.

NOVA PAHORJEVA KNJIGA V FRANCOŠČINI

Tržaški pisatelj Boris Pahor je gotovo eden od slovenskih književnikov, ki lahko šteje že vrsto svojih literarnih del, prevedenih v tuje jezike. To velja še zlasti za prevode v francoščino. Po treh knjigah, ki so izšle v Parizu prejšnja leta (*Pélerin parmi les ombres, Printemps difficile, La Villa sur le lac*) je proti koncu lanskega leta izšla zbirka novel *Arrêt sur le Ponte Vecchio* (Postanek na Ponte Vecchio). To je naslov zadnje novele v zbirki, ki jo je pisatelj napisal v francoskem izvirniku. Ostale novele (teh je skupno trinajst) sta prevedla André Lucke-Gaye in Claude Vincenot. Uvodno besedo ima Dominique Dussidor.

Posamezne novele te Pahorjeve zbirke obravnavajo gotovo različne tematike. Med njimi je tudi več takih, ki zadevajo našo narodnostno stvarnost nekdaj in danes. Tako že sama črtica, ki je dala naslov zbirki. Poleg te pa naj omenimo še dve, namreč *Rože za gobavca* in *Tržaški mozaik*. V prvi je pisatelj osvetlil lik goriškega glasbenika in žrtve fašizma Lojzeta Bratuža z dogodki ob njegovem pogrebu, v drugi pa prijetno brska po slovenski kulturni zgodovini. Seveda so tudi druge novele tako ali drugače odraz pisateljevega sveta in njegovega človeškega okolja.

Boris Pahor je bil prav pred kratkim v Parizu, kjer se je srečal tudi s tamkajšnjo slovensko skupnostjo. Med drugim je tudi sodeloval pri oddaji na francoskem državnem radijskem omrežju ORF, kjer je bil govor o njegovi zadnji knjigi v francoskem jeziku. O njej sta poročala tudi velika pariška dnevnika *Le Monde* in *Le Figaro*. Prav tako je prav pariški radio izrazil željo, da bi v eni izmed prihodnjih oddaj o tem lahko predvajali še posnetek pesmi *Kraguljčki*, ki jo je po ruskem napevu harmoniziral Lojze Bratuž.

AB

ZAŠČITNI ZAKON MAČKA U ŽAKLJI

Mihec: *Jakec, glih prou, da si pršo. Tle narod zehteva en odgovor. Nazaj so me uprašale, de kej sva se skregala, da ne rečeva več nobene tle po časneke.*

Jakec: *Ma ne!? In ti, kej si reko?*

Mihec: *Kej? Neč. Sen reko, ku je res, da je morda bulše, če moučiva jen pestiva, da gre vse po suoje.*

Jakec: *Oh, ta je pej lepa. Midva de moučiva! Jemejo prou ledje. Znaš, kaku je praveu muj nono: Neč ne reči, neč ne buodi, je dvakret neč!*

Mihec: *Orpo, ma kej je bil matematik?*

Jakec: *Dej, buode resen! Čen reč, prou pravejo ledje. Dejmo kešno reč! Ti, ki si forte muočno informieren, kej se ti zdi? U kešnen stanje smo? Je res teku dobro zes ten našen zakonen?*

Mihec: *Mah, mene se zdi, de kepavamo mačka u žaklji.*

Jakec: *Ma kaku mačka u žaklji?*

Mihec: *E, ja! Kej si ti u kešnem kraji bral ali vido dokončno besedilo, o katerem se bojo morali izreč u parlamente?*

Jakec: *Jest ne, ma je treba zaupet Maselliju jen tedi oramai bivši slovenski zunanji minister Frlec je reko, de je sez zaščitnen zakonen zelo zadovoljen.*

Mihec: *Pesti per mire Frleca, kej češ, je govoro, kar mu je pravo Juri, ne? Sej videš, kako grejo stvari tudi sez pristaniščen u Kopre jen sez železniškin koridorjen Benetke-Budimpešta -Kijev, al pej sez avtocestami u Sloveniji. Sej bereš, kedu dobiva delo, jen kedu mouči.*

Jakec: *Eh, Lahi, ...tisti, ki jeh nej pozna. Kej si češ čaket ued Kranjcou, nemajo pojma ued taljanske politike, jen zdej, kder je peršo Rupel, bo ista maša. Ne mislet, da bo kej drgače.*

Mihec: *Sej, sej! Tu je malo, ma gvišno! Ma še narbolj me jezi, da se sami dajemo u neč, da en del naših liderjev, kuker se reče po moderno, pristaja na to, da be naša narodna skupnost u Italije postala folklorna skupina. Za Taljane smo dobre, če skrbimo za kraško uehcet jen za procesjo narodneh noš, če u osmiceh ponujamo domače vino zs pršuten jen u gostilne žvacet al pej joto. Ma če rečemo, da čemo na županstvi v Trsti vprašat rojstni list po slovensko, smo nacionalisti in šovinisti, ke smo podobni japonskin vojaken u džungli, ki še ne znajo, da se je druga svetovna vojska vre končala. Tako prave Šteljo Spadaro, dragi muj, jen njeguvi partijski kolegi slovenska jezika in narodnosti lepu moučijo.*

Jakec: *Tu je pej res škandal! Kje se skriva Budin, kje so Dolenc jen ostali? Ma ne samo ti, tedi Spetič prave, da je ta zaščitni zakon ta bulše, ker lahko jememo.*

Mihec: *Prau praveš. Ta buoga Lipca še nekaj protestira jen prave, de ni prou, ma šteje bolj malo jen še tisto, kar ji je ratalo popravet s posegi prjatlov, ke jeh jemejo pr manjšinskih strankah u Rime, bo levica prkazala, da ji je njej ratalo prepričat Masellija jen parlamentarce, kej je prou.*

Jakec: *Lepa reč, ja, prou lepu. Kej čaš, ta naša levica se ne zaveda, da jeh Taljani jemejo za norca, ma ne ued zdej, žej ued Vidalija naprej. Kej češ, se čujejo gvišne, de jeh bojo volilci zmerej podpirale, jen zdej še tolko bolj! Sen slišo, da je Pavšič, po obisku skupnega predstavništva v Rime pr predsednike republike, že gotovo, de zdej, ke bo sprejet zaščitne zakon, ne bo več treba Slovenske skupnosti, jen de be blo nrbulše, de bi se sami razpustili, zatu ke na naslednjeh volitveh je ne bo praktično več.*

Mihec: *Evo, videš, kam vse tu cilja. Še dobro, pomene, de Slovenska skupnost še kej pomene, vsaj u ten zamejskem prostuore.*

Jakec: *Ma, posluši, zdej, ki pomislen, znaš da na sliki ued predstavništva pri Ciampiju nisen vido Pahorja. Kej je SSO zastopal Pavšič, zdej ki tako složno nastopajo?*

Mihec: *Ma ne, si slabo gledo. Če bi pogledu bulše, bi vido, da je pri nogah ued sen. Volčiča viedet še en šulen. Ben, če verjemo časnikarjen, ki so poročali sez Rima, je bil tisti šuln ued Pahorja in Sergij je bil nutr, da se zastuopemo.*

Jakec: *Ben, zdej sen pomirjen. Ne ven keku, ma se prou ne muoren sprijaznit sez mislijo, de be me predstavljal kešen ued SKGZ-ja. Ma se mi zdi sintomatično, da je Pahor na sliki skrit. Četudi je skromen in ponižen človek, se mi ne zdi tipo, da bi se skrivo.*

Mihec: *Veš kej, če čemo taku reč, je tista fotografija simboličnega pomena.*

Jakec: *Kaku tu misleš?*

Mihec: *Kaku? Sej se spuneš, kej sva pisala ued zbliževanja med SKGZ in SSO?*

Jakec: *Seveda se spounen. Ma kej češ reč?*

Mihec: *Kej? Se mi zdi, da je nevarno, da bo sz SSO kukr sez Pahorjen na sliki ued obiska pr Ciampiju. Tam je bil, ma bralci Primorskega dnevnika so lehko vidle samo njegov čevelj. Tako bo sez SSO-jem. Sodelovanje in povezava sez SKGZ pomagata, da jememo urejene odnose zs matico. Ma to povezovanje je kukr globalizacija svetovnega tržišča, dragi muj. Zakej so v Seattlu ta male države, kmetje jen naravovarstveniki protestirali? Zatu ke se bojijo, de bojo trgovino in razvoj pogojevale ta močne jen bogate države. Tudi med nami u zamejstve je u teku en tak proces manjšinske globalizacije, ki prnese kej dobrega, ma tudi poenoti jen poplitvi vse skupaj, predvsem pa zmanjša raznolikost in pestrost ponudbe.*

Jakec: *Češ reč, de je zmerej tista, pej nej govorimo ued sira, mesa al vina al pej ued strank in društev.*

Mihec: *Točno taku je, prijatu. Edino kar mejhnega reše, sta pridnost jen kakovost. Zatu se naši vinogradniki taku martrajo, de be jemeli za čim bulše vino, ki mure bet flaširano, drgači ne šteje.*

Jakec: *Ben, znaš kaj. Jest se na politiko jen poroko med SKGZ jen SSO ne zastuopen prou doste, nekej več be znau povedet ued vina, pej če bi lepu šla u ošterijo?*

Mihec: *Prov, pej bejžva!*

HUMANITARNA POBUDA NA OPČINAH

OB DNEVU ZA ŽIVLJENJE ZBIRANJE PODPISOV PROTI SMRTNI KAZNI

FOTO KROMA

Cerkev je v nedeljo, 6. t.m., praznovala nedeljo za življenje. V ta namen je župnija sv. Jerneja na Opčinah v sodelovanju s Skupnostjo sv. Egidija organizirala zbiranje podpisov proti smrtni kazni, ki je potekalo po končanih slovenskih mašah ob 9. in 11. uri. V kratkem telefonskem pogovoru nam je župnik Zvone Štrubelj postregel z vsekakor spodbudnim dejstvom, da je bilo nabranih na tristo podpisov.

Skupnost sv. Egidija je sicer pred časom že priredila večer proti smrtni kazni v dvorani Finžgarjevega doma na Opčinah, o katerem je naš časopis tudi poročal.

PREJŠNJO NEDELJO V NABREŽINI

DAN ZA ŽIVLJENJE V DOMAČI CERKVI

Prva nedelja v februarju je bila namenjena molitvi za življenje, saj je, kot je povedal sam papež, zadnje čase rodnost v Italiji tako nizka, da se bo italijanska populacija v nekaj letih zmanjšala za celih deset odstotkov. Nabrežinski župnik Bogomil Brecelj je ta dan povabil v goste znano vokalno instrumentalno skupino Nomos ter prof. Nadjo Maganja, ki je zelo jasno prikazala sedanje stanje rodnosti pri Slovencih in priporočila, da moramo ponovno napolniti naše vaške trge z otroki, se tako odreči egoizmu in s tem prispevati k utrjevanju naše prisotnosti na področju, ki ga že stoletja zasedamo.

Program je uvedla in zaključila vokalno instrumentalna skupina Nomos, ki je res mojstrsko podala nekaj domačih in tujih klasičnih samospevov z odličnim basistom Aldom Žerjalom, ki je požel topel aplavz ne preštevilne publike.

Tudi tokrat moramo pohvaliti izreden trud in optimizem domačega župnika, ki ob precejšnji brezbrižnosti dela domačinov vztraja pri svojih pobudah, da bi versko in kulturno osvestil svoje farane.

NK

DRUŠTVO SLOVENSKIH IZOBRAŽENCEV

DVA ZANIMIVA VEČERA Z DIAPOZITIVI

Minula dva ponedeljkova večera Društva slovenskih izobražencev sta bila v znamenju diapozitivov. Zadnji ponedeljek v januarju (31. januarja) je bil gost DSI botanik prof. dr. Tone Wraber. Tema njegovega predavanja je nosila naslov *Posebnosti slovenskega rastlinskega sveta*.

Prof. Wraber je svoje predavanje popestril s prikazom številnih diapozitivov, ki so prikazovali rastline, ki jih najdemo na slovenskih tleh, pa tudi znamenitih botanikov, ki so v preteklosti delovali na Slovenskem in po katerih se danes imenuje marsikatera rastlina. Slovenske rastline so namreč znamenite iz več razlogov: ker so bile na slovenskem ozemlju prvič odkrite, ker imajo tu svoje klasično nahajališče in ker so svoja imena prejele po krajih in botanikih. Slovensko ozemlje je z rastlinskega vidika zelo pisano in zanimivo, saj predstavlja prehodno ozemlje med alpsko, mediteransko, panonsko in srednjeevropsko floro.

Naslednji ponedeljek, 7. t.m., pa je bil v znamenju odkrivanja "rdečega otoka" Madagaskarja. Gostja DSI je bila prof. Sonja Gregori; udeležence je popeljala na potovanje po tem otoku, ki je po velikosti četrti na svetu (600 tisoč kvadratnih kilometrov), a redko naseljen, in za katerega je značilno prehodno področje med afriškim in azijskim svetom. Prisotni so se tako seznanili s pokrajino tega otoka, z njegovim pisanim prebivalstvom (prebivalstvo Madagaskarja sestavlja kar osemnajst plemen), z njegovim podnebjem, rastlinstvom, živalstvom, poldragimi kamni in ne nazadnje tudi z njegovo revščino.

VPRAŠANJE ŠOLSTVA VEDNO ODPRTO

KLJUB UMIKU PREDLOGA O RACIONALIZACIJI OSTAJA PROBLEMATIKA AKTUALNA

Predlog novega tržaškega šolskega skrbnika Nicole Lenocija o racionalizaciji velikega števila šol vseh stopenj, tako italijanskih kot slovenskih, je pred slabima dvema tednoma dodobra razburkal tržaško in zlasti slovensko javnost. Kljub poznejšemu umiku tega predloga pa ostaja ta problematika pereča in aktualna.

Šolski skrbnik dr. Nicola Lenoci, ki je prišel v Trst šele pred dobrim mesecem, je namreč v prvih dneh februarja predstavil hipotezo načrta za racionalizacijo oz. o razsežnosti šolske mreže v šolskem letu 2000/2001. Če se omejimo le na slovenske šole, je hipoteza, ki jo je izdelal dr. Lenoci, predvidevala sedem avtonomnih slovenskih šolskih zavodov: pet bi bilo zavodov t.i. obvezne šole (v katere bi bili združeni vrtci ter osnovne in nižje srednje šole), in sicer pri Sv. Jakobu, Sv. Ivanu, na Opčinah, v Nabrežini in v Dolini ter dva zavoda višjih srednjih šol z združitvijo licejev France Prešeren in A.M. Slomšek ter strokovnega zavoda Jožef Stefan s trgovskim zavodom Žiga Zois.

Skrbnikov predlog je v tržaški javnosti dvignil veliko prahu. Oglasili so se seveda tudi predstavniki italijanskih šol, ki bi jih zadela racionalizacija, predstavniki sindikatov, v skladu s pričakovanjem pa je prišlo seveda do izraza veliko negativnih komentarjev in izjav s strani predstavnikov slovenske šole in civilne družbe v naši narodni skupnosti. Prejšnji teden smo jih lahko veliko brali oz. poslušali v tisku in po radiu (npr. izjavi liceja Slomšek in nižje srednje šole Sv. Ciril in Metod). V naše uredništvo sta prispeli dve izjavi za javnost, ki sta nam ju posredovali tržaško tajništvo Sindikata slovenske šole in Svet slovenskih organizacij. V izjavi SSŠ, ki seveda v celoti zavrača skrbnikov predlog, je poleg tega prisotna zahteva, "da obstoječe šole in ravnateljstva ohranijo avtonomijo ter da se jim zagotovijo samostojno vodilno osebje, ustrezno število učnega, pomožnega in upravnega osebja ter primerna finančna podpora za kvalitetno šolsko ponudbo. Nedvomno je to edini način, da se omogočijo ustrezni pogoji za načrtovanje kvalitetnega dela v smislu pozitivnega razvoja slovenske šole."

V tiskovnem sporočilu SSO pa je med drugim rečeno, da kljub napovedim "nas je preustroj šolskega sistema, ki naj bi stopil v veljavo že čez poldrugo leto, našel popolnoma nepripravljene tako na politični kot na strokovno-sindikalni ravni." SSO nadalje opozarja v komunikeju na dejstvo, da morajo za slovensko šolo veljati posebni kriteriji tako zaradi njene specifike kot tudi zaradi mednarodnih dogovorov, ki jo ščitijo. V tiskovnem sporočilu pa je prisotna tudi zahteva po organiziranju širokega posveta s strani pristojnih šolskih oblasti. Ta posvet "naj zajame tako politične kot strokovne in sindikalne kroge, da bo naša javnost lahko prišla do pravih spoznanj glede te problematike in do pravih izbir. Glede teh smo se že pred časom dokopali do enotnih stališč, na katere smo preprosto pozabili, ker je bilo težko uskladiti posamezne lokalne poglede in interese."

Ker je dr. Lenoci medtem umaknil svojo hipotezo o prestrukturiranju šolske mreže, se objavljanje zgoraj omenjenih tiskovnih sporočil zdi lahko zapoznelo in nepotrebno, toda vprašanje ostaja še kako aktualno. Delovna hipoteza novega tržaškega šolskega skrbnika, ki jo je marsikateri opazovalec ocenil tudi kot površno in polno napak, je povzročila velik nemir (je bilo to le skrbnikovo "sondiranje terena"?) in je našo javnost še enkrat spomnila, da bo prej ali slej do neke vrste racionalizacije le prišlo, ni pa vseeno, kakšna bo. Zato, čimbolje bomo pripravljeni (in obveščeni), tem manj neljubih presenečenj bo.

LICEJ FRANCE PREŠEREN

PROSLAVA V ZNAMENJU USTANOVITVE SKLADA NADE PERTOT

Med številnimi proslavami Dneva slovenske kulture oz. Prešernovimi proslavami, kot jim tudi (bolj udomačeno) pravimo in ki potekajo v tem času po domala vseh naših šolah in društvih, je treba vsekakor omeniti tisto, ki jo je v ponedeljek, 7. t.m., na Stadionu 1. maj priredil licej France Prešeren in na katerem je bil tudi uradno ustanovljen Sklad Nade Pertot.

FOTO KROMA

Pobudo za ustanovitev Sklada so dali šolniki liceja Prešeren, cilj pa je dvojen: po eni strani je prisotna želja po ohranitvi živega spomina na pokojno zaslužno profesorico slovenščine in latinščine, ravnateljico tega liceja od leta 1989 do 1993, prijateljico mladine in zlasti tistih, ki so usmerili del svojih prizadevanj v slovensko pisano in govorjeno besedo, ter avtorico antologij (zlasti *Od antike do danes*) in priročnika *Pomagajmo si sami*; po drugi strani pa je tu skrb za rast slovenske jezikovne in literarne kulture med slovensko mladino. Iz Sklada bodo tako vsako leto črpali sredstva za knjižno obdarovanje dijakov, ki se bodo izkazali v slovenskem jeziku in kulturi, ali pa tudi za obogatitev in dopolnjevanje dijaške knjižnice. Na liceju je tako stekel notranji literarni natečaj, ki je bil povezan s Prešernovo ljubezensko poezijo. Izhodišče oz. navdih za izvajanja dijakov je bil verz: "Ljubezen je bila, ljubezen še bo, ko tebe in mene na svetu ne bo."

Prvi nagradi, ki sta bili podeljeni ravno na ponedeljkovi Prešernovi proslavi, sta prejeli Tanja Tuta za poezijo in Zulejka Paskulin za prozo, knjižno priznanje pa so prejeli tudi vsi udeleženci natečaja, njihovi prispevki pa so zbrani v brošurici, katere naslov predstavlja ravno prej omenjeni verz in ki je izšla ravno ob praznovanju Dneva slovenske kulture.

Sicer so spored proslave, ki je potekala v "balonu" na Stadionu 1. maj, v glavnem oblikovali dijaki, ki so imeli v svoji sredi kot slavnostno gostjo znano slovensko gledališko in filmsko igralko, Prešernovo nagrajenko in dobitnico Borštnikovega prstana, Mileno Zupančič, ki je recitirala Prešernov sonet in odgovarjala na vprašanja dijaka Roka Oppelta o svojih igralskih izkušnjah, o pogledu na gledališče in na pomen jezika. Dijaki so poskrbeli tudi za bogat kulturni spored z recitatorskimi ter pevskimi in drugimi glasbenimi točkami.

■ **USTANOVITEV GLASBENEGA LABORATORIJA**

Šolski skrbnik je z dopisom z dne 20. decembra 1999 sporočil srednji šoli Sv. Cirila in Metoda pri Sv. Ivanu, da bo prejela posebna sredstva za opremo glasbenega laboratorija v smislu zakona št. 440/97 in ministrske okrožnice št. 198/99. Enaka sredstva so bila dodeljena tudi srednji šoli Roli, ki ima sedež v naselju Sv. Sergija. Uradna naznanitev ustanovitve glasbenega laboratorija in oris njegovega delovanja sta bila v sredo, 9. februarja, ob proslavi Dneva slovenske kulture, ki so jo priredili v prostorih šole Sv. Cirila in Metoda. Slavnostni gost je bil muzikolog, skladatelj in etnograf prof. Pavle Merkù, ki je dijakom spregovoril o slovenskih tržaških skladateljih. Na proslavi je sodeloval tudi šolski pevski zbor.

PROSVETNO DRUŠTVO MAČKOLJE

GLASBENA, BESEDNA, LIKOVNA IN FILMSKA UMETNOST NA SLOVENSKIH VEČERIH

MATJAŽ RUSTJA

Po petdesetih letih, kar so prvič zaživeli v še neprenovljeni Srenjski hiši Slovenski večeri, je Prosvetno društvo Mačkolje spet oživilo vaško srečevanje s slovensko kulturo v raznovrstnih oblikah in sporočilnih sredstvih. V petek in soboto, 4. in 5. februarja, sta bila Slovenska večera posvečena pesmi, besedi, likovni ustvarjalnosti in slovenskemu filmu.

FOTO KROMA

Slovenski večeri niso namreč zgolj prireditve kulturne narave, temveč segajo v različne tematike, ki jih lahko postavljamo v okvire "multimedialnosti". Tradicionalno prikazovanje slovenske kulture je društvo obogatilo ne samo z bolj domačimi in vsakdanjimi temami (kot je lahko likovna ustvarjalnost), ampak tudi z manj znanimi načini izražanja. Pred leti je društvo vabilo na ogled skioptičnih slik, diaprogramov ali filmov v 8 mm tehniki, danes pa je teh možnosti iz dneva v dan več. PD Mačkolje se je odločilo, da bo na sobotnem Slovenskem večeru predvajalo prvi slovenski celovečerni govorjeni film *Na svoji zemlji*, delo režiserja Franceta Štiglica iz leta 1948.

Sobotno srečanje je uvedel odbornik društva Niko Tul, Štigličev film pa je predstavil prof. Aleš Doktorič iz goriškega Kinoateljeja. Franceta Štiglica lahko upravičeno prištevamo med ustanovitelje in največje predstavnike slovenskega filma. Rojen v Kranju, se je že v mladosti vključeval v mestno gledališko življenje. Ob izbruhu vojne je bil študent prava, vključil se je v narodnoosvobodilni boj in se po vojni zapisal svetu filma. Po drugi svetovni vojni je bilo za leto dni ustanovljeno državno, centralistično filmsko podjetje, ki je skrbelo za snemanje in za distribucijo v takratni Jugoslaviji. Že leta 1946 pa so nastale enote po federativnih republikah. V Sloveniji je bila ustanovljena snemalna hiša Triglavfilm, za distribucijo pa Vesnafilm. Kinematografija pa je naletela na Slovenskem na plodna tla že v začetku 20. stoletja, ko je Karol Grosman v letu 1905 opravil prve posnetke, nekajminutne gibljive slike iz Ljutomera (*Odhod od maše, Sejem v Ljutomeru*). Slovenski film so postavili na noge Metod Badjura, Božidar Jakac in Mario Foerster. Badjura je bil utemeljitelj dokumentarnega žanra, slikar Jakac je bil pravi pionir slovenskega filma in je v 20. letih prejšnjega stoletja zabeležil življenje slovenskih izseljencev v Clevelandu, Foerster je bil prvi slovenski izšolani filmar. Niti v kinematografiji nismo Slovenci zaostajali za velikimi narodi sveta.

Na petkov dan je bil Slovenski večer zapisan likovni umetnosti, pevskemu izražanju in besednemu oblikovanju plemenitih čustev. V pritličnih prostorih Srenjske hiše, tam, kjer kraljuje vaška torklja, je stopila v ospredje likovna ustvarjalnost, in sicer na razstavi grafik domačina Ilaria Tula. Na kamnitih zidovih vaškega duha je lovilo radoveden pogled prisotnih dvajset grafik, ki jih je mladi ustvarjalec izdelal v zadnjih petih letih. Dela in avtorja je predstavil priznani umetnik Boris Zuljan. Večer se je nadaljeval z nastopom solopevke Martine Feri ob spremljavi Vesne Kranjec na klaviaturah, z mladimi recitatorji in z MePZ Mačkolje pod vodstvom Iva Lešnika.

Ilario Tul je 24-letni študent gradbenega inženirstva. Vedno je rad obiskoval razstave slikarjev in se potem tudi sam preizkusil, postavil je sam sebi izziv. Veliko je risal za mesečnik Pastirček in za zamejsko skavtsko glasilo Jambor. Na pragu 20. leta starosti je v slikarstvu izbral grafiko, ker se je pač že prej zanimal za risbe s tušem. Danes riše s črnim, zelo tankim flomastrom. "Na začetku sem motive črpal s fotografskega posnetka: najprej sem prostor fotografiral, potem pa ga narisal. S časom sem to »tehniko« opustil, tako da danes motiv le opazujem in ga nato prestavljam na papirnato podlago, ničesar ne obdelujem s fantazijo," je dejal Tul, ki je takoj dodal, da je "v glavnem najpogostejša tematika grafik prav rojstna vas," ker je pač motiv, ki mu je najbolj domač. Lahko bi rekli, da so Tulova dela prave razglednice Mačkolj. "Razstavo je obiskalo presenetljivo število vaščanov in prijateljev. Videl sem veliko začudenih obrazov, ker ljudje niso vedeli, da lahko predstavljam širšo zbirko del. Vsekakor je vladalo splošno zanimanje. Rad pa bi s svojim delom spodbudil tudi druge, da bi zagledali v sebi izzive, ki bi jih pripeljali do raznovrstnih oblik izražanja notranjosti".

Na sobotnem večeru je prof. Doktorič dejal, da je bil film *Na svoji zemlji* zelo skrbno pripravljen, čeprav je začutiti veliko navdušenje in spontanost. Na valu povojne pomladi naroda so igralci prepojili filmski trak z duhom časa, da je postal film freska naroda in obenem dokument časa. Pa saj bi lahko Slovenske večere podnaslovili "na svoji zemlji".

OBVESTILA

KLUB PRIJATELJSTVA obvešča, da smo Prešernovo proslavo prestavili s četrtka, 10. 2., na petek, 11.2. Proslava bo v Peterlinovi dvorani v ul. Donizetti 3 in se bo začela ob 16. uri. Na programu so priložnostni govor, recitacije in solo petje s klavirjem, ki ga bosta podala Tamara Ražem in Damjan Locatelli.

KULTURNO ŠPORTNO društvo Rojanski Krpan vabi na Prešernovo proslavo, ki bo v nedeljo, 13. februarja, ob 17. uri v dvorani Marijinega doma v Rojanu (ulica Cordaroli 29). Slavnostni govornik bo pisatelj Boris Pahor. Kulturni spored bodo oblikovali: MePZ PD Mačkolje, glasbeni duo Paolo Bembi (kitara) in Martina Feri (glas), dijaki rojanske srednje šole, recitatorja Mairim Cheber in Igor Pison ob glasbeni spremljavi Damjana Corettija in Tomaža Scarcie. Proslavo bo sklenila hornistka Sara Magagnato.

DRUŠTVO SLOVENSKIH izobražencev in Slovenska prosveta vabita v ponedeljek, 14. februarja, ob 20.30 v Peterlinovo dvorano v Donizettijevi ulici 3 na vsakoletno tradicionalno Prešernovo proslavo, na kateri bodo podelili priznanja Mladi oder 99 amaterskim gledališkim skupinam, razdelili nagrade 28. literarnega natečaja Mladike in razglasili zmagovalce natečaja za mlade pisce, ki sta ga razpisali Slovenska prosveta in revija Mladika ob 75-letnici pisatelja Alojza Rebule in 50-letnici Slovenske prosvete. Govorila bo kulturna ustvarjalka Evelina Umek, na sporedu pa bodo še glasbene in govorjene točke.

DAROVI

ZA KARITAS: Božena Terčon daruje 50.000 lir v spomin na pokojne starše.

MILENA FRANCO daruje ob 24. obletnici smrti dragega moža Adriana po 50.000 lir za misijone in za Marijin dom v Rojanu.

V SPOMIN na Bredo Klanjšček-Zaharia daruje dr. Mitja Biteznik 100.000 lir za cerkev v Nabrežini.

ČESTITKE

Mama je Mirjam Vescovi postala, tata pa Marjan Brecelj. Rodila se je JULIJA. Z njima se veselijo Fantje izpod Grmade, ki mali Juliji voščijo vso srečo v življenju.

Mirjam in Marjanu iskreno čestitata ob rojstvu prvorojenke JULIJE tudi uredništvo in uprava našega lista.

30. JANUARJA V ZGONIKU

SVETOLETNI KONCERT NA PRENOVLJENIH ORGLAH

V nedeljo, 30. januarja, je bil v zgoniški cerkvi sv. Mihaela nadangela svetoletni koncert na prenovljenih orglah. Za uvod je domači župnik Jože Markuža pozdravil vse navzoče in nastopajoče na koncertu ter poudaril pomen orgel pri cerkvenem in svetnem petju, navedel pa je tudi nekaj Slomškovih misli o lepem petju, ki je odraz lepe duše. Povedal je tudi nekaj o zgodovini orgel, ki jih je leta 1870 postavil orglar Giovanni Tonoli iz Brescie kot svoje 144. delo. Leta 1909 je orgle popravil orglar Ivan Lipušček s Pečin pri Tolminu, nakar so orgle nekajkrat doživele še druga popravila, ki so pa kakovostno zmanjšala barvitost in glasbeni učinek. Sedaj pa jih je v celoti obnovil orglar Sandro Norbedo iz Milj. Župnik se je zahvalil vsem dobrotnikom in tudi deželi Furlaniji-Julijski krajini za prispevek, ki je omogočil popravilo orgel.

Spored je napovedovala Kristina Škerlj. Najprej je zapel domači cerkveni pevski zbor, ki ga je vodil Srečko Živec, na orgle pa spremljal Anton Kostnapfel. Zbor je zapel tri božične (*Imenu najsvetejšemu zapojmo, V zvezdicah žari nebo* in *Jezus, moje sonce*) in dve Marijini pesmi (*Tisoč slavospevov krasnih* in *Ko bi jaz zvonček bil*). Nato je organist Andrej Pegan zaigral na orgle nekaj skladb Frescobaldija, Cabezona, Pachelbela in D'Aquina. Orgle so uglašeno zapele v vsej svoji izrazitosti in lepoti.

Sledila je izvedba odlomkov iz sv. maše na čast sv. Vincenciju Pavelskemu v latinščini skladatelja Vinka Vodopivca. Zapel je Mešani pevski zbor Rdeča zvezda, ki ga je vodil Rado Milič, na orgle pa spremljala Beatrice Zonta. Nato je organist Andrej Pegan zaigral na orgle skladbe Bacha, De Arauxa in neznanega skladatelja ter za zaključek še Gounodovo *Ave Marijo*, ki jo je zapel tenorist Mario Simič.

Na koncu se je domači župnik zahvalil vsem, ki so se udeležili svetoletnega koncerta, kakor tudi izvajalcem celotnega sporeda, kateremu so prisluhnili svečano in ubrano ter z zanimanjem. Podobni koncerti, ki pomenijo duhovno in kulturno obogatitev, so dobrodošli.

JM

■ **PRVA NEDELJA BREZ MOTORNIH VOZIL**

Tudi v Trstu je nedelja, 6. februarja, potekala v znamenju prepovedi vožnje za motorna vozila v mestnem središču. Pešci so si lahko ogledali tudi odprte mestne muzeje in palače, kjer imajo sedež občinska in druge uprave, za kar je vladalo še posebno zanimanje. Veliko pozornost je pritegnil tudi novi avtobus na elektromagnetni pogon "stream", ki že nekaj časa opravlja poskusne vožnje po glavnih tržaških ulicah. V prihodnjih mesecih bodo še tri nedelje brez vozil: 5. marca (dan bo posvečen glasbi), 9. aprila (posvečen otrokom) in 7. maja (posvečen športu).

TRI ZAPOREDNE ŠTEVILKE ŠKRATA

20 LET SKLADA MITJA ČUK, NASILJE, POLOŽAJ SLOVENŠČINE IN ŠE KAJ...

Dobro je, da se vsaj nekoliko pomudimo pri Škratu, glasilu Sklada Mitja Čuk. Pred koncem starega leta 1999 so namreč skoraj zaporedoma izšle zadnje tri dvojne številke, ki so v naše uredništvo prispele v glavnem že v novem letu. Vse tri številke prinašajo vrsto zanimivih prispevkov o različnih temah. Ena od teh je gotovo 20-letnica ustanovitve Sklada Mitja Čuk, na kar spominjajo tako uvodno *dvopičje* Jelke Cvelbar kot tudi zgoščena kronologija najpomembnejših dogodkov v zgodovini te naše dobrodelne ustanove in občuteno razmišljanje, ki ga je ob spominski maši ob 20-letnici smrti Mitje Čuka, osemletnega dečka, po katerem se imenuje Sklad, podala Alenka Rebula Tuta. Vse to je objavljeno v Škratu s številkama 9-10.

Tako v Škratu 7-8 kot v naslednjem (9-10) naletimo na več prispevkov v zvezi z nasiljem. Gre za nadaljevanje tematike, ki so jo uredniki Škrata obravnavali že v mnogih prejšnjih številkah. Tu naj omenimo le daljši intervju v dveh delih, ki ga je publicistka (in naša sodelavka) Vida Valenčič imela z znano slovensko časnikarko in avtorico številnih knjig Manco Košir.

Še veliko drugih prispevkov dobimo na straneh zadnjih Škratov, od originalnega intervjuja pisatelja Alojza Rebule z blaženim Antonom Martinom Slomškom, spominskih prispevkov o prof. Nadi Pertot in prof. Vinku Beličiču, pa do člankov o premagovanju raztresenosti pri otrocih in o igračah ter do prispevkov o vajah za boljši jezik in za boljše gibanje v šoli.

V svoji zadnji številki v lanskem letu (11-12; **na sliki** je naslovnica), ki je v znamenju preteklih božičnih in novoletnih praznikov, pa se Škrat loteva nove aktualne teme - položaja slovenščine danes. O tem odgovarja na vprašanja Vide Valenčič predsednik Slavističnega društva Slovenije prof. Zoltan Jan v okviru obširnega intervjuja, katerega je objavljen prvi del. S prispevki Valentine Destri o waldorfskem vrtcu in šoli v Zgoniku pa je tudi obravnavana metoda poučevanja in vzgoje avstrijskega filozofa Rudolfa Steinerja. Tanja Tomažič pa je prispevala opis popotovanja po Dolenjski.

V POKRAJINSKI PALAČI

PREDSTAVITEV KNJIGE *SLOVENIA*

FOTO BUMBACA

Na pobudo Goriške Mohorjeve družbe in založbe Lint iz Trsta ter s sodelovanjem goriške pokrajinske uprave je bila v ponedeljek, 7. t.m., v dvorani pokrajinskega sveta v Gorici predstavitev knjige *Slovenia* avtorja Staneta Staniča. Italijanska izdaja knjige sledi angleškemu, nemškemu in hrvaškemu prevodu. Sejna dvorana glavne goriške krajevne ustanove je bila nabito polna, tako s slovensko kot italijansko publiko. V začetku sta spregovorila za založbo Lint njen direktor Valerio Fiandra, za GMD pa tajnik Marko Tavčar, ki sta prikazala velik pomen te izdaje. Nato je navzoče pozdravil pokrajinski podpredsednik Vittorio Brancati in zaželel knjigi veliko uspeha za njeno poslanstvo v spoznavanju Slovenije pri italijanskih bralcih.

Glavni govornik pa je bil senator Mitja Volčič, sicer tudi evropski poslanec, ki je zelo izčrpno in tehtno prikazal pomen te monumentalne knjige, ki v podobi in besedi prikazuje slovensko zemljo in njene lepote. Dejal je, da je sicer težko v omejenem številu strani prikazati tisočletno zgodovino in sploh stvarnost Slovenije. Goriški senator je nato podčrtal tehtne strani slovenske zgodovine vse tja do samostojne slovenske države naše dobe. Med drugim je še podčrtal vlogo večjih kulturnih in duhovnih tokov, še posebno za politično zgodovino, npr. vlogo pomladi narodov iz l. 1848 ali pa nastopajočega panslavizma. Volčič je tudi orisal vlogo malih držav nasploh, ki včasih "motijo" večje države. Slovenska stvarnost med mitom in zgodovino ter njeno mesto v tem srednjeevropskem prostoru je vsekakor danes pomemben dejavnik sodelovanja in odnosov med narodi in državami. Ob koncu je spregovoril še avtor knjige Stane Stanič.

"MANIFESTACIJA ZA PREŽIVETJE ŠTANDREŽA" IN "POHOD NA GORICO"

V SOBOTO VSI S ŠTANDREŽCI!

Prejšnji četrtek se je okoli tristo Štandrežcev in goriških občanov udeležilo protestne manifestacije, ki so jo z zgovornim naslovom *Manifestacija za preživetje Štandreža* organizirala domača društva, ustanove in rajonski svet.

Shod je bil po besedah prirediteljev le prva izmed pobud, ki jih pripravljajo v slovenskem rajonu, da bi javno in na glas povedali, da se je občinska uprava vedla nespodobno, ko je na pobudo nekaterih svetovalcev večine v nekaj urah predstavila nad petdeset amandmajev na regulacijski načrt in jih je odbor nato sprejel za svoje. Tako se je ponovno zgodilo, da je pri tem ostal prizadet Štandrež. Protestne note in izjave Štandrežcev, slovenske manjšine in levosredinske opozicije meseca oktobra niso zalegle, saj so za problem Jeremitišča, nove obrtne cone in nove zazidljive cone v ulici Abetti odgovorni iskali le spravljive besede in se obregnili, včasih tudi precej grobo, nad

predstavniki, ki se z vodenjem za nos niso strinjali. V četrtek se je torej začelo poglavje ostrega protesta na ulici, ki se bo nadaljevalo s shodom občanov in kmetovalcev s traktorji po goriških ulicah in pred občino 12. t.m.

Pa se vrnimo k četrtkovi manifestaciji. Na trgu pred cerkvijo so se najprej zbrali razjarjeni Štandrežci, ki so svoje nelagodje pokazali s številnimi protestnimi transparenti **(na sliki)**, na katerih smo lahko brali gesla, vezana na številna odprta vprašanja goriškega rajona. Za tem so za mikrofon stopili govorniki, med njimi najprej domača občinska svetovalca Nataša Paulin in Božidar Tabaj. Slednji je v svojem nagovoru podal prisotnim krajši in zgovoren oris zadnjih desetletij, ko je rajon moral utrpeti z različnimi regulacijskimi načrti posege na več kot polovico ozemlja. Zaradi tega se je družbena struktura nekdanje samostojne občine bistveno spremenila. Štandrež nekoč in danes, ko mu primanjkuje kisika, je orisala Tanja Gaeta, medtem ko je predsednik rajona Marjan Breščak v italijanščini nanizal zapostavljenost in indiferenco, ki ju doživlja rajon s strani občinske uprave. Damjan Paulin je jasno povedal, da se rajonu jemljejo pogoji za družbeni in narodnostni obstoj, saj je le-ta ogrožen z raznih strani in je sam omenjeni obstoj zato pod vprašajem.

Štandreška društva in organizacije bodo vsekakor nadaljevale s protestnimi akcijami in bodo priredile, kot rečeno, v soboto, 12. februarja, t.m. pohod na Gorico. Zbirni prostor bo na trgu pred štandreško cerkvijo ob 10. uri. Kolona pešcev in raznih vozil bo krenila po Korzu do Spominskega parka (Parco della Rimembranza) in nato do občine in prefekture na Travniku. Spregovorili bodo občinski svetovalci, predstavniki štandreške konzulte in organizacij.

EJ

POGOVOR / DR. KARLO MUČIČ

SLOVENSKA KNJIŽNIČARKA V RONKAH

Z veseljem so rojaki v Laškem pred koncem starega leta spet dobili slovensko knjižničarko, ki že skrbi za slovenski oddelek občinske knjižnice v Ronkah. O dogodku nam je nekaj besed povedal glavni mentor tamkajšnjih slovenskih pobud dr. Karlo Mučič.

Koliko časa ste čakali, da ste dosegli to svojo zahtevo?

Čakali smo skoraj dve leti. Nekdaj smo že imeli slovensko knjižničarko, ki pa je delala le začasno. Zaradi nekaterih zapletov je nato pustila delovno mesto. Prišle so upravne volitve, zamenjala se je občinska uprava. Spet je bila izvoljena slovenska komisija in predstavili smo svoje zahteve. Uprava je tako lani razglasila javni natečaj. Prijavilo se je približno 30 kandidatov, trije so ga opravili uspešno. Prva je bila mlada Sovodenjka, ki je svoj čas že delala kot knjižničarka v Doberdobu; zadnji trenutek pa se je žal odpovedala. Ko bi ne našli nikogar do konca prejšnjega leta, bi izgubili možnost nastavitve slovenskega knjižničarja; zato sem takoj stopil v stik z drugim kandidatom na lestvici, z dr. Valentino Busechian iz občine Devin-Nabrežina. Na hitro je pomislila in sprejela delovno pogodbo, ki predvideva osemnajst ur tedensko; kmalu po Božiču je začela delati.

Kako splob deluje slovenski oddelek občinske knjižnice?

Oddelek je živ. Veseli smo, da je Valentina dobro začela svoje delo. Nedavno je namreč sprejela avtobus šolarčkov, ki so prišli obiskat ustanovo. Knjižnica je namreč že več let prirejala bralne urice za osnovnošolce, bralne značke, podarjala je knjige ipd. Tudi to lahko spodbuja otroke k branju. V zadnjih dveh letih pa je bil oddelek odločno zanemarjen in neurejen. Knjig je sicer več kot tisoč, po njih segajo tudi mladi, predvsem pa odrasli. Pomembno pa je, da je tam prisotna oseba, ki lahko svetuje, usmerja in pomaga pri iskanju.

Občinska uprava vam je torej še vedno blizu...

Da, to gotovo, saj nas župan vedno sprejema rade volje. Je pa pomembno, da ostajamo vedno budni. Zato je bila ustanovljena tudi slovenska komisija na občini; njena naloga je, da obdrži stike med občino in šolo, da poroča o težavah pripadnikov slovenske skupnosti v občini. Tudi knjižničarka spada v komisijo; v njej prevaja, piše poročila in poroča tudi o sami knjižnici, ki dobro deluje že več kot dvajset let. Omenjena komisija ima tudi nalogo skrbeti za prevoz otrok v šolo. To mora sicer urejati občina, toda ko pride do zapleta, je treba takoj ukrepati, da stvar spet steče. Slovenci smo pri tem prisotni tudi kot društvo Jadro, tako da spodbujamo in nadzorujemo delovanje javnih ustanov.

Kako bi komentirali predvpis otrok v romjansko šolo za šolsko leto 2000-01?

Število vpisanih se je povečalo in tega smo seveda zelo veseli. Tudi drugo leto bo kar nekaj otrok iz italijanskih zakonov. Z ene strani je to tudi dobro, saj tako sodržavljani lahko bolje spoznajo našo stvarnost, ki je učinkovita in deluje dobro. Zahvaliti se moramo tudi krovnima organizacijama Svetu slovenskih organizacij in Slovenski kulturno gospodarski zvezi, ki sta lani finančno omogočili nakup kombija za prevoz otrok v osnovno šolo. Ti namreč prihajajo tudi iz bolj oddaljenih krajev, kot so Turjak, Štarancan, S. Pier d'Isonzo itd. Na ta način pa lahko z zadovoljstvom napolnimo klopi naše šole.

DD

DAN SLOVENSKE KULTURE ZA OTROKE

ZAIŠKRILA SE JE MALA PREŠERNOVA PROSLAVA

Lansko leto so bili otroci prvič oblikovalci svoje Prešernove proslave in so zagotovili, da bodo tudi letos spet počastili našega pesnika. Obljube niso pozabili in zato so se v ponedeljek, 7. t.m., zbrali v mali dvorani goriškega Kulturnega doma in z otroško iskrenostjo izoblikovali program, katerega pobudniki so bili Kulturni dom, ŠZ Dom, ZSKD, Zadruga Maja in Dijaški dom S. Gregorčič iz Gorice. Mali poslušalci in odrasli spremljevalci so napolnili sedeže dvorane in prisluhnili pozdravu animatorja, igralca, pevca Stena Vilarja, ki je tudi letos znal pritegniti pozornost otrok, tako da so z njim sodelovali s petjem in z ritmičnim ploskanjem.

Najprej je pred občinstvo brez treme stopil otroški zbor Slovenskega dijaškega doma S. Gregorčič in pod taktirko Irene Pahor ter ob klavirski spremljavi Dine Slama zapel dve pesmici; obe je spisala in uglasbila Dina Slama. Ko so pevci zasluženo poželi aplavz in se umaknili, se je prikazala majhna kulisa z gradom, hribi, gozdom, travnikom, jezerom. Za njo so stali šolarji-gojenci Dijaškega doma Matija, Anna, Michele, Sadmira, Claudio s svojimi preprostimi lutkami, ki so jih izdelali med obšolskimi dejavnostmi v Dijaškem domu (pravljico so priredili in otroke pripravili za nastop vzgojitelji). Z njimi je bila pripovedovalka Alessia, ki je povezovala nastope "lutkarjev" s pripovedjo o veseli Lenčiči, ki je iskala kralja iz medenjaka.

Po kratkem prizorčku je vajeti prireditve poprijel spet Sten Vilar in predstavil svojo novo kaseto otroških pesmi *Hop,Cefizelj*, ki jo je pripravil s skupino Pinocchio. Iz nje je zapel in tudi "prikazal" nekaj pesmic; pri dveh so mu pomagali gojenci doma. Za konec pa je otroke čakalo nenadejano presenečenje: iz skrinjice želja je Sten pričaral priponke za vse prisotne šolarje, prireditelji pa so jim podarili knjižno darilo, pravljico iz beneškega ljudskega izročila. Ravnatelj Kulturnega doma Igor Komel se je zahvalil vsem nastopajočim in tudi poslušalcem; otrokom je priporočil branje z željo, da bi se prihodnje leto spet tako številni videli na tretji Mali Prešernovi proslavi.

IK

90

BANCAGRICOLA
KMEČKA BANKA

Vabljeni ste na predstavitev knjige Marka Waltritscha

oglasi - inserzioni @goriška matica

ki jo je Kmečka banka izdala ob zaključku proslav
ob 90-letnici svoje ustanovitve.
Knjigo bomo predstavili v Kulturnem domu v Gorici,
v petek, 11. februarja 2000, ob 18. uri.

TUJI ČASNIKARJI GOSTJE NOVONASTALE VINOTEKE

ZA PROMOCIJO ŠTEVERJANA

IVAN VOGRIČ

Od petka, 28., do nedelje, 30. januarja, smo imeli v Štaverjanu v gosteh skupino dvajsetih avstrijskih in treh nemških časnikarjev, ki so specializirani na področju enogastronomskega turizma. Povabila jih je novonastala zadruga Vinoteka Štaverjanski griči, da bi širša avstrijska in bavarska javnost spoznali Štaverjan in njegove dobrote. Časnikarji so namreč zaposleni pri najvažnejših avstrijskih in bavarskih časopisih, zato je bila naša skrb namenjena njihovemu najboljšemu počutju. Delegacijo je vodil g. Forobosko, ki je skrbel za stike.

Gostje so prišli v Štaverjan v petek zvečer. Najprej so se naselili v Golf Hotelu, kjer so prenočili. Nato je bil uraden sprejem na večerji v restavraciji Vogrič. Tam sta goste pozdravila pedsednik zadruge Giorgio Marega in župan Hadrijan Corsi. Predstavila sta zadrugo in seveda vas. Na večerji so bili tudi pokrajinski odbornik za turizem arh. Giulio Valentini, direktor Zadružne kreditne banke Doberdob-Sovodnje Maks Gergolet in predstavnik Trgovinske zbornice iz Gorice, ki so ponudili naši zadrugi finančno in materialno pomoč za uresničitev projekta. Z diapozitivi je našo vas predstavil domačin Silvan Pittoli. Naslednjega dne smo časnikarjem predstavili izbor najboljših štaverjanskih belih vin v prodaji. Degustacija je potekala v Formentinijevem gradu, kjer je odrejen prostor za našo Vinoteko. Medtem ko so pokuševalci ocenjevali, je govornik predstavil proizvajalca vsakega vina. Sledilo je kosilo pri Korsiču na Sovenci. Sobotno popoldne pa smo pospremili goste na goriški grad in nato v klet k Silvanu Cibiniju, ki je predstavljala vse naše kleti. Zvečer pa smo jih pogostili v Formentinijevem gradu s tipično srednjeveško večerjo.

V nedeljo zjutraj smo gostom predstavili domači kmečki turizem Štekar na Jazbinah. Tam jim je bil postrežen tipični domači "fruštik". Sledila je degustacija vin v Skokovi palači. Gostom smo najprej predstavili starejša štaverjanska bela vina, ki niso več v prodaji. Proizvajalci jih hranijo, da bi izvedeli trajnost naših vin v času. Nato smo jim predstavili še črna vina, ki so v prodaji. Sledilo je kosilo v gostilni Luka na Jazbinah. Tam smo se poslovili od gostov.

Pri posameznih obedih so gostinci predstavili svojo tipično domačo kuhinjo, člani zadruge pa so poskrbeli za najboljše priložnostno vino.

Povedati je treba, da smo vložili v ta projekt precej napora. Želimo si namreč privabiti v Štaverjan nove turiste in tako pripomoči k ekonomski rasti vasi. Mislim, da smo na dobri poti, saj so sami časnikarji izjavili, da so jim bili naši kraji do danes neznani, medtem ko dobro poznajo druge italijanske, francoske in svetovne vinorodne kraje. V tej izkušnji smo se kmetovalci in gostinci naučili z združenimi močmi sodelovali pri izpeljavi takega projekta.

Na koncu pa bi se v imenu Vinoteke Štaverjanski griči rad zahvalil vsem, ki so na katerikoli način pripomogli k skupnemu načrtu. Posebna zahvala naj gre prevajalcem, ki so odpravili jezikovne razdalje in omogočili stike.

OBVESTILA

DRUŠTVO TRŽIČ prireja v sodelovanju z občino Tržič ob prazniku slovenske kulture večer v počastitev 200-letnice rojstva Franceta Prešerna in škofa bl. A.M. Slomška v ponedeljek, 14. t.m., ob 20.30 v Občinskem gledališču v Tržiču. Sodelujejo: violinist Črtomir Šiškovič, pianist Luca Ferrini, slavnosti nagovor Vera Tuta Ban, recitator Miranda Caharija.

V KULTURNEM centru L. Bratuž je še odprto vpisovanje za tečaj telovadbe, ki ga vodi Carolina Bagnati. Tečaj je vsak ponedeljek od 18.45 do 20. ure. Inf.: 0481 531445 od ponedeljka do petka od 8.30 do 12.30.

DAROVI

ZA NOVI glas: Lestan 70.000; Jolanda Zaffalon 20.000; N.N. 25.000; Hadrijan Caharija 30.000 lir.

ZA ZBOR Hrast iz Doberdoba darujejo v spomin na drago Nadjo Lestan: sestra, brat in svakinja z družinami ter tašča 500.000; N.N. Doberdob 100.000; letnik '51 350.000; prijatelji iz Avstrije 150.000; mož Stanko in sin Mitja 300.000; Karlo Lavrenčič in Marija Tomsič 100.000 lir.

ZA ŠKOFIJSKO gimnazijo v Vipavi: namesto cvetja na grob pok. Ane Mozetič druž. Kosič A.M. 100.000 lir.

ZA CERKEV sv. Ivana: v spomin na pok. mamo Lojzko Humar-Pocarini hčerka Bruna 300.000 lir.

Ostali darovi prihodnjič.

ČESTITKE

Družini Katice in Gorana, ki jo je razveselil prihod drugorojenčka ANDREJA, iz srca želimo obilo božjega blagoslova. Srečnim staršem in bratcu Ivanu čestitamo, malemu Andreju pa voščimo, da bi zrasel v zdravega in krepkega slovenskega fanta. ***Prijatelji SD Sončnica.***

Dne 11. februarja praznuje ta zlato poroko CIRILA in MARTIN KRANNER. Še na mnoga leta skupnega življenja v krogu dragih jima želijo Marjan, Marko in Marjeta z družinami.

Uredništvo našega časnika **se pridružuje čestitkam.**

DOBRODELNA AKCIJA DIJAKOV

"ZATE KOS TORTE, ZANJ NASMEŠEK IN NOVO UPANJE"

Ob koncu lanskega leta so se dijaki Državnega izobraževalnega zavoda Simon Gregorčič in Primož Trubar odločili, da bodo priredili "drugačno" božičnico z izvirno zamislijo. Sodelovali so namreč pri dobrodelni akciji Unicefa za pomoč otrokom, ki živijo v revnih razmerah.

Na predbožično sredo so dijaki pripravili običajno prireditev s krajšo glasbeno točko in govorom. Uvodu pa je sledilo nekaj povsem nenavadnega: pod geslom "zate kos torte, zanj nasmešek in upanje več" so dijaki organizirali prodajo peciva in slaščic, ki so jih tudi sami doma spekli. Profesorji in dijaki ostalih zavodov so akcijo navdušeno sprejeli in jo z nakupom raznovrstnih domačih sladkarij krepko podprli. Seveda so bili organizatorji prijetno presenečeni nad vsestranskim sodelovanjem. Slaščic se je nabralo nad pričakovanji, še bolj pa je organizatorje presenetila vsota, ki so jo nabrali: znašala je kar 624.000 lir! Vsoto so že oddali na sedež UNICEF-a v Gorici, in sicer 490.000 za komplet osnovnih zdravil in 120.000 za šolo za dekleta; ostalih 14.000 pa smo dali za prostovoljne prispevke.

Dijaki se zahvaljujejo gospe ravnateljici, profesorjem in vsem, ki so omogočili izvedbo akcije in pokazali tako veliko zanimanje.

■ **ŠOLSKO SKRBNIŠTVO SPOROČA**

Z goriškega šolskega skrbništva poročajo, da je bil 3. februarja razobešen na oglasni deski urada seznam kandidatov, pripuščenih k ustnemu izpitu, kakor tudi razpored natečaja, na podlagi izpitov in naslovov, za dosego habilitacije za poučevanje v državnih otroških vrtcih s slovenskim učnim jezikom ter za vstop v zadevne stalež v goriški pokrajini.

VEČER KROŽKA ANTON GREGORČIČ

ALI JE SLOVENŠČINA ENAKOPRAVEN JEZIK?

Krožek za družbeno-politična vprašanja Anton Gregorčič je v petek, 4. t.m., priredil večer, na katerem so prisotni poglobili tematiko uporabe slovenskega jezika v odnosih s sodno in upravno oblastjo. Večer sta ob predstavnici društva Eriki Jazbar oblikovala odv. Renco Frandolič in Primož Sancin, predstavnik društva Edinost iz Trsta ter neutrudni borec za dostojanstvo slovenskega jezika na sodiščih oz. v vsakdanjem življenju. Odv. Frandolič je najprej nudil prisotnim potrebne informacije o instrumentih, t.j. zakonskih predpisih, s katerimi razpolaga slovenska manjšina v Italiji, za uporabo materinega jezika v odnosih z javno upravo, Primož Sancin pa je spregovoril o izkušnji, ki jo doživlja v zadnjih desetih letih na lastni koži, ko od procesa do procesa in na "romanjih" v Trst, Benetke in Rim zahteva uresničevanje omenjenih pravnih določil. Na večeru je bil prisoten tudi profesor Samo Pahor, ki je spregovoril o nastanku in delovanju društva Edinost, med prisotnimi pa se je razvila poučna razprava. Na Goričane je padla marsikatera kritična beseda, češ da smo preveč spravni; splošna ideja, ki so jo iznesli oblikovalci večera, pa je bila v tem, da se mora slovenska manjšina v prvi vrsti postaviti v bran svojemu jeziku, če želi, da bo italijanska republika uresničevala zakone, ustavo ali predpise, ki so bili že odobreni.

Slika ni ravno najbolj rožnata, če pomislimo na nastajoči zaščitni zakon.

Zaradi preobilice prispevkov bomo **nekatere članke objavili prihodnjič.** / URED.

GALERIJA ARS

Vljudno vas vabimo na odprtje fotografske razstave in predstavitev monografije

VIPAVSKI KRIŽ

Viljema Cigoja

Srečanje bo vodil Ivan Mermolja. Sodeloval bo oktet iz Ajdovščine

Katoliška knjigarna na Travniku, **petek, 18. februarja, ob 18. uri**

KULTURNO DRUŠTVO SABOTIN

PRAZNOVANJE SV. VALENTINA

19., 20., 21. februarja na sedežu društva v Štmavru

SOBOTA, 19. FEBRUARJA: ob 20.30 otvoritev 2. dela razstave Slavka Pahorja *Lesene podobe*, razstavo bo predstavil župnik Vojko Makuc. Nastopata: MePZ Štandrež (dirigent Tiziana Zavadlav) in MoPZ Štmaver (dirigent Nadja Kovic. Ogled je možen tudi 20. in 27. februarja od 9. do 20. ure

NEDELJA, 20. FEBRUARJA: ob 10.30 odprtje kioskov z jedmi na žaru in domačimi štruklji, **ob 14.30** slovesna sv. maša

NEDELJA, 27. FEBRUARJA: ob 15. uri *Veseli otroški popoldan*, predstavitev igrice *Veselo na delo*, nastopa OPZ Štmaver (dirigent Nadja Kovic)

TOPLO VABLJENI!

V SODELOVANJU Z ŽUPNIJO IN ZVEZO SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE

DRUŠTVO F.B. SEDEJ IZ ŠTEVERJANA

vabi

NA PREŠERNOVO PROSLAVO

Osrednja točka bo predstavitev **Briškega zbornika**, ki je delo 25 avtorjev in obravnava briško stvarnost. Sodeluje pevska skupina **Akord** iz Podgore, ki jo vodi dr. Mirko Špacapan.

Petek, 11. februarja 2000, ob 20.30 v Sedejevem domu v Štaverjanu.

SKD HRAST v sodelovanju z ŽUPNIJO SV. MARTINA V DOBERDOBU

vabi ob dnevu slovenske kulture na večer

PO NEDIŠKIH DOLINAH

Benečija v sliki in glasbi

SODELUJEJO: pevska skupina **Beneške korenine** pod vodstvom Davida Klodiča, **MePZ Hrast** - Doberdob pod vodstvom Hilarija Lavrenčiča, **Miha Koren** - član Beneške gorske skupnosti in planinske družine z diaposnetki

Nedelja 13. februarja 2000, ob 18.30 v župnijski dvorani v Doberdobu.

KULTURNI CENTER LOJZE BRATUŽ
ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE

Branislav Nušič

GOSPA MINISTRICA

DRAMSKA SKUPINA KULTURNEGA DRUŠTVA IGO GRUDEN IZ NABREŽINE

Velika dvorana Kulturnega centra Lojze Bratuž, **nedelja, 13. februarja 2000, ob 17. uri**

ARSATELIER - MEDNARODNI CENTER ZA GLASBO IN UMETNOST

Srečanja z glasbo 1999/2000

Daniele Zanettovich: **NEDIŠKI ZVON**

PESMI NADIŠKIH DOLIN ZA ZBOR IN ORKESTER

ZBOR HRAST IZ DOBERDOBA, ORKESTER ARSATELJE

Zbirko bo predstavil **prof. Nino Specogna**

Velika dvorana KC Lojze Bratuž, **sreda, 16. februarja, ob 20.30**

KULTURNI CENTER LOJZE BRATUŽ
ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE

ISKRIVI SMEH NA USTIH VSEH

Niz veseloiger ljubiteljskih odrov

Četrtek, 10. februarja, ob 20.30: Dramski odsek Prosvetnega društva Štandrež, Karel Valentin: **SELITEV**

Nedelja, 13. februarja, ob 17. uri: Dramska skupina Kulturnega društva Igo Gruden iz Nabrežine, Branislav Nušič: **GOSPA MINISTRICA**

Nedelja, 20. februarja, ob 17. uri: Dramska družina Teatronovo iz Chioggie, Carlo Goldoni: **LE BARUFFE CHIOZZOTTE**

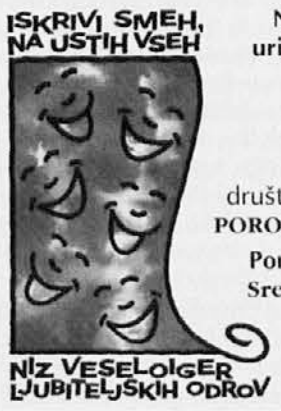

Nedelja, 27. februarja, ob 17. uri: SKPD Mirko Filej - Oder 90, Jean Jacque Bricaire: **DOHODNINA**

Četrtek, 2. marca, ob 20.30: Dramski odsek Prosvetnega društva Štandrež, Marjan Marinc: **POROČIL SE BOM S SVOJO ŽENO**

Ponedeljek, 6. marca, ob 20.30: Srečanje z Iztokom Mlakarjem

PREDSTAVE BODO V VELIKI DVORANI KULTURNEGA CENTRA L. BRATUŽ V GORICI.

"LA VITA CATTOLICA"

VIDEMSKI TEDNIK S SLOVENSKO STRANJO

28 PO SLOVENSKO

Slovenska stran

PREDSEDNIK REPUBLIKE JE SPARJEU DELEGACIJO SLOVENSKE MANJŠINE. V OSPREDIU PROBLEMI SKUPNOSTI V VIDENSKI PROVINCI

Slovenci pri Ciampiju

Pagina slovena

Videmski nadškofijski tednik *La Vita Cattolica* bo odslej objavljal enkrat na mesec slovensko stran. Prva stran v slovenščini je bila objavljena v številki, ki je izšla v soboto, 5. t.m. "V uredništvu smo se odločili za ta korak, ker se nam zdi prav, da pridejo v našem tedniku do izraza vse kulturne in etnične komponente videmske nadškofije. Posebno zdaj, ko je italijanska država končno zaščitila jezikovne manjšine in uradno priznala obstoj Slovencev tudi v videmski pokrajini. Cerkev je to storila že davno. Peta nadškofijska sinoda namreč priporoča, da krščanske skupnosti upoštevajo etnično-jezikovni pluralizem Cerkve na Furlanskem," je napisal odgovorni urednik tednika Ezio Gožnjak, ki je sicer beneški Slovenec.

La Vita Cattolica od samega začetka na svojih straneh uporablja tudi furlanski jezik in je prav gotovo sredstvo javnega obveščanja, ki največ piše v furlanščini. Kot povedano, bo sedaj redno objavljala tudi stran v slovenščini, posvečeno problematiki Slovencev v deželi.

"Nekateri duhovniki in laiki, ki delajo med slovenskimi verniki - dodaja Ezio Gožnjak -, so nas več časa spodbujali, da odpremo svoje strani slovenski besedi. Zdaj se to uresničuje. Tudi zato, ker smo našli konkretno pomoč pri kulturnem združenju Evgen Blankin."

Društvo, ki združuje slovenske katoličane, bo pomagalo pri urejanju mesečne strani in pri širitvi katoliškega tednika med Slovenci v videmski nadškofiji. Obenem se uredništvo nadškofijskega tednika obvezuje, da bo z veliko pozornostjo sledilo dogodkom v Benečiji, Reziji in Kanalski dolini. To bo prav gotovo prispevalo k spoznavanju slovenske narodne skupnosti in teritorija, na katerem živi. Resnici na ljubo gre povedati, da je *La Vita Cattolica* daleč najbolj razširjen tednik v videmski pokrajini.

NA POBUDO ZVEZE SLOVENCI PO SVETU

POTOMCI BENEŠKIH EMIGRANTOV V DOMAČIH DOLINAH

ERIKA JAZBAR

V petek, 4. t.m., se je v podutanski srednji šoli s predstavitvijo videofilma *Kje je Timoteo?* zaključilo tritedensko bivanje skupine potomcev slovenskih beneških emigrantov v Avstraliji, ki so v našo deželo prispeli 17. januarja. Za obisk osmih vnukov izseljencev iz Nadiških dolin in slovenskega Krasa je poskrbela zveza beneških emigrantov Slovenci po svetu. Skupino, ki je bivala v Podbonescu, sta na številnih obiskih v naši deželi vodila predsednik Zveze Dino Chiabai, ki je bil sam emigrant v Avstraliji, ter ravnatelj organizacije Renzo Matelig.

Podobne pobude in izmenjave obiskov med člani 34 središč, ki jih imajo beneški izseljenci po svetu, spadajo v redno delovanje čedajskega združenja, ki je konec leta 1998 praznovalo 30 let nepretrganega delovanja. Velja pa podčrtati pomembnost tovrstnih prijemov do mladih, ki z izseljenstvom nimajo več neposrednih izkušenj, saj so se rodili in doraščali v Avstraliji. Posvetiti jim je zato treba drugačno pozornost ter jim nuditi vse potrebne instrumente, da spoznajo domovino in kulturno dediščino očetov oz. dedov. Vsak udeleženec bo nato imel možnost poglobiti svoja zanimanja in svojo radovednost ob vrnitvi v Avstralijo.

V večtedenskem bivanju v naših krajih ter neposrednem stiku z ljudmi in našo vsakdanjo stvarnostjo si Zveza prizadeva še vrsto let nuditi mladim udeležencem, ki so doslej prihajali v glavnem iz Južne Amerike, utrip iz naše dežele s pogledom v preteklost in primerjavo s sedanjostjo. Ob obiskih obmejnih krajev, kjer je zgodovinsko prisotna naša narodnostna skupnost od Trbiža do Milj, ter sprejemu pri raznoraznih ustanovah in institucijah, torej tudi spoznavanje novejših realnosti, kakršen je npr. Znanstveno-raziskovalni center na Padričah, ki je za mlajšega izobraženca lahko nadvse zanimiv.

Pri Zvezi si želijo, da bi v mladih potomcih okrepili občutek o lastnem izvoru, z novimi tehnologijami, ki nam jih nudi moderna doba, pa da bi prišlo do neposrednega stika z mladimi vrstniki iz Benečije in da bi tako sinovi in vnuki naših izseljencev lahko vzpostavili živ stik z našimi kraji.

Mlade obiskovalce je na obisku v naših krajih čakal vsak dan natrpan program, ki se je začel zgodaj zjutraj z lekcijo slovenskega jezika v režiji špetrske šole. Poučevanje slovenščine predstavlja pomembno novost letošnjega letovanja potomcev beneških izseljencev, jutranji program je nadalje predvideval daljše predavanje o zgodovini, jeziku, gospodarstvu ali družbeno-kulturni dediščini Nadiških dolin ter stik z ljudmi na terenu.

Mladi avstralski Slovenci so bili z obiskom zadovoljni, pokazali so dobršno mero radovednosti ter nemalokrat so bili presenečeni nad našo stvarnostjo, ki je v marsičem tako različna od tiste, v kateri živijo.

OBČNI ZBOR PLANINSKE DRUŽINE BENEČIJE

USPEŠNO NAPREJ!

Dne 5. t.m. so se beneški planinci zbrali v domači gostilni v podboneški občini na rednem občnem zboru Planinske družine Benečije, o kateri že vrsto let trdimo, da je največja organizacija Slovencev na Videmskem. Nastala je leta 1992, njen prvi predsednik je bil Ezio Gožnjak, za njim je predsedniško mesto prevzel Igor Tul, ki opravlja funkcijo še danes. Smernice objemajo običajno delovanje kateregakoli planinskega društva, slovenska specifičnost pa daje organizaciji še naknadno nalogo ohranjanja oz. utrjevanja identitete, ki se uresničuje v petju, kulturnih večerih, oživljanju tradicij, od kresovanj do burnjakov in pustovanj; skratka hoče biti trenutek združevanja beneških ljudi in utrjevanja slovenske kulturne tradicije predvsem med mladimi, ki so najbolj izpostavljeni asimilaciji.

Z visokim številom članov si lahko PDB privošči bogat program, o katerem je v uvodnem nagovoru spregovoril predsednik Tul, vendar se ambicije beneških planincev kažejo predvsem v projektu, o katerem razmišljajo od same ustanovitve, in sicer gradnja planinske koče na Matajurju. Z deli so začeli lansko leto, potem ko so več časa zbirali potrebna finančna sredstva. Pred zimskim mrazom so kočo dogradili, pri delih pa so prostovoljno sodelovali obmejni planinci in navadni občani, ki so temu posvetili kar nekaj nedelj. Do odprtja koče pa čaka beneške planince precej dela in precej denarja (približno 50 milijonov lir), za kar se obračajo tudi na zamejske in matične ustanove. Na občnem zboru pa so še napovedali, da računajo, da bi z deli zaključili s koncem julija letos.

Občni zbor PDB je tudi letos potekal v prisrčnem in domačem vzdušju ob prisotnosti zamejskih in posoških planincev in se je po volitvah odbora, ki bo v prihodnjih tednih imenoval novega predsednika, zaključil z družabnostjo, prikazom diapozitivov, harmoniko in plesom.

EJ

KULTURNEM PRAZNIKU

JURIJ PALJK

Jasno, da mislimo na slovenski kulturni praznik, ki je bil letos zunanje še posebej slovesen, saj je potekalo dvesto let od rojstva velikega slovenskega pesnika Franceta Prešerna, na čigar smrti dan praznujemo Slovenci svoj kulturni praznik. Tudi slovenski praznik kulture je le toliko praznik, kolikor ga sami čutimo in imamo za praznik.

Za današnje dni in še posebej za našo družbo se ve, da ne občuti več praznikov, da nima do prazničnih dni pravega, prazničnega odnosa. Morda je najbolj žalostna ugotovitev ta, da ne znamo več praznovati, da je naša družba že preveč homogena, se pravi, da je v naši družbi en dan enak drugemu, da ima lahko skoraj vsakdo vsak dan praznik in ga zato lahko in najbrž tudi nikdar nima.

V trenutku, ko zatrdiš, da imaš lahko vsak dan Božič, vsak dan Prešernov dan, si že priznal, da ne znaš več ločevati med vsakdanjikom in praznikom, da ti je pravzaprav vseeno, ali praznik je ali ga ni. Morda je od praznikov ostalo le še to, da smo jih veseli, ker so dela prosti dnevi, gotovo pa globlje, prazničnе vsebine nimajo več; vsaj za večino ljudi je tako.

Prešernov dan, dan slovenske kulture, je pri nas vedno imel globlji pomen in skorajda ni bilo slovenskega kulturnega društva in ne slovenske šole, ki ne bi ob tem prazniku priredila dobro obiskane in občutene slovesnosti, ki jih poznamo pod imenom Prešernova proslava. Že večkrat smo pisali, da se odnos do Prešernovih proslav spreminja, da nimajo več tistega notranjega naboja v sebi, kakršnega so včasih imele, a nikdar nismo zapisali, da se je naš in še posebej mladih odnos do Prešernovih proslav in do slovenskega kulturnega praznika globoko spremenil. Na slabše, seveda, ker se pri nas kaj malo spremeni na boljše. Na slabše zato, ker pri nas mladi (in starejši tudi!) že itak vse manj berejo, zlasti pa še v slovenskem jeziku; na slabše tudi zato, ker o današnji slovenski kulturi skorajda nimajo pojma, tudi zato ne, ker jih izjemno malo sledi slovenskemu radiu in slovenski televiziji. Zato tudi slovenskih izrazov za stvari, ki so danes v dnevni uporabi, ne poznajo; kot tudi ne poznajo slovenske zabavne glasbe, slovenske "medijske in estradne scene" in še in še bi lahko naštevali. Manjka jim torej ves tisti kulturni, in zakaj ne, tudi psevdokulturni humus, ki je potreben, da lahko nekdo še začuti sedanji, današnji utrip slovenske kulture, ki je sicer res sorodna italijanski in širše evropski, a ima še vedno v sebi tiste posebnosti, ki delajo slovenski narod samosvoj, edinstven, kot so vsi narodi edinstveni, ker imajo svoj jezik in svojo kulturo in omiko.

Tudi zato imamo pri nas zadnje čase Prešernove proslave, ki so bolj dolžnost kot pa praznik, zato imamo osrednji Prešernovi proslavi, katerih se ne udeležujejo mladi, če pa se jih že, so to maloštevilni izbranci. Če je po eni strani res, kar smo zapisali zgoraj, namreč to, da današnji človek ne zna več praznovati, se bojimo, da je res tudi to, da mladih na praznik slovenske kulture ni tudi zato, ker se ne čutijo del slovenske kulture in dejansko to niso.

Morda se bo komu zdela ta trditev pretirana, a ni, če vemo, da lahko praznuje človek samo tiste stvari, katere globlje občuti in ima do njih tudi in predvsem globlji osebni odnos. Do stvari, ki pa jih ne poznaš, ne moreš imeti nobenega odnosa, pravzaprav niti odklonilnega ne, kar pa je še slabše. In mladi pri nas slovenske kulture ne poznajo, to je dejstvo, ki nam prihaja pred oči vedno, tudi takrat, ko jih vidimo nastopati v javnosti, ko na vprašanja o naši kulturi nimajo odgovorov. Če bi sedaj napisali, da je za tako stanje pri nas kriva šola, bi povedali le del resnice, ker ni samo šola kriva za tako stanje, ampak gotovo najprej družina in takoj za njo naše okolje, naša družba, naša, zamejska, slovenska kultura, v kateri se mladi ne prepoznavajo več, če so se seveda še do pred kratkim, kar je poglavje zase.

Nobenega smisla namreč nima ponujati leto za letom pesnika Franceta Prešerna za zgled mladim, če vemo, v katerem okolju in kakšnih časih je živel. Čisto drugačen odnos do velikega pesnika pa bi seveda imeli mladi, če bi čutili in vedeli, kaj je Prešeren pomenil v tedanjem obdobju, in predvsem pa to, zakaj je tako pomemben pesnik in slovenski mož še danes. Čisto drug odnos do dneva slovenske kulture bi mladi pri nas imeli, če bi se sami počutili in bi se zavedali, da so njen sestavni del, brez katerega si prihodnosti slovenskega naroda v Italiji ne moremo predstavljati.

Ne moreš proslavljati tega, česar sam ne čutiš za prazno, to je dejstvo, mimo katerega ne moremo. Morda smo bili zato priče takemu slavju Prešernovega dne, kakršnega smo pač sposobni sami pripraviti. Pri praznovanju dneva slovenske kulture namreč ne bi smelo biti ne utrujenosti in ne naveličanosti, ki sta znaka izvotljenosti, praznine, ki zeva v nas, in opozarjata, da z našo, slovensko kulturo, in našim odnosom do nje tudi, nekaj ni v redu, da je na tem področju, se pravi v nas samih, nekaj hudo narobe.

■ **DAN SLOVENSKE KULTURE V ŠPETRU**

Študijski center Nediža, Društvo beneških umetnikov in špetrska občinska uprava prirejajo tradicionalno srečanje ob Prešernovem prazniku. V sredo, 9. t.m., je bil v občinski dvorani koncert skupine pihal Slowind. V petek, 11. t.m., pa ob 18. uri predstavitev publikacije, ki je izšla v italijanščini, slovenščini in furlanščini z naslovom *Škratkovo drevo*. Ob 19.30 se bodo beneški kulturni delavci poklonili v Beneški galeriji Pavlu Petričiču z antološko razstavo njegovih slikarskih in grafičnih del. Postavitev slovenskega kulturnega praznika, za katero je poskrbel Pavle Merkù in so jo predstavili v Gorici in Trstu, bo v Benečijo prišla spomladi.

■ **PREDČASNE VOLITVE V ČEDADU**

Čedajski volilni upravičenci bodo spomladi tretjič v petih letih obnovili občinski svet oz. županski odbor. Župan Giuseppe Pascolini je namreč 28. januarja odstopil zaradi nesoglasij s političnima silama, ki sta ga legitimirala v krajšem razdobju od izvolitve. Do predčasnih volitev bo verjetno prišlo v polovici aprila, dotlej pa bo občino vodil od dežele imenovani komisar.

ODPRTJE NA DAN SLOVENSKE KULTURE

NOVA KNJIŽNICA ZA VSO GORIŠKO

FOTO BUMBACA

Na državni praznik slovenske kulture so v Novi Gorici, nedaleč od stavbe Primorskega dramskega gledališča, svečano odprli nove prostore Goriške knjižnice France Bevk in jih tudi predali namenu. Slovesnosti se je udeležilo ogromno ljudi, ki so si po odprtju z zvedavostjo ogledali široke in moderne prostore v knjižnici.

Tako novogoriški župan Črtomir Špacapan kot tudi slovenski minister za kulturo Jožef Školč sta v prostorih novogoriškega gledališča na Prešernovi proslavi, ki so jo priredili tik pred slovesnim odprtjem nove knjižnice, poudarila pomen nove stavbe za pomembno kulturno ustanovo. Sedaj je ta ena najsodobnejših na svetu in gotovo najmodernejša v Sloveniji. Oba sta naglasila, da gre za izjemno dejanje, ki je vseslovenskega in širšega pomena. Lepo kulturno prireditev so sooblikovali igralci Primorskega dramskega gledališča z recitacijami Prešernovega *Krsta pri Savici* in pevci mešanega pevskega zbora Primorje iz Ajdovščine.

Po slovesnosti v novogoriškem gledališču se je ogromna množica ljudi podala na jaso za novo, lepo oblikovano stavbo novogoriške knjižnice, kjer so mladi igralci pod vodstvom režiserja Matjaža Bergerja izoblikovali svojevrstno večmedijsko predstavo na temo knjižnice in dojemanja knjige, ideje o njej in še česa. Gotovo je bilo višek prireditve slovesno odpiranje knjižnice, ki ga je opravil slovenski premier Janez Drnovšek **(na sliki levo)** s kratkim pozdravom, v katerem je poudaril predvsem pomen sodobnih knjižnic za ves narod in njegovo omiko. Slovesnosti se je udeležilo veliko znanih in javnih osebnosti, med njimi omenimo poleg ministra za kulturo vsaj še ministra za zunanjo politiko republike Slovenije Dimitrija Rupla, slovenskega veleposlanika pri Svetem sedežu, sicer Goričana dr. Karla Bonuttija, in predsednika Slovenske akademije znanosti in umetnosti Franceta Bernika.

FOTO BUMBACA

JANEZ KRAMAR KOCJANČIČEV NAGRAJENEC

Ob koncu leta 1999 je bila v Kopru podeljena Kocjančičeva nagrada za posebne dosežke pri utrjevanju kulturne identitete Slovenske Istre zgodovinarju Janezu Kramarju. Po osvoboditvi je deloval v različnih zgodovinskih inštitutih, muzejih ter v okviru spomeniškega varstva, zlasti v zvezi z NOB. Od leta 1956 do 1974 je vodil Pokrajinski muzej Koper ter posvečal svoje raziskovalno delo odporništvu na Primorskem. Ob tem se je začel zanimati tudi za druge domoznanske teme, zlasti v zvezi s kulturno-zgodovinskim razvojem istrskih obmorskih mest in zaledja. Tako so nastajala njegova dela o zgodovini Kopra pod Benečani, o Slovenski Istri, o epidemijah na tem prostoru, o velikem Taboru v Kubedu, o Marezigah kot trdnjavi slovenstva v Istri (1861-1930), o Izoli kot mestu ribičev in delavcev idr. Z raziskavo istrskega prostora neutrudno nadaljuje tudi v pozni jeseni življenja. V svojih delih je izpostavil tudi vlogo duhovščine v Slovenski Istri, ki ni bila "samo nosilec verske, ampak vse vzgoje in celotnega življenja".

"Kramarjevo zgodovinopisje", pravi v utemeljitvi za nagrado predsednik komisije Miran Žlogar, "je vselej dokumentirano in dokazljivo", kar pomeni, da je njegov "publicistični opus verodostojen". S svojim delom je Kramar zapolnil številne bele lise istrske zgodovine in domoznanstva ter "hkrati objektivno osvetlil specifiko slovenske istrske identitete skozi stoletja, kar je nedvomno dosežek, vreden vsega spoštovanja".

MILAN GREGORIČ

GLASBENA ŠOLA NOVA GORICA PRAZNUJE

PESTER PROGRAM PRIREDITEV IN IZID ZBORNIKA

Glasbena šola Nova Gorica bo v petek, 11. t.m., zaokrožila sklop prireditev, s katerimi obeležuje 50-letnico delovanja. Šola, katere uradno odprtje je bilo 3. oktobra 1948 v Šempetru pri Gorici, je ena od naslednic Pevskega in glasbenega društva, ki je bilo ustanovljeno 1900 v Gorici in je v letih od 1911 do 1914 predstavljalo konkurenčni center Ljubljani. Elitna glasbena Gorica se je s podpisom mirovne pogodbe leta 1947 razpršila in le skupina glasbenikov si je poiskala novo zatočišče v objektu nekdanje bolnišnice v Šempetru in osnovala Državno glasbeno šolo Nova Gorica. Šola je v naslednjih desetletjih doživela številne spremembe, selitve, različna poimenovanja, združevanja in razdruževanja, doživela tudi pogoste menjave vodstvenih delavcev. Od leta 1956 do 1983 sta tako delovali ob mestu Nova Gorica dve glasbeni ustanovi: Glasbena šola Šempeter in Glasbena šola Nova Gorica v Solkanu. Z željo, da bi ob 50. obletnici šole zbrali čim več dokumentov in gradiva o pestri zgodovini šol, je nastal tudi zbornik, ki ga bodo predstavili na petkovem zaključnem spevu ob jubileju. Zbornik z naslovom *Z ljubeznijo do korenin* (pripravila in uredila ga je Tatjana Gregorič) združuje 40 različnih osebnih pripovedi o delu v glasbenih šolah v Šempetru, Solkanu in Novi Gorici, v njem pa je izčrpno podana tudi zelo uspešna dejavnost šole v zadnjih letih.

Predstavitev zbornika s podnaslovom *50 (1948-1998) in 100 (1900-2000) let razseljenih goriških harmonij* bo v petek, 11. t.m., v dvorani Glasbene šole Nova Gorica ob 17.30 - ob tej priložnosti bo s krajšim programom na čembalu nastopil Milko Bizjak, priznani slovenski orglavec, skladatelj, založnik, izdajatelj, glasbenik, ki je bil nekoč tudi učenec Glasbene šole v Šempetru in Solkanu.

Program zaključnih prireditev ob 50.obletnici šole pa se bo v petek, 11. t.m., začel že ob 15. **z nastopom učiteljev**. V dvorani Glasbene šole Nova Gorica bodo nastopili: Trobilni ansambel *Silicanum*, Godalni trio, pianisti Milena Židanik Vuga, Vlasta Vodopivec, Barbara Mačkić, Bernarda Paškvan, Boris Vodopivec, Radmila Bikić - harmonika, flavtista Doris Kodelja in Armando Mariutti, kitaristi Barbara Gorkič in Tanja Brecelj, violončelist Alessandro Sluga, harfistka Urška Križnik in klarinetist Miroslav Paškvan.

Program se bo ob 19.30 nadaljeval v Frančiškanskem samostanu Kostanjevica v Novi Gorici **z nastopom nekdanjih učencev**. Cvet mlade goriške glasbene poustvarjalnosti bodo s svojo igro oblikovali: Mojca Križnič - violina, Gregor Bralič - pozavna, Lucija Černe - flavta, Boštjan Bone - trobenta, Boštjan Vendramin - klarinet, Suzana Furlan - flavta, Aljoša Deferri - klarinet, Mateja Prem-Kolar - harmonika, Anja Pirjevec - kitara, Petra Peršolja - klavir, Armando Mariutti - flavta.

Zlati jubilej Glasbene šole Nova Gorica se bo zaokrožil v dvorani mestne občine Nova Gorica ob 21. uri **s koncertom *Zvoki popularne glasbe***, večerom, ki ga bodo pripravili nekdanji in sedanji učenci in učitelji Glasbene šole Nova Gorica, ki simpatizirajo tudi z manj klasičnimi (resnimi) melodijami in ritmi. Nastopili bodo Big Band GD *Nova* pod vodstvom Miloša Rijavca, solista Boštjan Simon - alt saksofon, Julijan Fortunat - klaviature, skupina Avtomobili, Big ben kvartet, Tatjana Mihelj - vokal, Vladimir Čadež - vokal, Janez Rijavec-Gianni - vokal, Bor Zuljan - kitara, Marjan Mlakar - klavir in Lara Jankovič - vokal (kot gostja).

TG

BODO ŽIČNICE V DVEH LETIH OŽIVELE ALI OBSTALE?

KAKO DO KONKURENČNOSTI

MIRAN MIHELIČ

Nedograjenost kaninskih žičnic se iz prvih evforičnih pričakovanj in obdobja relativne uspešnosti, kljub težavam z nedograjenostjo sistema, že nekaj let otepa z grožnjo popolne nekonkurenčnosti. Vsi dobro vemo, da to ne pomeni le nekonkurenčnost zimske turistične ponudbe, ampak nevarno večanje stroškov celoletnega poslovanja in ponekod že znatno izgubo. Vzroki niso le v sredstvih, čeprav je tukaj največja praznina v možnosti za zaposlitev dobrih strokovnih ekip načrtovalcev, trženja, promocije..., kot tudi za pridobivanje investicijskih sredstev.

Moral je priti potres, da se za Posočje in zlasti Bovško zopet sliši tudi tam, kjer ne delijo le "pameti", ampak tudi sredstva za njene zamisli. Ob takih priložnostih so obljube prvo in upati je, da ne tudi zadnje, čeprav rojeva enoletno zamujanje z uresničevanjem teh obljub še vedno upravičene skeptike. Ker sem nepoboljšljiv optimist, menim, da je treba bodoča sredstva kar najsmotrneje vložiti najprej v izgradnjo smučarske proge in sedežnice na Prevalo in šele potem v izdelavo smučarske proge v Skripih, v kolikor tega ni mogoče napraviti istočasno že v letu 2000.

Zelo dobre dosedanje snežne razmere na severovzhodni legi terena za Škrbino in Stadorjem, ki poteka nad dolino od Prevale do planine Krnica, bi kazalo raziskati in pripraviti dokumentacijo tudi za progo in sedežnico v tej smeri. Proučiti bi kazalo možnost povezave oz. spusta k planini Krnica ali vrnitev nazaj na Prevalo oz. Sedlo. Tako bi pridobili dve vzporedni možnosti smuke: klasično in turno, ki bi se eventualno stekali skupaj na Krniči, do koder je bila zamišljena cesta. S tem v zvezi je pomembno tudi, da se ponovno razmišlja o ureditvi prog skozi Gozdec. Tukaj pa ne bo šlo brez še ene sedežnice, od konca proge pri cesti v Gozdecu, kjer je včasih potekala tovorna žičnica, do postaje C. Vendar je lahko tudi to le delna rešitev, kajti današnji hendikep že izdelanih kaninskih smučišč je v tem, da nimajo zanesljive snežne odeje. To je veliko hujše kot motnje, ki jih je doslej povzročal veter. Gre predvsem za neobhodno potrebo umetnega zasneževanja v Skripih. V kolikor bi kdo razmišljal, da zasneževanje na teh progah ni možno iz tehničnih ali vremenskih vzrokov, potem mora za nasvet vprašati koga, ki ima izkušnje iz takšnih smučišč v Alpah, kjer ni nobenega takšnega smučišča pod 2.000 metri več brez umetnega zasneževanja. Zamisel je stara toliko časa kot žičnice, saj na Skripih decembra in januarja ni bilo dovolj snega. Takrat so to ovrgli, da je treba proge zminirati in poravnati, pa vse bo v redu. Poleg tega je bila v 80. letih misel o zasneževanju odpravljena z domnevo, da bo ta sneg odnesel veter itd. To pa ne drži, saj kompaktni sneg skladiščijo v kupih ali ga takoj utrdijo na smučišču in ga ni mogoče enostavno odpihniti. Močan veter pa res ne piha vsak dan.

Da Kanin za zasneževanje nima vode, je prav tako iz trte izvita. Na Kaninu je veliko število kraških jam, kamor se naravno izteka ogromna količina meteorne vode po površju in pod površjem iz številnih sifonov. Te jame je mogoče prav enostavno zamašiti in nastali bodo naravni zbiralniki s tisoči kubičnih metrov vode za zasneževanje. Tudi tukaj se bo našel kakšen skeptik, ki bo rekel, da teh lukenj s strani ni mogoče zatesniti, če jih že zatesnimo na dnu. Niti ni treba, saj iz stranskih lukenj voda le priteka in ne odteka! Že nekaj let pa tudi pri nas izdelujejo posebne debele folije za izdelavo gorskih rezervoarjev. V kolikor bi se pokazalo, da rezervoar nekje pušča ali da sploh povsod pušča, potem bi ga prevlekli s takšno folijo, ki jo lahko zvarijo skupaj tako, kot kaže notranjost luknje. V Sloveniji varijo skupaj površine te folije že do tisoč kvadratnih metrov. Bo dovolj za vse...? Bo.

Ker je stanje z zgornjesoškim turizmom kritično, ne kaže več oklevati. Že to poletje je možno s pomočjo domačih jamarjev in podjetja Ekstrem poceni raziskati primerne jame in naročiti projekte in investicijske programe. V kolikor bi bilo treba dokazov, je možno narediti poceni vzorčen poizkus v manjši jami, ki bi kasneje služila svojemu namenu.

USPEŠNO POSLOVANJE KREKOVE BANKE

Krekova banka s sedežem v Mariboru, ki se pri svojem delovanju navdihuje s socialnim naukom Janeza Evangelista Kreka, je tudi lani uspešno poslovala, zaradi česar povečuje delež na slovenskem finančnem trgu. Po predstavitvi lanskega poslovanja banke je Ivan Ribnikar, član sveta centralne banke, obravnaval stanje slovenskega bančništva. Razmere bančnega poslovanja se spreminjajo predvsem zaradi primanjkljaja v tekoči bilanci države in spričo liberalizacije finančnega trga. Na deviznem trgu v Sloveniji je lani bilo za približno 500 milijonov dolarjev več povpraševanja po tujem denarju, kot pa je bilo ponudbe. Povedal je tudi, da je normalno, da ima država dve ali tri večje banke, prostora pa je dovolj tudi za nekaj drugih bank, med katere spada Krekova banka. Strategija Krekove banke bo ostala nespremenjena, saj bo tudi v prihodnje vseslovenska, srednje velika in samostojna banka.

M.

OBVESTILO

HITOVE MUZE. V ponedeljek, 14. t.m., bosta nastopila ob 20.15 v veliki dvorani Kulturnega doma Nova Gorica Wayne Marshall in Mladen Janjanin; dne 25. februarja pa bo za Hitove Muze na gradu Dobrovo ob 20. uri zaigral Trio Gadžijev.

ITALIJANSKO PRAVO

UREDITEV ZAKONODAJE O SPOMENIŠKEM VARSTVU (1)

DAMJAN HLEDE

Z zakonom št. 490 z dne 29. oktobra 1999 je bilo izdano novo skupno zakonsko besedilo o varstvu kulturnih in naravnih dobrin. Zakon je bil objavljen v uradnem listu šele prejšnjega 27. decembra, v veljavo pa je stopil 11. januarja letos. Skupno besedilo je bilo izdano v moči pooblastila, ki ga je vseboval 1. člen zakona št. 352/97 in katerega trajanje je potem podaljšal zakon št. 122/99. Na podlagi pooblastila je moralo skupno besedilo združiti vse zakonske ukrepe, ki so bili v veljavi takrat, ko je v veljavo stopil pooblastilni zakon, in tiste eventualne, ki so stopili v veljavo v naslednjih šestih mesecih. S tem v zvezi je v novem skupnem besedilu rečeno, da vključuje norme, ki so bile v veljavi dne 31. oktobra 1998. To pomeni, da sta npr. izostala člena 32 in 33 zakona št. 448 z dne 23. decembra 1998 (finančni zakon 1999). Zgoraj omenjeni pooblastilni zakon pa vsekakor predvideva tudi redno dopolnjevanje skupnega besedila, ki bo moralo biti izvedeno vsaka tri leta.

Šlo je torej v prvi vrsti za zakonodajno ureditev področja, ki ga je doslej urejevalo petindvajset različnih zakonov, ki so bili na to temo izdani v zadnjih šestdesetih letih. Vseh teh petindvajset zakonskih ukrepov (pri nekaterih zakonih gre samo za posamezne člene) je sedaj preklicanih. Med njimi tudi znana zakona št. 1089 in 1497 iz leta 1939, s katerima se je moral doslej spoprijemati vsak, ki je imel kaj opraviti s kulturnimi dobrinami. V veljavi pa ostanejo norme zakona št. 47/85 in drugih kasnejših urbanističnih zakonov, ki urejujejo tudi urbanistične vidike spomeniškega in okoliškega varstva, tudi z ozirom na promet zaščitenih dobrin.

Novi zakon št. 490, ki združuje vse norme, ki so bile doslej posejane v različnih zakonskih ukrepih, ne prinaša nobenih pomembnih vsebinskih novosti, saj je že pooblastilni zakon določil, da bo smel izvedbeni zakon obstoječo ureditev spremeniti samo v mejah koordinacije obstoječih norm in poenostavitve postopkov.

Ureditev, ki jo vsebuje zakon št. 490, je sestavljena iz dveh delov: prvi je posvečen kulturnim dobrinam, drugi pa naravnim in krajinskim dobrinam. Zakonu je na koncu priložen še seznam zaščitenih dobrin, ki so razdeljene na posamezne kategorije, katerim odgovarjajo tudi nekatere vnaprej določene vrednosti. Priloga pride v poštev v zvezi s trgovino z zaščitenimi dobrinami in z njihovim izvozom. Nakazane vrednosti pa so v zvezi s postopkom za vrnitev protizakonito izvoženih dobrin.

DALJE

UREDITEV "VZPOREDNIH" VLAGANJ

ŠE O DRUŽBENIH VLOŽKIH

Poleg relevantne spremembe v obdavčenju vložkov v glavnico, ki so sedaj - z izjemami in razlikami, ki so bile nakazane v članku v prejšnji številki NG - podvržene registraciji v fiksni davčni meri, je finančni zakon načel tudi dosedanjo ureditev tako rekoč "vzporednih" vlaganj, in sicer vlaganj, ki se ne vknjižijo v družbeno glavnico, ampak v njeno premoženje. Gre za vložke, ki se izvedejo na podlagi sklepa rednega občnega zbora ali pa upravnega odbora, pa tudi za nepovratne vložke, ki jih samostojno in spontano izvedejo družbeni člani. Tudi ti vložki so bili doslej obdavčeni z enoodstotno proporčno registrsko davčno stopnjo. Družba jih je morala doslej javljati registrskemu uradu iz trimesečja v trimesečje. Ta obveznost je bila sedaj preklicana. Poleg tega je bila preklicana norma, ki je določala, da so - v zvezi z registrskim davkom - vložkom (v glavnico) parificirana tudi vlaganja v premoženje. Vse to nam pove, da vložki v premoženje odslej niso več obdavčljivi. Prosti so torej registrskega davka.

Podobno vprašanje se lahko postavi tudi v zvezi z vlaganji v glavnico, ki se izvedejo na podlagi sklepa izrednega občnega zbora, ampak kasneje, izven njega. Postavi se pač lahko vprašanje, ali so ta posamezna vplačila relevantna za registrski davek. Odgovor pa mora biti enak kot za prej omenjena vlaganja v premoženje: tudi ta vplačila so odslej prosta registrskega davka. Obdavčen je le sklep občnega zbora (točneje listina, ki ta sklep vsebuje), in sicer z registrskim davkom v fiksni meri.

DH

DAVČNA NOVOST TEGA LETA

MEDLETNA PRIJAVA DDV

MARA PETAROS

S 1. januarjem 2000 je postalo za vse imetnike številke davka na dodano vrednost (partita IVA) obvezno, da predstavijo medletno prijavo davka na dodano vrednost (DDV). V letu 1999 je veljal ta predpis le za pravne osebe in za tiste ustanove, ki jih davčna zakonodaja enači pravnim osebam, t.j. za tiste davkoplačevalce, ki so podvrženi davku na dohodek pravnih oseb (IRPEG). Z letom 2000 pa morajo medletno prijavo DDV predstaviti vsi imetniki številke davka na dodano vrednost, katerih letni promet v letu 1999 je presegal 50 milijonov lir. Medletno prijavo je treba predstaviti v vsakem primeru ne glede na to, ali iz prijave izhaja dolg ali terjatev do države. V vsakem primeru pa so oproščeni te obveznosti:

- davkoplačevalci, ki opravljajo samo davka oproščene operacije (npr. zdravniki, ki nudijo izključno zdravstvene storitve, ki so davka oproščene);
- davkoplačevalci, katerih letni promet prejšnjega leta ne presega 50 milijonov lir;
- davkoplačevalci, ki v obdobju, na katerega se nanaša prijava, niso opravili nobene operacije;
- občine, pokrajine, dežele, krajevne zdravstvene enote, socialnoskrbstvene ustanove ipd.

Vsi davkoplačevalci morajo medletno prijavo predstaviti do konca meseca, v katerem so opravili mesečni oz. tromesečni obračun DDV. Tako bo npr. davkoplačevalec, ki se je odločil za mesečno obračunavanje davka na dodano vrednost, opravil obračun za mesec januar in plačal morebitni dolžni znesek do 16. februarja 2000, medletno prijavo pa bo pripravil do 29. februarja in to se bo ponavljalo skozi celo leto za vsak mesec posebej. Davkoplačevalec, ki se je odločil za tromesečno plačevanje, pa bo obračun za prvo tromesečje leta (januar, februar in marec) opravil in plačal morebitni dolžni znesek do 16. maja, medletno prijavo za isto obdobje pa predstavil do 31. maja. Prijavo je treba v predvidenem roku predstaviti na banki ali na pošti. Seveda pa se lahko poslužimo tudi uradov, ki so pooblaščeni za telematsko pošiljanje davčnih prijav. V tem primeru mora davkoplačevalec predstaviti pooblaščenemu uradu prijavo v predvidenih rokih, urad pa mora do konca naslednjega meseca poslati prijavi pristojnemu davčnemu uradu. To pomeni, da mora urad, ki je pooblaščen za telematsko pošiljanje, predstaviti januarsko prijavo do konca meseca marca.

Pri plačevanju dolžnega zneska se morajo davkoplačevalci poslužiti obrazca F24, s katerim lahko plačajo pri katerikoli banki ali poštnem uradu ne glede na kraj stalnega bivališča. Pri plačevanju morajo davkoplačevalci, ki so se odločili za mesečno obračunavanje davka na dodano vrednost, uporabiti kodeks 6001, če se plačilo nanaša na mesec januar, 6002 za mesec februar itd, do 6012 za mesec december. Za plačilo predujma davka na dodano vrednost pa bodo uporabili kodeks 6013. Davkoplačevalci, ki so se odločili za tromesečno plačevanje DDV, pa morajo uporabiti kodeks 6031 za prvo tromesečje (januar, februar in marec), 6032 za drugo tromesečje in 6033 za tretje tromesečje. Ko bodo poravnali predujem davka na dodano vrednost, bodo uporabili kodeks 6035; za plačilo še preostalega zneska pa bodo uporabili kodeks 6099. V tem primeru morajo davkoplačevalci poravnati dolžni znesek do 16. marca. Obenem velja pripomniti, da lahko davčni zavezanci plačajo dolžni znesek tudi z uporabo več različnih modelov F24. Če se davkoplačevalci odločijo za kompenzacijo med obstoječimi terjatvami do države in obstoječimi dolgovi, morajo to sporočiti državi z uporabo modela F24, in to tako, da v eno vrsto napišejo dolžni znesek, v drugo pa obstoječo terjatev, ki jo pri tej poravnavi uporabljamo. V vsako vrsto lahko vpišemo namreč samo en znesek. V primeru, da plačamo celotni znesek v enem samem obroku ali če je končni saldo zaradi kompenzacij enak 0, moramo v spodnji del obrazca, ki je označen s številko 6, "saldo finale" vpisati "0101", v nasprotnem primeru pa bomo v ta razdelek vpisali število obrokov.

OKREPITEV UTEČENE DEJAVNOSTI

PML: PODJETJE Z VISOKO KVALIFICIRANIM OSEBJEM

FOTO KROMA

V petek, 4. t.m., so na področju Obrtne cone Dolina odprli nove prostore podjetja Precision Mehanics Laboratory. Gre za novoustanovljeno družbo, ki je nastala z namenom, da okrepi in izboljša že dvajsetletno dobro utečeno dejavnost Danila Križmančiča na področju precizne mehanike. Danilo Križmančič je namreč leta 1980 odprl delavnico s precizno mehaniko na svoji domačiji v Bazovici. Prvi vajenec je bil Danilov starejši sin Igor (ki tudi vodi novonastalo družbo), kateremu se je letos pridružil še mlajši sin Ivo.

Z ustanovitvijo nove družbe PML se je dejavnost še razširila in se je podjetje preselilo v dolinsko obrtno cono (Dolina 507/1), v 600 m² prostorno halo s stroji in laboratoriji, v katero je bilo investiranih preko milijarde lir. V podjetju je zaposlenih šest visoko kvalificiranih oseb, ki, kot piše v predstavitveni mapi, zagotavljajo strankam maksimalno strokovnost na področju precizne mehanike.

PML izvaja svojo dejavnost pretežno v obliki kooperativnih poslov in programiranih dobav. Po naročilu projektirajo in izvajajo orodje za progresivno luknjanje, ukrivljanje in hladno preoblikovanje pločevine, posebne mehanske stroje, prototipe, malo, srednje in velikoserijsko luknjanje, razne mehanske dele, projektiranje s pomočjo najnovejše računalniške tehnologije CAD-CAM, računalniško vodeno rezkanje, elektroerozijo z žico in s potapljanjem, rezilne stroje za orodjarstvo, peči za kaljenje, ekscentrične stiskalnice in brusilne stroje za ravne površine.

Petkovega odprtja novega obrata se je udeležilo res veliko število ljudi, prijateljev, podjetnikov, predstavnikov Konzorcija Obrtne cone Dolina, bank in oblasti. Naj med temi omenimo le tržaškega župana Riccarda Illyja in predsednika SDGZ Marina Pečenika, ki je družbi PML zaželel čim večji uspeh in izrazil upanje, da bo odprtje takega obrata dober znak tudi za nove generacije, saj se v naši skupnosti čuti velika potreba po podjetnikih.

Voščilom družbi PML za čimbolj uspešno poslovno pot se pridružuje tudi osebje na uredništvu Novega glasa.

IŽ

NA KRAJEVNI RAVNI

DEŽELNI DODATEK IN OBČINSKI DAVEK

Že sama beseda nam pove, da davek na dohodek IRPEF zadeva letne dohodke vseh fizičnih oseb (člen 1 D.P.R. 917/86). Pred dvema letoma je še naknadno stopil v veljavo deželni naddavek na dohodek IRPEF (člen 50, zakonski odlok 446/97). V prvem dvoletju 1998/99 je znašal 0,5% na vsem italijanskem področju.

Od leta 2000 dalje pa lahko posamezne dežele prilagajajo višino odstotka (določiti pa jo morajo do 30. novembra prejšnjega leta) in niha od 0,5 do 1 odstotka. Deželni dodatek torej že dobri dve leti prizadeva odvisno osebje, delavce, uradnike s plačilno ovojnico, upokojence na penziji. Seveda, bolj se deželni dodatek viša, bolj se davek IRPEF niža, občinski davek pa teče po svoji poti in naknadno obremenjuje dohodek fizičnih oseb.

Odvisno osebje je imelo meseca decembra leta 1999 znižane plače zaradi končnega letnega davčnega obračuna IRPEF. Deželni dodatek in občinski davek leta 1999 pa bosta izterjena na plačilnih ovojnicah od meseca januarja do meseca novembra leta 2000 v maksimalnih enajstih obrokih.

S 1. januarjem 1999 je stopil v veljavo že omenjeni občinski davek na dohodek IRPEF (zakonski odlok 360/98). Slednjega je v minulem letu konkretno uveljavilo že približno 3000 večjih občinskih uprav. Občinski davek ni torej prizadel celotnega prebivalstva, a samo tiste občane, ki bivajo v občinah, ki so ta davek konkretno uveljavile: v goriški pokrajini samo občina Moš. Odstotki za ostale manjše obmejne občine so že znani in nihajo nekje pod 0,5 odstotkov z letnim občinskim maksimalnim poviškom za 0,2 odstotkov (maks. 0,5 odstotkov v enem triletju). Način obračunavanja bo ostal nespremenjen.

MARJAN DRUFOVKA

V ITALIJI LETO BOJA PROTI DELU "NA ČRNO"

Leto 2000 bo na italijanskem polotoku tudi leto boja proti tako imenovanemu delu "na črno". Tako je pred kratkim izjavil predsednik Italijanskega zavoda za socialno skrbstvo (INPS) Massimo Paci. Po najnovejših podatkih, ki jih je zbral osrednji italijanski zavod za statistiko (ISTAT), je namreč v Italiji kar 3.428.000 neredno zaposlenih delavcev. V obdobju med letoma 1992 in 1997 se je redna zaposlitev zmanjšala za 5,9 odstotka, število delavcev "na črno" pa se je povečalo kar za 9,3 odstotka.

SMUČANJE

PRVIČ ZMAGAL KOROŠEC IZ PLIBERKA

SLOVENSKI SLALOMIST MATJAŽ VRHOVNIK DRUGI NA LESTVICI

ERIK DOLHAR

Avstrijec Rainer Schönfelder je zmagovalec sedmega letošnjega slaloma za svetovni pokal v Todtnauu v Nemčiji. Mladi, 22-letni Korošec iz Pliberka, ki je bil po prvi vožnji šele deveti, je za devet stotink sekunde premagal vodilnega po prvi vožnji in vodilnega v slalomskem seštevku svetovnega pokala Norvežana Kjetila Andreja Aamodta. S svojo serijo odličnih izidov je nadaljeval v letošnji sezoni najboljši slovenski slalomist Matjaž Vrhovnik **(na sliki)**. Tokrat je zasedel peto mesto, za zmagovalcem je zaostal le 27 stotink sekunde. Z novo vrhunsko uvrstitvijo se je v slalomskem seštevku prebil na drugo mesto. Točke sta osvojila še dva slovenska tekmovalca. Jure Košir je zasedel enajsto mesto (+1,38).

Spomladansko vreme z visokimi temperaturami je v nedeljo, 6. februarja, poskrbelo, da je bil sedmi letošnji slalom na robu regularnosti. Tekmovalci z začetnimi startnimi številkami so imeli prednost, saj je bila proga pri višjih številkah že dodobra razrita. Razmere na progi je najboljše izkoristil 22-letni Korošec Schönfelder, ki doslej še nikoli ni stal na stopničkah za zmagovalce. Po prvi vožnji je kazalo, da mu to tudi tokrat ne bo uspelo. Dosegel je deveti čas, a si je s tem priboril odličen startni položaj. Ker so tekmovalci prvič v letošnji sezoni drugo vožnjo začeli od 15. in ne od 30. mesta navzdol, je šel na progo kot sedmi, imel pa je še dokaj dobre razmere, ki jih je znal izkoristiti. "Vsekakor je bilo za zmago potrebno imeti srečo. To vsekakor priznam. Toda sreča spremlja hrabre, zato nisem prav nič manj ponosen," je priznal mladinski svetovni veleslalomski prvak iz leta 1996, ki je imel v svetovnem pokalu doslej najboljšo uvrstitev četrto mesto, osvojil ga je lani na slalomu v Kranjski Gori. Schönfelder je tako poskrbel za drugo avstrijsko slalomsko presenečenje zapored, v Kitzbühelu je namreč kot meteor zablestel Mario Matt, ki je svojo kakovost potrdil tudi v Todtnauu, kjer je z najboljšim časom druge vožnje zasedel četrto mesto. Kot zanimivost povejmo, da imata avstrijska zmagovalca ene izmed najkrajših smuči v beli karavani, kar zgovorno priča, kam gre razvoj smučarskega športa.

Slovenski slalomisti so z izvrstnimi letošnjimi izidi svoje navijače kar nekoliko razvadili. Tako so bili ljubitelji smučanja z uvrstitvami v Todtnauu malce razočarani, saj so pričakovali četrte zaporedne stopničke in nov ekipni uspeh. Toda njihova pričakovanja se niso uresničila, varovanci Klemna Berganta so bili slabši kot na zadnjih tekmah, čeprav je peto mesto Vrhovnika dober dosežek, s katerim je Ljubljančan še potrdil svojo kandidaturo za medaljo v slalomskem seštevku svetovnega pokala. "Zadovoljen sem z uvrstitvijo, s smučanjem pa ne. Moja nastopa nista bila optimalna, delno tudi zaradi razmer na progi. Po osmem mestu, v prvem teku sem pričakoval, da bom v drugem napredoval, saj se dobro znajdem na razriti progi. Upam, da bom sezono nadaljeval v takem ritmu. Če mi bo to uspelo, bo prišla tudi dobra uvrstitev v slalomskem seštevku svetovnega pokala," je bil zadovoljen Vrhovnik.

Košir je spet pokazal dva različna obraza. Na prvi progi se je izkazal s sedmim mestom, na drugi pa znova poslabšal uvrstitev. "Tudi na drugi progi mi je do vmesnega časa še šlo, nato pa sem naredil večjo napako in izgubil nekaj časa. Moji slabši nastopi v drugih vožnjah niso posledica nenapadalnosti, ampak dejstva, da na načeti progi ne znam pokazati vsega, kar znam. Tudi na treningu sem v prvih vožnjah med najhitrejšimi, v drugih pa že zaostajam. Moram reči, da se še navajam na nove smuči, zato bo treba še dosti trenirati. Napredek pa je vendarle očiten", ne obupuje Košir.

Pretiranega razočaranja v slovenskem taboru ni bilo, saj so si trenerji enotni v mnenju, da na vsaki tekmi ne moreš imeti pet tekmovalcev v vrhu. "Z dobrimi izidi se želje za nadaljnje tekme povečujejo. Občutek smo imeli, da bo Slovenec na vsaki tekmi stal na stopničkah, a to ni tako lahko. Tokrat smo bili nekoliko slabši, a peto mesto Matjaža je vseeno vrhunski rezultat. V prihodnje se bomo potrudili da se Todtnau ne bo več ponovil," je po tekmi dejal slalomski trener Marko Jurjec.

POGOVOR / NIKOLAJ PINTAR

RAZLOGI ZA OPTIMIZEM ODBOJKARJEV OLYMPIE

IGOR COTIČ

Novo leto se je za odbojkarje Olympie Agrarie Terpin rodilo pod srečno zvezdo, saj so v štirih odigranih srečanjih deželne C lige nizali zmago za zmago. S serijo zaporednih uspehov nad Vivilom, Buio, Mosso in Eltorjem so se usidrali v sredino lestvice in s tem dokazali, da je njihova forma v stalnem vzponu, tako da lahko gledajo na prihodnje prvenstvene nastope z veliko mero optimizma. Da bi ob zaključku prvega dela tekmovanja podali kratek obračun ter obenem usmerili pogled na povratni del, smo se obrnili na 21-letnega Nikolaja Pintarja *(na sliki)*, podajača in kapetana Olympie Agrarie Terpin.

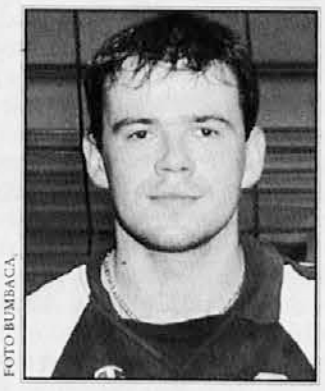

FOTO BUMBACA

Nikolaj, kako ocenjuješ dosedanji potek prvenstva svoje ekipe?

Pričakovanja so pred samim začetkom prvenstva bila večja v primerjavi z doslej doseženimi uspehi, saj je sestav igralskega kadra, ki je lani zelo uspešno nastopal v prvenstvu deželne C lige, ostal nespremenjen. V uvodnih kolih smo predvajali dobro odbojko, z ostalimi ekipami smo se enakovredno borili vse do ključnih trenutkov, ko smo večkrat zaradi napak potegnili krajši konec. Mogoče gre to pripisati dejstvu, da v odločilnih trenutkih prav zaradi uvedbe novega sistema igre, kjer vsaka napaka prinaša točko nasprotniku, nismo zaigrali sproščeno in nismo tako udejanjili svojih resničnih moči. Vloženi trud na treningih je sicer poplačala prikazana igra, ne pa rezultati. Kljub temu smo z vztrajnim delom na treningih nadaljevali in smo v novem letu našli ključ, ki nam je odprl vrata do uspehov. V končnicah posameznih nizov smo postali bolj samozavestni in zanesljivi, pokazali smo tudi več volje do zmage, in to z borbeno igro brez nihanj skozi celo tekmo. S podvigom nad Buio, eno izmed vodilnih šesterk našega prvenstva, smo prišli do spoznanja, da lahko premagamo marsikatero šesterko in da torej lahko nudimo našim zvestim navijačem v prihodnje še veliko lepih zadoščenj.

Je prišlo do sprememb v postavi začetne šesterke?

Z doprinosom Kristjana Graunarja na korekciji in posledičnim premikom Simona Terpina na center smo veliko pridobili tako v napadu kot v obrambi. Če k temu dodamo še serijo uspešnih nastopov, s katerimi je postregel mladi krilni igralec Evgen Komjanc, je povsem upravičena vrsta zmag, ki smo jih dosegli pred kratkim. Pokazali smo napredek tako pri izvajanju servisov, ki večkrat spravijo v težave nasprotnikovo obrambo, kot pri sprejemu, kar nam omogoča gradnjo širše palete napadalnih akcij. Naj dodam, da vlada v ekipi prijetno vzdušje, ustvarila se je prava klapa in to tako na igrišču kot izven njega.

Katera uvrstitev bi vam ustrezala ob koncu prvenstva?

Če bomo ohranili resen pristop do dela in bomo vnesli vrsto izboljšav v vsak element igre, mislim, da je osvojitev četrtega mesta v našem dometu, čeprav razpored tekem v povratnem delu prvenstva ne govori v našo korist, saj se bomo z vodilnimi šesterkami (Val, Prevenire, Buia) srečali v gosteh, na domačih tleh se bomo od močnejših ekip pomerili le s tržaško ekipo Marchi Gomma.

Kateri so glavni kandidati za napredovanje v višjo ligo?

Med glavne favorite za napredovanje bi uvrstil Val Imso in tržaški Prevenire, saj sta doslej pokazala boljšo tehnično in fizično pripravljenost kot ostale ekipe. Vsekakor je prvenstvo zelo izenačeno, tako da je možen vsak razplet.

Kako ocenjuješ nastope ostalih slovenskih ekip?

V državni B2 ligi tako moški kot ženski vrsti Sloge ne gre od rok, saj se obe ekipi borita pred izpadom. Nedvomno je predpogoj za uspešno nastopanje v državnem merilu nakup močnih okrepitev, kar premorejo le tisti športni krogi, ki razpolagajo z velikimi finančnimi prilivi. V deželni C ligi zaseda Val Imsa prvo mesto na lestvici in je v polnem teku za prestop v višjo ligo; tudi Soča Unitecno se je doslej z uvrstitvijo na peto mesto zelo dobro odrezala, še posebej, če upoštevamo, da so si v začetni postavi izborili mesto mladi obrazi. Z zelo uspešnimi nastopi so postregle tudi igralke Vala Siderimpesa, ki so osvojile naslov zimskih prvakinj. Dekleta Olympie Kmečke banke pa, podobno kot mi, igrajo v novem letu kot prerojene in rastejo iz kola v kolo.

Naslednji prvenstveni nastop...

V goriškem Kulturnem domu bo v soboto, 12. t.m., na sporedu slovenski derbi z Valom Imso. Z dobro postavitvijo blokov in učinkovitim servisom bomo skušali onesposobiti napadalno moč valovcev, ki so zelo učinkoviti tako s pozicije korektorja kot s krilnih točk. Naš namen je seči po polnem izkupičku točk, saj preživljamo zelo ugoden trenutek. Po mojem mnenju smo s psihološkega vidika v rahli prednosti, saj je cilj Vala ohranitev položaja vodilnega na lestvici in zato morajo Jerončičevi varovanci nujno zmagati. Trdno si želim, da bodo številni navijači sledili kakovostnemu srečanju in da bo to res pravi praznik odbojke.

ODBOJKA

ZASLUŽENA ZMAGA

Prejšnjo soboto so dekleta Olympie odigrala zaostalo tekmo v Tarcentu. Domačo ekipo so premagala šele po petih setih. Po gladkem prvem setu, ki so ga osvojile s 25:21, je kazalo, da se bo tekma v dobro zakjučila za Goričanke. V drugem setu pa so domačinke odločno zaigrale in tako osvojile set. Tako igro so nadaljevale tudi v tretjem setu. Olympia je preveč grešila; nasprotnice so vedno vodile, naše igralke pa so se razultatu občasno približale, vendar ga niso nikoli prehitele. Četrti set je bil najbolj borben in zanimiv. Olympia ga je osvojila šele pri rezultatu 29:27. *Tiebreak* se je dobro začel, saj so Goričanke vodile s 5:1 in nato 8:6; po menjavi igrišča pa se je položaj spremenil. Domačinke so rezultat naših deklet prehitele in na koncu vodile z 14:11; Olympia pa se ni predala. Izenačila je in tekmo zmagala z 19:17.

Posebno pohvalo si zasluži Hadrijana Corsi, ki je v tekmi naredila kar 29 točk.

MH

PODLISTEK

KRONOLOGIJA USPEHOV SLOVENSKIH ŠPORTNIKOV (1)

DECEMBER 1998

4. Brigita Bukovec in Gregor Cankar sta postala slovenska atleta leta;

7. Katarina Srebotnik je skupaj s Slovakinjo Zuzano Valekovo zmagala na teniškem satelitu v Bogoti;

8. Andreja Mali je na dvoranski sprinterski preizkušnji na izpadanje za svet. pokal v Milanu osvojila 2. mesto;

12. Nataša Kejžar je na evropskem prvenstvu v kratkih bazenih v Sheffieldu z novim državnim rekordom 1:02,26 osvojila srbrno medaljo na 100 m mešano;

14. Katarina Srebotnik in Slovakinja Zuzana Valekova sta zmagovalki teniškega turnirja ETA v Caliju (Kolumbija);

14. Jasna Košelj in Matej Krajcer sta zmagala na tekmovanju za "Grand Prix" v latinsko-ameriških plesih, ki je bilo v Vidmu;

14. Jure Košir je na nočnem slalomu v Sestrieru zasedel 3. mesto;

27. Andreja Mali je na sprinterski tekmi za izpadanje za svet. pokal v Garmisch-Partenkirchnu osvojila 3. mesto;

30. Andreja Mali ja na sprinterski tekmi za svet. pokal v Kitzbühelu osvojila 2. mesto;

31. Helena Javornik je zmagala na tradicionalnem 5,4 km dolgem silvestrskem teku v središču Dunaja.

JANUAR 1999

6. Jure Košir je zmagal na slalomski tekmi za svet. pokal v Kranjski Gori;

24. Jure Košir je zmagal v slalomu za svet. pokal v Kitzbüehlu.

FEBRUAR 1999

7. Judoistka Raša Sraka je na tekmi za svet. pokal v Sofiji v kategoriji do 63 kilogramov osvojila zlato;

9. Igor Majcen je na tekmi svet. pokala v daljinskem plavanju v argentinski reki Parana osvojil 3. mesto;

14. Borut Horvat je na svet. pokalu v kanuju na divjih vodah v Wellingtonu zasedel 2. mesto;

15. Igor Majcen je na tekmi svet. pokala v daljinskem plavanju v Buenos Airesu osvojil 2. mesto;

21. Nataša Kejžar je na tekmi svet. pokala v Parizu na 100 m mešano osvojila 2. mesto;

22. Igor Majcen je na tekmi za svet. pokal v daljinskem plavanju v Rosariu osvojil 3. mesto;

23. Špela Pretnar je zmagala na slalomu za svetovni pokal v Aareju;

26. Borut Horvat je na tekmi svetovnega pokala kanuistov na divjih vodah v Cromwellu zasedel 3. mesto;

28. Borut Horvat je na tekmi svetovnega pokala v kanuju na divjih vodah v Cromwellu osvojil 3. mesto, s čimer je bil 3. tudi v skupinskem seštevku.

MAREC 1999

3. Alenka Kejžar je na tekmi svetovnega pokala v Imperiji na 200 m hrbtno osvojila 2. mesto, na 50 m hrbtno pa 3.;

4. Nataša Kejžar je na tekmi plavalnega svetovnega pokala v kratkih bazenih v Imperii na 100 m mešano osvojila 2. mesto.

6. Slovenski deskar na snegu Dejan Košir je v paralelnem slalomu za svet. pokal FIS v Kreischbergu v Avstriji osvojil 3. mesto.

ALPIN / DALJE

S 3. STRANI

SLAP VIZIJ

Gre torej za delo, ki ga je naročil poljski papež, teološko ga je uokviril moravski teolog, uresničili pa so ga v veliki večini slovanski umetniki. Že iz tega izhaja jasen namen svetega očeta, da bi se v fizičnem središču katolicizma našel prostor tudi za Vzhodno Evropo, za katero je verjetno napočil čas, da prispeva delež svoje duhovne in umetniške zakladnice k skupnemu evropskemu zgodovinskemu poslanstvu krščanskih Cerkva v dialogu. Nebeški Jeruzalem je bil izdelan v času od 1.12.1996 do 30.6.1997, ostale tri stene od 5.11.1997 do 30. avgusta lani, strop pa v zadnjih sedmih mesecih. V vsem tem času je msgr. Piero Marini, papežev ceremoniar in odgovorni za kapele v Apostolski palači, spremljal delo s strokovnjaki različnih ved.

Zakaj mozaik? P. Rupnik meni, da je mozaik v moderni umetnosti nekako umrl, in to po vsej verjetnosti zato, ker je v svoji zgodovinski resničnosti prišel do take popolnosti, da mu ni več kaj dodajati. "Danes nima smisla delati mozaik v stilu Bizanca, Ravenne, Benetk ali renesanse." V zadnjih stoletjih se je samo ponavljal, delali so ga obrtniki. V 20. stol. skoraj ni bilo primera, ko bi si umetnik zamislil mozaik in ga tudi sam uresničil. Sam Rupnik pa misli, da pa je danes še mogoče narediti nekaj, kar še ni bilo narejeno. Mozaik je umetnost snovi, snov pa je samostojna izrazna govorica. Zato je skušal papežev umetnik slovenskega rodu prikazati materialnost, ki je razkrita, odprta, v dinamiki in ritmu, da bi oživil najstarejše jezikovne možnosti te žlahtne sakralne umetnosti, ki skriva pomembno duhovno sporočilo: vse teži k telesnosti, snov hoče postati telo, ki je nosilec duha, tabernakelj ljubezni, da bi postala večna.

FOTO AMENDOLA, ©LIBRERIA EDITRICE VATICANA

IKONOGRAFSKA RAZLAGA

P. Marko Rupnik je s svojim velikim poznavanjem zahodne in vzhodne duhovnosti ter s sebi lastnim strastnim pripovedovanjem razkril slovenskim časnikarjem ikonografski pomen podob, prikazanih na stenah kapele. Najprej naj povemo, da je že liturgična ureditev zanimiva in neobičajna, saj so se umetniki odločili za najstarejšo liturgično strukturo, ki jo danes ohranjajo le še sirski obredi. Ob vhodu v kapelo sta namreč krstilnica in škofov (oz. papežev) stol, točno na sredo kapele, pod podobo Pantokratorja, je postavljen ambon za branje Božje besede; šele na koncu osi pa je oltar, posvečen evharistični daritvi. Božja beseda na sredini spominja na prakrščansko-judovsko izročilo. Pa poglejmo v skopih obrisih vsebine poslikav na posameznih stenah.

Za oltarjem je v mozaiku pravoslavca Alexandra Kornooukova prikazana vizija nebeškega Jeruzalema, ki predstavlja deleženje človeka pri ljubezni treh Božjih oseb; te so na vrhu prikazane izven mestnega obzidja v slogu ikone Andreja Rubleva kot trije gostje pri Abrahamu. Ker se je Beseda utelesila, je po vsem novem Jeruzalemu nameščenih okrog evharističnih miz dvanajst odsevov Svete Trojice: to so v trojicah-skupnostih med sabo pomešani zahodni in vzhodni svetniki, ljudje, ki so v polnosti uresničili Božjo podobo, ki so sposobni živeti v skupnosti, torej Bogu podobni ljudje (vizija Dionizija Areopagita, 4. stol.).

Leva stena upodablja spust Božje besede na zemljo, učlovečenje, ponižanje Boga. Vzhodna teologija uči: Bog je postal človek, da bi človek postal Božji. Zgoraj je ponazorjena Marija, ki rodi Jezusa in ga je položila v grob: dete je rojeno za pokop, ker bo s smrtjo rešilo mrtve. Drugi grob je Kristusov krst v reki Jordan. Ko pa Kristus umre, postane živ, v dinamični drži gre v predpekel (tretji grob), do najnižje točke odrešenja: tam zgrabi Adama in Evo in ju potegne iz grobov. Kristus je pravi sad, ki daje pravo življenje v izobilju. Celotna stena je zamišljena kot velik cvet; Origen (3. stol.) pravi, da je stvarstvo kakor cvet, ki se je razcvetel šele z učlovečenjem Božje besede. Kristus oplaja človeka z večnim življenjem. Ta prizor dopolnjujejo še drugi: darovanje v templju, Kristus sprejema Sirofeničanko (odprtost do ne-Judov, tujcev), Kristus ob mizi z grešniki, Kristus ob isti mizi umiva noge apostolom, Marijino oznanjenje, Kristusova smrt na križu (lik stotnika predstavlja odprtost do nevernih, drugače mislečih).

Desna stena predstavlja nekak kontrapunkt prejšnji: gre za povišanje človeka, vzpon človeka k Bogu, "pobožanje": to je hvalnica Sv. Duhu in ljubezni. Zgoraj je Marijina smrt (*dormitio*), spodaj se mogočni Kristus pod Očetovo roko dviga v nebo: s svojimi ranami nosi s seboj vse, kar je človeškega, na zemlji pa pušča nebesa, saj je podelil Duha, ki prihaja (Binkošti) in ustvarja skupnost. Jezus je prikazan na sredi: brez Njega v središču Cerkev nima smisla. Pod Njim kraljuje čudovita Marija kot podoba Cerkve v belem in zlatem prostoru, okrog nje so vrhunsko upodobljeni apostoli, oblečeni v Gospodovo oblačilo, in vendar ni enega enakega drugemu: vsi smo Božji sinovi v Sinu (edinost kristjanov), Sv. Duh pa zagotavlja različnost, mnogovrstnost. Sveti Duh prihaja na svet in se vrača k Bogu v različnih podobah, poteh svetosti: kot zakonska ljubezen (Ana in Joahim), kot ljubezen do bližnjega (usmiljeni Samarijan), kot mučeništvo (obglavljen sv. Pavel), kot meništvo (redovnica Edith Stein boža in objema goreči grm - simbol meništva, kontemplacije -, ki ga obdaja bodeča žica; sama je zapisala: "Največja je tista inteligenca, ki tako dozori v ljubezni, da vidi dobro v zlu." Umrla je v Auschwitzu.). Blizu zadnje podobe so prikazane žene, ki gredo k praznemu grobu, blizu obglavljenega sv. Pavla pa so apostoli, ki jih Jezus sprašuje: "Ali me ljubiš bolj kakor tile?"

FOTO AMENDOLA, ©LIBRERIA EDITRICE VATICANA

Stena nad papeževim sedežem je stena t.i. paruzije, ponovnega Kristusovega prihoda na zemljo, vesoljne sodbe. Kristus prihaja odet v duhovniško oblačilo, nad Njim je zemlja; to pomeni, da ne prihaja iz abstraktnega sveta, ampak iz zgodovine, saj je že učlovečen. Pod Njim je oltar, pripravljen za nebeško liturgijo; stara Adam in Eva častita novo drevo življenja - križ v raju, kjer cvetje več ne ovene. Veliko pozornosti priklicujejo štiri velike Kristusove velikonočne "predpodobe": Mojzes, ki je razdelil Rdeče morje (prehod iz smrti v življenje), Noe z ladjo (simbol Kristusa, ki je z lesom križa odrešil svet), Jona z ribo in Jožef iz Egipta. Mrtvi prihajajo iz zemlje v belih oblačilih, zaznamovani z znamenjem odrešenja ("tau") in s stigmami: kdor je sprejel Kristusove rane, ljubezen, je bil tudi križan. Kdor ljubi, je križan. Kdor pa se da pribiti z ljubeznijo, je iztrgan iz okovov smrti, se "pribije" na večnost, ker ljubezen "nikoli ne mine". Vse, kar je zajeto v ljubezni, bo ostalo. Ljudje vstajajo, ker so prežeti z ljubeznijo, ker so bili križani in so podobni Kristusu. Vsakdo bo vstal s tistim, s čimer je ljubil: umetnik z umetnostjo, modrec s knjigami in znanjem, znanstvenik z računalnikom, otrok z žogo, papež s Cerkvijo...; vstala bo tudi zakonska ljubezen (mož in žena sta prikazana kot eno samo telo). Vsemu človeštvu je dana možnost večnega življenja prek ljubezni. Na desni strani vidimo angela Mihaela, ki položi roko na tehtnico in meče hudiča čez morje v pekel. Po bizantinski teologiji, je razložil p. Rupnik, mora pekel obstajati, kajti, če ni pekla, Bog ni dobri Oče, ampak diktator: diktatura dobrega pa je zlo. Če pekla ni, ni svobode in niti ljubezni. Če pa je Bog ljubezen, mora pekel obstajati. "Vsakdo mora imeti svobodo se na Boga požvižgati." V mozaiku ostaja pekel zakrit z rdečo zaveso, ker nihče ne more videti vanj in vedeti, ali je kdo v njem. Zraven papeževega sedeža je upodobljen sv. Peter, ki s ključem odpira vrata nebes. Zgoraj sta prisotna še Marija in Janez Krstnik, ki v drži molitve kažeta na Kristusa. Za njima se odpirata dve procesiji mučencev 20. stoletja (to stoletje je videlo več mučencev kot prva tri stoletja skupaj): to so sv. Štefan in sv. Prakseda, ob njiju pa še predstavniki štirih Cerkva, ki so imele v prejšnjem stoletju veliko mučencev: grško-katoličanka ukrajinske narodnosti Marija Šveda, ruski pravoslavec Pavel Florenskij (oba so umorili komunisti), rimsko-katoliški trapist Christian M. de Chergé, ki so ga ubili muslimani, in Elizabet von Tadden, protestantka, ki so jo ubili nacisti. Roki zadnjih mučencev se na obeh straneh odpirata, kajti procesija je zelo dolga. Pod Marijo in Krstnikom sta še dva preroka: Izaija, ki s svojo prerokbo sporoča vstajenje teles in stvarstva, in Danijel, ki pričuje o t.i. teologiji spomina: vse, kar je v Božjem spominu, je v odnosu z Bogom in bo torej večno živo.

Na stropu je v sredini uprizorjen Kristus Pantokrator, ki s svojo lučjo in močjo obvlada vse stvarstvo. Prikazan je v belem križu, ki zajema celo kapelo od vrha do tal. Mozaik sega do tal, ker želi prikazati, da ljudje znotraj bogoslužja živijo v občestvu z upodobljenimi osebami na mozaiku. Bogoslužje jih odpira tem ljudem, jih povezuje z njimi.

METODOLOGIJA DELA

Kamenčki mozaika so bili neposredno vgrajeni na steno. To je tisočletja stara metoda. Umetnik sam izriše sliko, jo sam prenese na steno, sam pripravlja material, sam izbere kamne in jih nalepi. Na tak način je mogoče narediti, če delo teče od rok, eno samo obličje na dan. Pri takem delu je bila potrebna velika ujetost med ljudmi, ki so pri mozaiku delali; šlo je za zborovsko delo.

KONEC

Potem ko je p. Rupnik orisal potek del in razložil ikonografski pomen mozaikov, se je prosto razgovoril z gosti iz Slovenije. Prek anekdot je opisal reakcije svetega očeta v kapeli ("Tu je vse živo, vse se gibljeje!"), pa tudi prvih treh Slovencev, ki so obiskali ta sveti kraj: to so bili veleposlanik Karel Bonutti, Delov dopisnik Tone Hočevar, umetniški kritik Milček Komelj. Slikar Marijan Tršar je lepo povedal, ko je ugotovil, da vidi v mozaikih patra Rupnika "otroško neposreden pristop k vsem problemom. Vi rešujete vsako roko drugače, vsak obraz drugače, nimate shematizmov. To je otroško, čustveno, neposredno predstavljanje sveta. In vendar te stvari živijo kot enota." V Vatikanu je torej zaživela umetnina, ki likovno uteleša sintezo bogatih duhovnih vsebin krščanskega Vzhoda in Zahoda; umetniška govorica je ekspresivna, sodobna, zanimiva in izvirna, zato tudi privlačuje in lahko nagovarja vsakogar. Verjetno je bil namen Janeza Pavla II. prav ta. Sveti oče ima namreč jasno vizijo: ves svet gleda na Evropo in njegov razvoj je odvisen od nje. Zato ima stara celina veliko odgovornost: biti mora enotna, zaživeti mora bolj organsko, da bi lahko spregovorila jasno besedo o svojih kulturnih in duhovnih koreninah, ki so še vedno živ in oživljajoč temelj sodobne civilizacije.

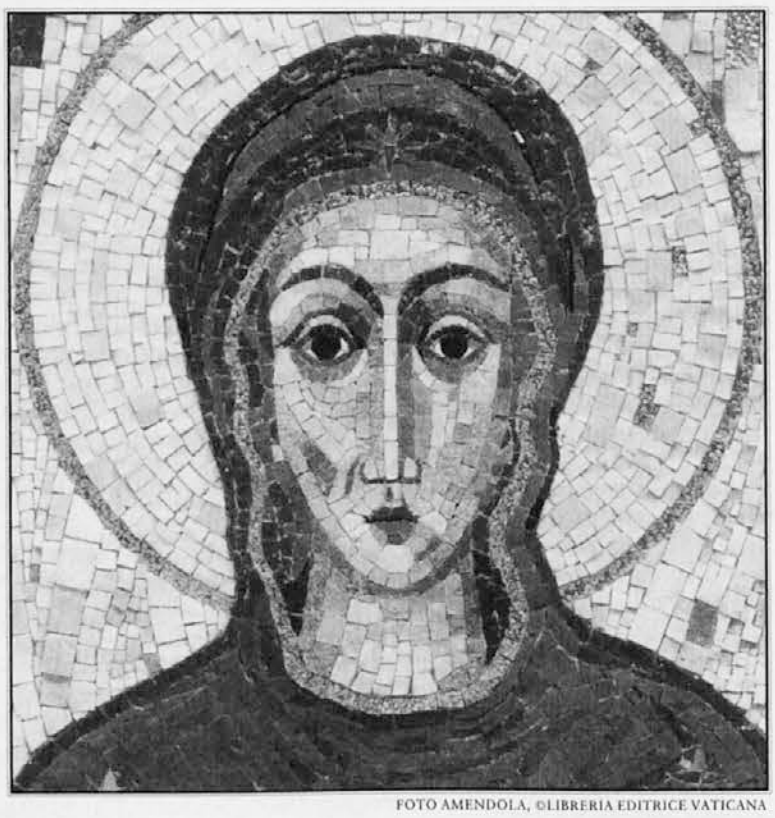

FOTO AMENDOLA, ©LIBRERIA EDITRICE VATICANA